

anserlichen und Königlichen Stad Hirschberg.

WOKÓŁ JELENIEJ GÓRY

Güter in so reicher Anzahl ein
 Hirschberg mühe Schlesiens Lust und Bierde sehn.
 Ob es auch seine Spitzen auszubreiten.
 Und Joseph baut wird zum Wunder vieler Seiten.

N. Papier Mühle.
 O. Schne Kappe oder
 Risenberg mit der
 Cappelle.
 P. Bober Brucke.

S. Zackens
 Bobe

Andrzejewska, Beck, Berger, Blätterbauer,
Boj Wojtowicz, Böhmer, Broll, Budras,
Bułgajewski, Dwurnik, Ender, Endler, Elt-
zner, Farbisz - Kijankowa, Frączkiewicz,
Frohnert, Geppert, Gersheim, Huber, Iwan,
Jonas, Kaczmarek, Kępowicz, Kiczak, Kle-
iner, Knabe, Knippel, Kosack, Kulla, Lau,
Lipiński, Lercher, Lewkowicz, Liksztet, Mar-
kowski, Mattis, Matzker, Mayer, Mertz, Mie-
lech, Mielęcki, Miliński, Narkiewicz, No-
dzyński, Olszewski, Quasnitzka, Pakulski,
Payne, Reinhardt, Sachse, Scholz, Sokal-
-Trybalska, Strachowsky, Suchcicka - Lewko-
wicz, Täubert, Thürmer, Tittel, Twardowska-
-Rogacewicz, Trybalski, Tyszkiewicz, Waniek,
Werner, Warnemünde, Weimann, Wiklendt,
Wiśniewska, Wydmuch, Zawadzki

ieinfal in

WOKÓŁ JELENIEJ GÓRY

I JELENIA GÓRA

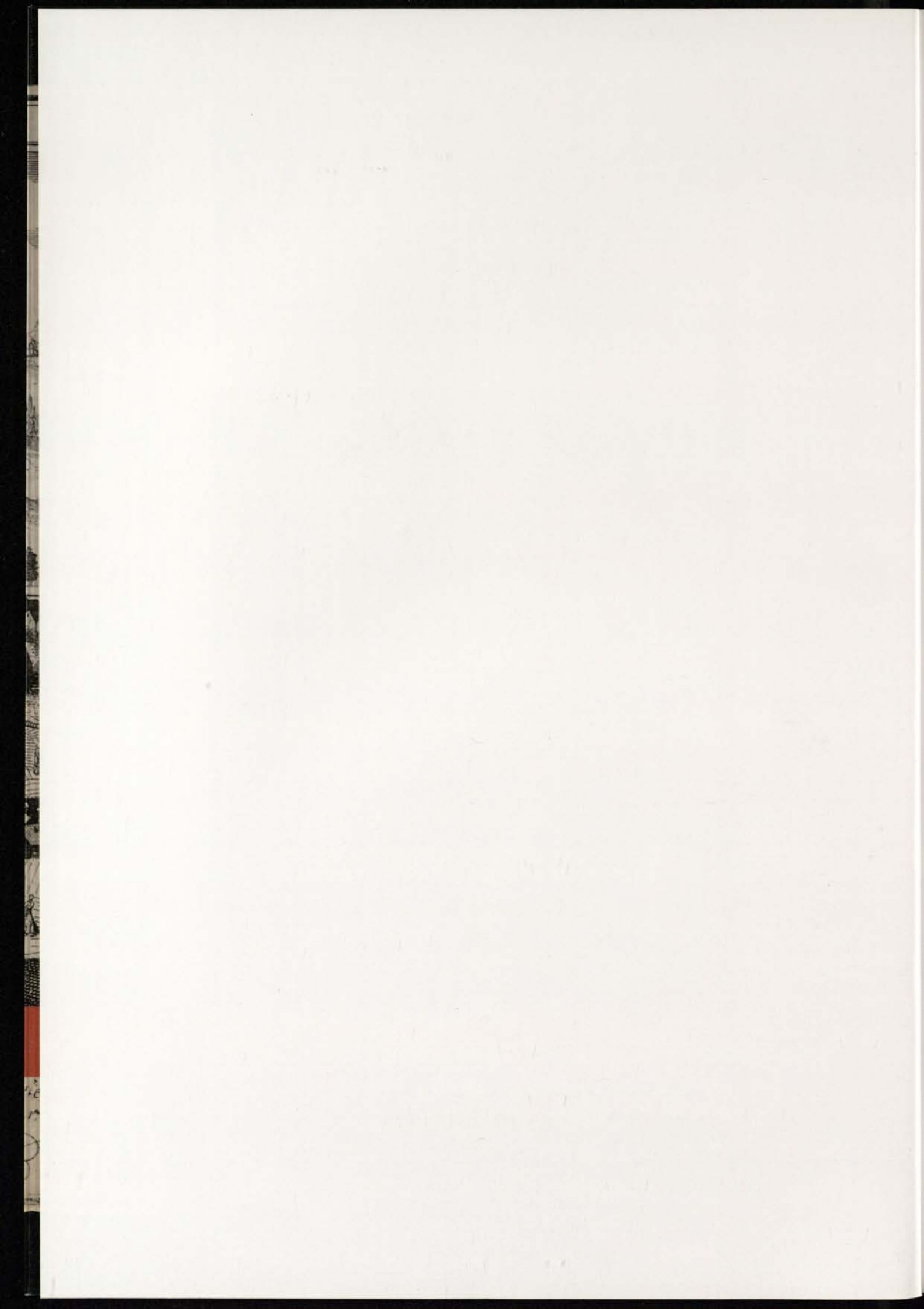

WOKÓŁ JELENIEJ GÓRY

I JELENIA GÓRA

WOKÓŁ JELENIEJ GÓRY

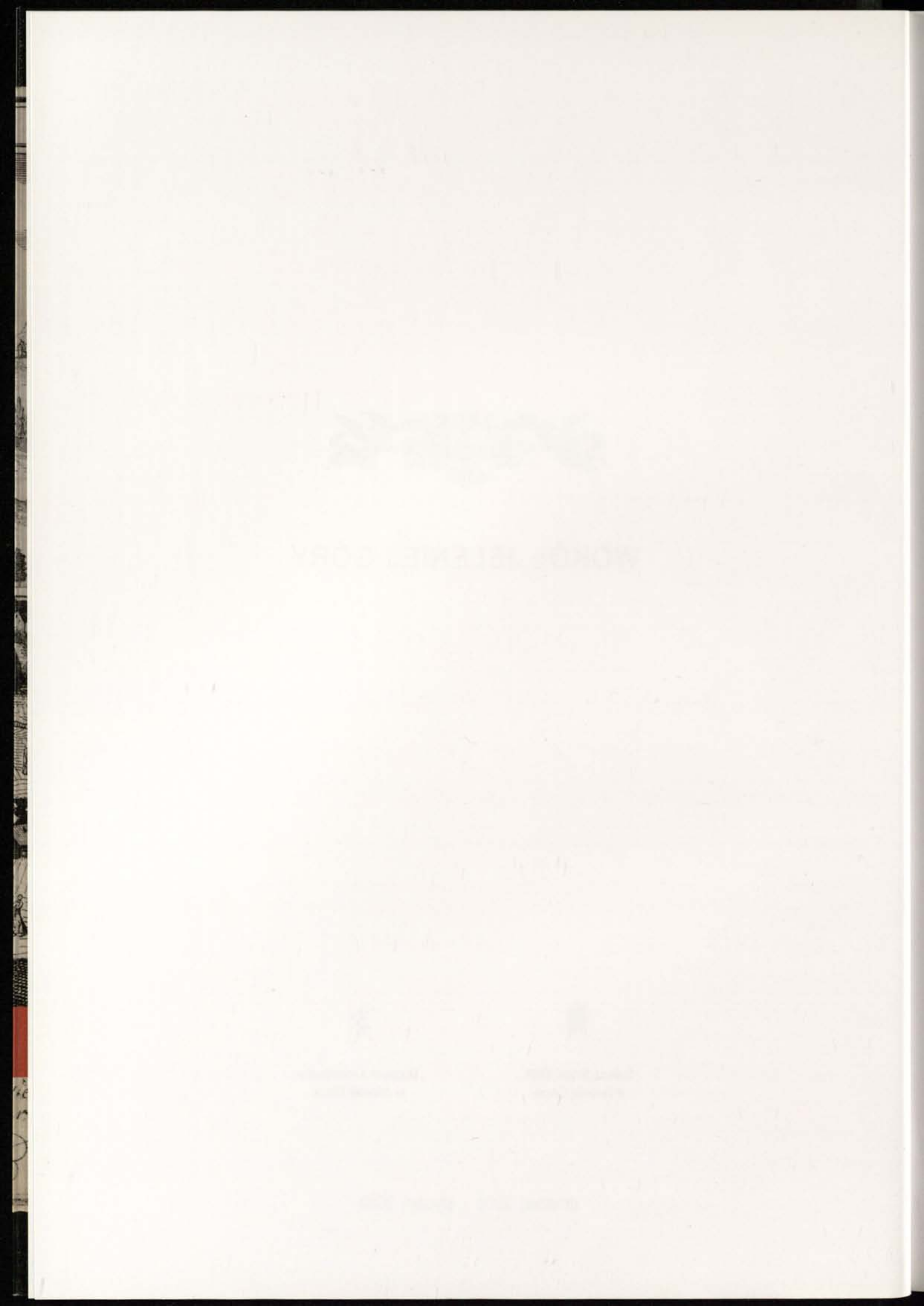
Galeria Sztuki BWA
w Jeleniej Górze

Muzeum Karkonoskie
w Jeleniej Górze

grudzień 2008 - styczeń 2009

Spis treści:

6.	Wstęp. Prezydent Miasta Jeleniej Góry - dr Marek Obrębalski
8.	Introduce. President of the Town Jelenia Góra - dr Marek Obrębalski
9.	Jelenia Góra. Znana? Nieznana? - Henryk Waniek
11.	Widoki Jeleniej Góry w zbiorach Muzeum Karkonoskiego - Katarzyna Kułakowska
21.	Jelenia Góra w twórczości artystów przedwojennych - część ilustracyjna
35.	Jelenia Góra w twórczości artystów współczesnych - część ilustracyjna
74.	Noty artystów
84.	Kalendarium życia społeczno - kulturalnego Jeleniej Góry do 1945r. - dr Przemysław Wiater
100.	Kalendarium życia społeczno - kulturalnego i artystycznego Jeleniej Góry po 1945r - Ivo Łaborewicz
120.	Resume
122.	Spis ilustracji

Szanowni Państwo,

Sięgając w głąb minionych wieków jawią się zagadkowe, historyczne początki Jeleniej Góry. Z dużą dozą faktograficznych zastrzeżeń, przyjąć można, że gród z jeleniem w herbie, w uzasadniony sposób, odwołuje się do swojej, 900 - letniej, legendarnej historii. Przeplatanie się faktów i legend, języków oraz tradycji było i jest znakomitą tkanką kulturowej identyfikacji miasta. Kotlinę Jeleniogórską i Jelenią Górę ukształtowały w sensie przestrzennym, materialnym oraz mentalnym narody i kultury, które rywalizowały, władały, podnosiły do chwały i rozkwitu gród, aby w innych momentach dziejów doprowadzać do jego upadku. Ten przedziwny spłot zdarzeń, w miejscu tak urokliwym a zarazem fascynującym niezmiennością gór i dolin, leżącym na szlaku odwiecznych wędrówek ludzi i ich idei – pozwolił na zaistnienie wyraźnie odczuwanych, „magicznych” właściwości miasta.

Atrakcyjna przestrzeń miejska, gdzie minione wieki pozostawiły wyjątkowe budowle pałacowe i kościelne, kamienice mieszkalne, architekturę uzdrowiskową i parki stała się naturalną scenografią wydarzeń historycznych, społecznych, artystycznych. Rynek, zabytkowe uliczki, wspaniałe budynki wzniesione przez patrycjat jeleniogórski zaświadczać o czasach potęgi i zamożności tego miasta. W tegoroczne jubileuszowe 900 - lecie grodu znakomicie wpisuje się projekt o nazwie „Wokół Jeleniej Góry”, który jest w pewnym sensie ideową kontynuacją wcześniejszych międzynarodowych realizacji, takich jak: „Wspaniały krajobraz” czy „Wokół wielkiej góry”.

Obecnie realizowany przez Biuro Wystaw Artystycznych oraz Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze projekt – ma ukazać substancję i lokację krajobrazową miasta jako inspirację dla artystów. Komponentami tego wieloelementowego projektu są: dwie wystawy, część historyczna eksponowana w salach Muzeum Karkonoskiego, obejmująca najciekawsze prezentacje Jeleniej Góry, w postaci historycznych map, wizerunków miasta z najbliższymi okolicami. Obrazowane przejawy życia miejskiego, architektury, pejzażu miejskiego po ważne dziejowe wydarzenia są istotą tej wystawy. Zaprezentowany zostanie najwcześniejszy wygląd miasta w postaci panoramy według Gottfrieda Kleinerja z 1682 roku umieszczonej na winiecie mapy księstwa jaworskiego wydanej w 1686 r. poprzez dzieła artystów tworzących oraz utrwalających miasto i jego mieszkańców w wieku XVIII, XIX i XX do roku 1945. W części współczesnej natomiast przygotowanej przez dyrekcję i zespół pracowników Biura Wystaw Artystycznych, zaprezentowane zostaną prace, w prawie wszystkich, uprawianych technikach artystycznych. Ukazane zostaną dzieła znanych i uznanych polskich artystów, spoza Jeleniej Góry, których dorobku i pozycji nie trzeba uzasadniać, takich jak: Edward Dwurnik, Eugeniusz Geppert, Eugeniusz Markowski, Henryk Waniek.

W gronie jeleniogórskich twórców, których prace stanowią współczesną ikonografię miasta i ludzi znajdują się ci, których dzieła zaświadcza o ich niezbywalnej obecności w pejzażu kulturowym miasta. Wymienionym ekspozycjom towarzyszyć będzie katalog - album odnotowujący związki artystów z miastem i jego magicznym krajobrazem, bogato ilustrowany, zawierający teksty znanych historyków i krytyków sztuki, eseje historyczne po pasjonujące kalendarium wydarzeń, od zamierzchłych czasów po współczesne wydarzenia. Ekspozycje, prezentacje, wydawnictwo oraz tak zwane działania, które mają ukazać miejsca i historię miasta wpisują się w interaktywną formułę projektu „Wokół Jeleniej Góry” i dają szansę na przygodę intelektualną z nieznanymi faktami i ich interpretacjami. Wejście w miasto akcjami: „Ukryta Jelenia Góra”, „Jeleniogórska secesja”, „Miejsca magiczne w Jeleniej Górze”, „Jeleniogórskie świątynie” czy „Domy bogatych mieszczan” jest istotnym wkładem w poznanie dziejów miasta, będąc jednocześnie historycznym i kulturowym łącznikiem z dokonaniem wcześniejszych pokoleń jeleniogórczan.

Podzielać opinię wyrażoną przez znakomitego artystę Henryka Wańka, który w kontekście ekspozycji tworzących projekt „Wokół Jeleniej Góry” napisał „...w jeszcze jednym aspekcie Jelenia Góra swoją miejską urodą przydała się sztuce. Bo na jej tle właśnie, jakby do tego specjalnie stworzonym, odbywały się niezliczone spektakle uliczne; performance różnej jakości; akcje artystyczne; instalacje. To też jest jej artystyczne odbicie, upiększające legendę miasta. I ten rodzaj twórczego współgrania z miastem należałoby uczynić tradycją o gwarantowanej ciągłości”.

Pragnę zapewnić, iż idea wyrażona przez Henryka Wańka staje się unikatowym wyróżnikiem miasta. Bowiem, współczesna Jelenia Góra to połączenie tradycji, historii, magicznego krajobrazu z młodością, dynamiką i barwnością. Gościnne, zabytkowe miasto jest otwarte na innowacje, szanuje tradycje i jest dumne ze swojej wielokulturowej historii, którą skrzętnie rejestruje, artystycznie przetwarza i przekazuje potomnym.

dr Marek Obrębalski

Prezydent Miasta

Jeleniej Góry

Ladies and Gentlemen,

Enigmatic, historical origins of Jelenia Góra can be traced many years backwards. In spite of certain reservations about the facts we can assume that the legendary history of the city with an emblem of a deer can be 900 years old. Alternating of facts and legends, languages and traditions has always been the sign of cultural identification of the town. When we speak about the factors that influenced the material, mental and spatial shape of Jelenia Góra and the Jeleniogórska Valley these were nations and cultures competing and ruling that were responsible for development and downfall of the region in different times. The clearly felt "magical" properties of the town are due to the fascinating location amongst the mountains and valleys, on the ancient routes of travellers where these strange coincidences of events used to happen. The attractive urban space filled with unique palaces and churches, tenement houses, architecture typical for a health resort and parks became the stage arrangement for historical, social and artistic events. The market place, monumental streets, magnificent buildings erected by the patricians of Jelenia Góra testify of the times of power and wealth of the town. The project untitled "Around Jelenia Góra" perfectly was designed for the 900 anniversary of the town. It is in a sense a continuation of earlier projects such as "The magnificent Landscape" or "Around the Great Mountain". The idea of the project realized by the BWA Gallery and The Karkonoskie Museum in Jelenia Góra is to present the town and its location as a source of inspiration for the artists. The project is composed mainly of two exhibitions. The historical one presented at The Karkonoskie Museum, shows Jelenia Góra, its historical maps and old depictions of the town and its surroundings. The manifestation of urban life, architecture, urban landscape as well as important historical events are essential for that exhibition. The panoramic view of the town according to Gottfried Kleiner from 1682 placed at the vignette of the map of the Jawor County published in 1686 showing the earliest depiction of the town will be presented at the exhibition, as well as the works of the artists of the XVIII, XIX and the XX century until 1945. The contemporary exhibition prepared by the BWA Gallery will include almost all the artistic techniques. Also the works of well known artists out of Jelenia Góra whose works mark their presence in the cultural iconography and cultural life of the town will be also there. The two exhibitions I have mentioned will be accompanied by a catalogue - the album marking the relationships of the town and its magical landscape with the artists, including texts of well known art historians and critics, historical essays, the calendar of events going back to old days and embracing contemporary events. The interactive project "Around Jelenia Góra" - these are expositions, presentations, publications and so called actions showing the place and its history, being a kind of intellectual adventure and confrontation of the unknown facts and their interpretations. The following actions are planned in the town: "The Hidden Jelenia Góra", "The Secession of Jelenia Góra", "The Magical Places of Jelenia Góra", "The Temples of Jelenia Góra" or "The Houses of Wealthy Townspeople". They were designed to teach about the history of the town. Henryk Waniek a superb artist expressed his opinion concerning the project "Around Jelenia Góra" that I would like to agree. He stated: "there is one more aspect where the beauty of Jelenia Góra turned to be useful for art. It became the background, in a way perfect, for numerous street spectacles, performances of different kind: artistic actions, installations. It is also a kind of artistic reflection making the legend of the town even more beautiful. And this way of creative co-ordination should become a protected tradition." The idea expressed by Henryk Waniek underlines the unique character of the town. The contemporary Jelenia Góra is a combination of tradition, history, magical landscape on the one hand and youth, dynamism and colour on the other. That hospitable historic town is open to innovations, it appreciates the tradition and is proud of its multicultural history that is being registered, artistically processed and shown.

dr Marek Obrębalski

President of the Town

Jelenia Góra

JELEŃ GÓRA.

Znana?
Nieznana?

Powiedzmy, że prawie nie znasz Jeleniej Góry.

Tylko trochę. Pobieźnie. Tyle, co można zobaczyć w przelocie; w drodze do Karpacza, Cieplic, Szklarskiej Poręby. W sumie niewiele. Rynek, oczywiście. Jakies kamienice i przestrzenie między nimi. Te pustki mogłyby oznaczać, że tędy właśnie wdzierala się tutaj wojna. Jakies walki uliczne. Pożary. Artyleryjski ostrzał? Bombardowanie? Nie. Nic z tych rzeczy.

Tutaj nie dotarł niszczycielski impet wojny. Trzecia Rzesza już dawno skapitulowała, a czerwonoarmiejcy odprawili swoje święto zwycięstwa. W każdym razie, w poważnym przewodniku można przeczytać: Ostatnia wojna oszczędziła miasto, które zajęte przez wojska radzieckie 9.V.1945 zostało wkrótce, bo już 22.V przejęte przez polską administrację.

Nikomemu już nie chciało się wojować, a mimo to w Jeleniej Górze domy w dalszym ciągu obracały się w gruzy. Jeszcze dwadzieścia lat temu. Piętnaście. Wynikałoby z tego, że te upadki, ruiny i rudery, to jest już dzieło powojenne. Czasem tak bywa, że pokój jest dalszym ciągiem wojny.

Znasz te widoki niedokładnie, bo twój wzrok ciążył raczej ku resztkom piękna, które – nie bez udziału cudu – zachowały się jednak. Ku świadectwom przebrzmiałego dostatku, przywoitych rodzin kupieckich i rzemieślniczych, których ojcowie i niewiasty, po pomyślnym życiu składali swe ciała w cmentarnych kaplicach wokół ewangelickiego Gnadenkirche, dziś Kościoła św. Krzyża. Albo na innych, już nieistniejących cmentarzach.

Z tego też zostały tylko resztki. Szkoda, ale i resztki się liczą. Można o nie przynajmniej oprzeć wyobraźnię, aby dośpiewała to, czego brakuje. Lepsze byłoby, naturalnie, jakies naoczne świadectwa. Widoki ulic, obiektów, miejsc. Malarskie. Graficzne. Rysunkowe. Fotograficzne, oczywiście, choć tych ostatnich jest nawet dość wiele; jasne, że dopiero od czasu, gdy fotografia stała się dobrem powszechnym. Natomiast dokumentów – jak się to mówi – artystycznych jest zastanawiająco niewiele. Dopiero wiek XVIII (jeśli pominąć wcześniejsze wedyuty na bordiurach map) otwiera rozdział ikonografii miejskiej, zresztą tylko w planach ogólnych, pokazanych w ścisłym związku z karkonoskim pejzażem. Pewnym wyjątkiem byłyby Cieplice (Bad Warmbrunn), ale wtedy jeszcze była to osobna wspólnota, do Jeleniej Góry nie należąca.

Ciekawe, że pierwsze detaliczne przedstawienia Jeleniej Góry, to znaczy wnętrza miasta, powstały z ręki – graficznej i rysowniczej – dopiero w drugiej połowie XIX, jako dzieło wybitnego autodydakty, nauczyciela rysunku w legnickiej Akademii Rycerskiej, Theodora Blätterbauera. I znów przez jakiś czas, nic. Ale to niech będzie zmartwieniem muzealników i historyków, grzebiących się w przeszłości. My jeszcze do niej nie należymy. Jesteśmy po tej stronie czasu.

Jelenią Górę – szczególnie w jej zaniedbanych rejonach – znasz tylko pobieżnie, ale znasz wystarczająco, by nazwać ją piękną. Bo choć jest to miasto sędziwe i ciężko doświadczone, to jednak nie zbywa mu na urodzie. To widać. Zresztą na urodę miasta właśnie powinien się składać wiek oraz mądrość. Ten fakt powinien mieć przecież odbicie w artystycznym wyrazie. Nie tylko w historycznym, ale i współczesnym. Choćby jako potwierdzenie tego co widzimy – że jest tu obecny duch piękna, czasem jawiący się tylko

jako piękna zagadka. Przedmiot artystyczny winien być dowodem tego, że się nie mylimy. Że odróżniamy koślawe od dostojnego, bo umiemy patrzeć i widzieć.

Gdy jednak zaczynamy się rozglądać za tym artystycznym świadectwem, aż dziwne się wydaje, że jest go tak niewiele. A następnie odkrywamy, że pracownikom piękna, czyli artystom, nie chciało się żyć wewnątrz tego urbs. Wybierali sobie (i wybierają nadal) raczej Przesiekę, Szklarską Porębę, a nawet Kowary i raczej tam mieszkali (mieszkają), czasem nawet w sporych gromadach. Natomiast na Jelenią Górę woleli (wola) patrzeć z pewnej odległości. I tylko sporadycznie oddawali (oddają) jej cześć; malując, rysując, czy upiększając swoim rzeźbiarskim poławem. Stawiając pomniki jej budownictwa. Projektując i realizując tereny publicznego piękna: ogrody, parki, miejsca rekreacji i sportu, urbanistyczny ład.

W jakiś sposób ta osobliwa tradycja dystansowania się od głównego miasta Jeleniogórskiej Kotliny, przetrwała cezurę roku 1945. Artyści malarze (jak na przykład Wlastimil Hofman i Hilary Krzysztofiak wybierali Szklarską Porębę, a Urszula Broll, Przesiekę); artyści szkła, co zresztą zrozumiałe ze względu na huty, także do Jeleniej Góry się nie kwapili (na przykład Witold Turkiewicz czy Aleksander Puchała). O grafikach regionu nie mam wiedzy zbyt wielkiej, ale tych akurat w samej Jeleniej Górze znalazłoby się kilkoro. Dobrze byłoby przewietrzyć ich teki. Dobrze byłoby odkurzyć obrazy. Lub projektować i malować następne.

Inną sprawą jest, w jakim stopniu jeleniogórskie motywy krajobrazowe i miejskie goszczą w ich twórczości. Nie chodzi przy tym o pamiątkarskie (bo takie pewnie istnieje, ale tutaj go nie zobaczymy) zastosowanie miejskiej ikonografii. I za nią idzie następna kwestia: na ile Jelenia Góra dosłużyła się swego plastycznego wizerunku. Przykładów takiej inspiracji jest doprawdy zastanawiająco niewiele. Organizatorzy tej wystawy zadali sobie niemałego trudu, by jednak dowieść, że jest co pokazać. A może przy okazji zwrócić uwagę twórców – nie tylko z regionu – że miasto jest tematem, który warto podjąć.

Najlepiej z tego wszystkiego wychodzi jeszcze fotografika jeleniogórska, bo też miasto (i okolica) jest nadzwyczaj fotogeniczna. Ale fotograficy Jeleniej Góry to jest środowisko z klasą samą dla siebie, wystarczająco liczne i doborowe, a fotografia z natury powołana jest przeciw do tego, by czynić użytek z rzeczywistości widzialnej. Podobnie jak film czy sztuka video, działania light and sound, wszelki environment. Narzuca mi się tutaj spostrzeżenie, że w jeszcze jednym aspekcie Jelenia Góra swoją miejską urodą przydawała się sztuce. Bo na jej tle właśnie, jakby do tego specjalnie stworzonym, odbywały się niezliczone spektakle teatrów ulicznych; performance różnej jakości; akcje artystyczne; instalacje. To też jest jej artystyczne odbicie, upiększające legendę miasta. I ten rodzaj twórczego współgrania z miastem należałoby uczynić tradycją o gwarantowanej ciągłości.

Piszę to i jeszcze nie wiem, jakie będzie to wystawowe spotkanie z artystycznym refleksem Jeleniej Góry. Wyobrażam sobie tylko – rzecz jasna – a przynajmniej marzę, że jest w nim odbite miasto żywego piękna, rozsianego na każdym kroku, w polu każdego spojrzenia, tak aby nie chciało się z Jeleniej Góry jechać gdzieś dalej. I poznawać ją głębiej, a nie tylko trochę. Pobieźnie. Tyle, co można zobaczyć w przelocie; w drodze do Karpacza, Cieplic, Stanisłowa czy Szklarskiej Poręby. W sumie niewiele.

Henryk Waniek

WIDOKI JELENIEJ GÓRY

w zbiorach Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze

Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze posiada reprezentatywny zbiór graficznych widoków naszego miasta. Pozwala on na zapoznanie się ze zmianami w jego wyglądzie od końca XVII wieku do końca XIX wieku, kiedy rolę dokumentacyjną przejmują fotografie. Niedużą liczbą dwudziestowiecznych przedstawień stanowi jedynie uzupełnienie zbioru pojedynczymi pracami artystów niemieckich i polskich.

Realistyczne widoki miast, chęć odtwarzania rzeczywistości, przynosi epoka nowożytna. Powstają wtedy prace mające uporządkować otaczającą rzeczywistość, jak „Kronika świata” Hartmanna Schedla z 1493 r., gdzie po raz pierwszy znajdujemy serię widoków miast, czy „Civitate Orbis Terrarum” Geорга Brauna i Franza Hogenberga z 354 widokami miast z czterech kontynentów wydane w Kolonii w latach 1572 – 1617.

Jelenia Góra, malowniczo położona w kotlinie u zbiegu Kamiennej i Bobru, musiała czekać do 2. poł. XVII w. na swój pierwszy wizerunek. O wcześniejszym wyglądzie miasta możemy się dowiedzieć z opisów w przekazach źródłowych. Miasto było ufortyfikowane, górował w nim kościół katolicki św. Erazma i Pankracego, którego wygląd nie zmienił się od XV w., mimo pożarów, które często trawiły drewniane w większości budynki. Prawdziwą klęską dla miasta i jego mieszkańców była wojna 30. letnia (1618 - 1648).

2 poł. XVII w. była okresem dźwigania się Jeleniej Góry z ruin i odtwarzania jej bogactwa. Przyczyniło się do tego założenie konfraterni kupieckiej w 1658 r. przez jeleniogórskich kupców zajmujących się handlem cienkimi płótnami Inianymi – woalami, głównym źródłem dochodu miasta, których produkcją zajmowała się okoliczna ludność.

Najwcześniejszym wizerunkiem miasta jest panorama wg Gottfrieda Kleinera z 1682 r. umieszczona na winiecie mapy księstwa jaworskiego wydanej ok. 1686 r. Przedstawia Jelenią Górę od północnego-zachodu ze Wzgórza Krzywoustego. Widzimy tam miasto w pierścieniu murów obronnych, bez zabudowanych przedmieść. Widoczne są wieże: kościoła św. Erazma i Pankracego, renesansowego ratusza i trzech bram miejskich Wojanowskiej, Zamkowej i Długiej. W tle Wzgórze Kościuszki z budowlą murowanej szubienicy – symbolu władzy miejskiej. Brak zabudowanych przedmieść miał uczytelnić widok centrum. Zarys murów miejskich do dzisiaj jest czytelny. Jego bieg przypominają ulice: Bankowa, plac Niepodległości, plac Kardynała Wyszyńskiego, ul. Podwale i Jelenia.

Najbardziej interesującą jest panorama Jeleniej Góry z 1709 r. przedstawiona od strony Wzgórza Krzywoustego. Czas powstania można określić na podstawie przedstawienia placu budowy ewangelickiego Kościoła Łaski i drewnianego tymczasowego domu modlitwy. Na pierwszym planie, na rozległych łąkach nad Bobrem i Kamienną przedstawiony jest proces bieleńcia płócien Inianych: moczenie płótna w wodzie, maglowanie za pomocą przetaczania kamienia na rozciągniętej sztuce płótna, rozkładanie płótna do

wg G. Kleinera, Panorama Jeleniej Góry ok. 1686, miedzioryt

Panorama Jeleniej Góry, ok. 1709, miedzioryt

bielenia na łące i polewanie wodą. Dalej od rzek widzimy budynki bielarni, w których proces bielenia odbywał się przy użyciu środków chemicznych, które zastępowały wodę i słońce, umieszczone na rozległych przedmieściach z licznymi domkami w otoczeniu zieleni ogrodów. W mieście dominuje budynek kościoła katolickiego św. Erasma i Pankracego, wieża renesansowego ratusza w otoczeniu kamieniczek w rynku, wieże bram miejskich. W oddali za miastem na Wzgórzu Kościuszki murowana szubienica miejska.

C.H. Lau, Budowa Kościoła Łaski, 1759, akwaforta

Horyzont zamyka pasmo Karkonoszy ze Śnieżką z prawej strony, na Śnieżce kaplica św. Wawrzyńca, poniżej kroczy Duch Gór. Nad miastem w medalionie podtrzymywanym przez aniołki podobna cesarza Józefa I Habsburga, z jego „łaski” powstał tu kościół ewangelicki. Poniżej legenda wymieniająca ważniejsze budowle w mieście i wiersz opiewający miasto autorstwa Davida Zellerera (1676 – 1738), nauczyciela w jeleniogórskiej szkole ewangelickiej.¹ Przedstawienie tymczasowego budynku kościoła Łaski z tej panoramy było chętnie powtarzane na późniejszych grafikach. Znajduje się między innymi w zbiorze pieśni wydanych w 1759 r. z okazji jubileuszu 50 - lecia jego powstania.² Autor grafiki, G. H. Lau, popełnił niezamierzony anachronizm umieszczając budynek kościoła Najświętszej Marii Panny, który po zniszczeniu przez pożar w czasie wojny trzydziestoletniej w 1634 r. odbudowany został w 1738 r., nie istniał więc w czasie budowy ewangelickiego kościoła.

Panorama od północy, 1720, miedzioryt

Z 1720 r. pochodzi panorama przedstawiająca miasto od północy, z nad brzegu Bobru.³ Widzimy na niej otoczone murami miasto z ogrodami na przedmieściach, gęsto zabudowanym Przedmieściem Wojanowskim (obecnie ul. 1 Maja), z lewej strony z reprezentacyjnym budynkiem Kościoła Łaski i szkołą ewangelicką koło niego. Budynki poniżej stoją przy ob. ul. Kilińskiego. Pod grafiką wiersz D. Zellerera.

Grafika wg rysunku F. B. Wernera, topografa śląskich miast, przedstawia Jelenią Górę ze Wzgórza Krzywoustego. Widzimy miejsce, gdzie Kamienna wpada do Bobru. Tu również nad brzegiem Kamiennej widzimy płótna bielone na słońcu, bliżej murów miejskich domy otoczone ogrodami, z lewej kościół Łaski ze szkołą ewangelicką.

Grafika G. Böhmera z 1738 r. ukazuje Jelenią Górę od południa. Jest to zdecydowanie rzadsze ujęcie. Również od tej strony widzimy bogate założenia ogrodowe poza murami miejskimi. Grafikę datują przedstawienie wybudowanego w 1738 r. kościoła Najświętszej Marii Panny (ob. cerkiew prawosławna św. Piotra i Pawła) i istniejąca jeszcze wieża renesansowego ratusza, która zawałiła się w 1739 r.

Panorama ze Wzgórza Krzywoustego, po 1778, miedzioryt

Najchętniej przedstawiano Jelenią Górę ze Wzgórza Krzywoustego lub z południowo-wschodniego zbocza pobliskich Gap zwanego dla rozległej panoramy „Złotym Widokiem”. Wzgórze Krzywoustego, miejsce posadowienia zamku obronnego, który został zburzony w 1449 r., było ulubionym miejscem spacerów jeleniogórczan. Powstał tam szynk, przebudowany na restaurację, z której roztaczał się wspaniały widok na góry. U ich stóp rozciągała się Jelenia Góra, bliżej widoczny był Bóbr w miejscu połączenia z Kamienną i budynki nad ich brzegami.

Książki z jeleniogórskiej drukarni prowadzonej od 1713 r. przez rodzinę Krahn, zwłaszcza wielokrotnie wydawany Hirschbergisches Gesang-Buch (Śpiewnik Jeleniogórski) zaopatrywane były w rozkładane panoramy Jeleniej Góry. Kolejne wydania zawierają grafiki zawsze przedstawiające aktualny widok miasta.

WIDOKI JELENIEJ GÓRY

w zbiorach Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze

J.D. F.Schöne, Wzgórze Kościuszki, 1797, gwasz

Dzięki nim można śledzić zmiany w wyglądzie poszczególnych budowli. Szczególnie interesująco wypada porównanie panoram z różnych wydań śpiewnika jeleniogórskiego. Widzimy na nich już ukończoną w 1749 r. wieżę nowego ratusza, na brzegu Bobru budynek dużego magazynu i wieżę "kunsztu wodnego". Następna pokazuje magazyn przebudowany na rafinerię cukru założoną w 1788 r. (ob. Zespół Szkół Technicznych „Mechanik”) i wybudowany obok dom dla ubogich (1774 r.), na Wzgórzu Kościuszki nie widzimy szubienicy, którą rozebrano w 1778 r. Wówczas, dzięki inicjatywie burmistrza Johanna Christopha Schöna (1727 – 1802), założono na nim park miejski, powstawały tam również prywatne ogrody i domy letnie. Następnie Schöna rozpoczął przekształcać w park wzgórze nazwane przez niego Helikonem. Zostało ono zalesione, zaprojektowano na nim malownicze miejsca o poetyckich nazwach zaczerpniętych z mitologii odnoszące się do Muz, Gracji i Apollina.

Z przełomu XVIII i XIX w. pochodzą przedstawienia Jeleniej Góry i najbliższych okolic na obrazach Sebastiana Reinhardta (1738 – 1827), który tu zamieszkał w 1789 r. i za pensję od Pruskiej Akademii Sztuki zobowiązany był do wykonania 2 obrazów rocznie przedstawiających śląskie pejzaże. 14 z nich zostało powielonych dzięki akwafortom Daniela Bergera. Trzy z nich przedstawiają okolice Jeleniej Góry. Szczególnie interesujący jest widok miasta od północy. Jest to świadoma artystyczna kreacja, mniej ważne są tu względy dokumentacyjne. Gdy oglądamy grafiki Bergera przekonują nas zachwyty nad pięknem i malowniczością Jeleniej Góry zawarte w „Listach o Śląsku” Adama: „Nic nie może być piękniejszego nad położenie samej Jeleniej Góry: pięknie zbudowane miasto z wieloma okazałymi budynkami w dolinie, otoczone wzgórzami ze wszech stron, z wspaniałym widokiem na Karkonosze.”⁴

Resursa na Wzgórzu Kościuszki, 1-pol. XIX w., akwaforta kol.

D. Berger, wg Reinhardta, Okolice Jeleniej Góry, 1795, akwaforta kol.

Pożar Kościoła Łaski, 1806, gwasz

Tragiczne wspomnienie... 1806, gwasz

Czarne - staw, XVIII/XIX w., gwasz

Wzgórze Siodło, 1794, gwasz

Rafineria cukru, 1794, rysunek lawowany

Stara Jelenia Góra, XVIII/XIX w., gwasz

Mniej więcej w tym samym czasie działał w Jeleniej Górze Carl Thürmer, rysownik i malarz, znany jedynie z kilku prac zachowanych w Muzeum Karkonoskim. Jego naiwne prace są swoistym dokumentem życia codziennego jeleniogórskich mieszczan. Przedstawiają wzgórza na północny-zachód od miasta: Siodło, Helikon, Krzywoustego, które stanowiły cel spacerów. Bóbr w tym miejscu pełnił rolę kąpieliska dla mieszkańców, co uwiecznił na swoich gwaszach. Rysunek z 1794 r. przedstawiający budynki rafinerii cukru uzmysławia nam, że było to wówczas kwitnące przedsięwzięcie. Thürmer był naocznym świadkiem pożaru Kościoła Łaski 16 października 1806 r. Znalazło to odbicie w dwóch jego pracach. Odbudowaną świątynię po pożarze widzimy na jego gwaszu z uroczystą procesją z okazji setnej rocznicy poświęcenia kościoła 25 maja 1818 r.

WIDOKI JELENIEJ GÓRY

w zbiorach Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze

Promenada, XIX/XX w., rys. tuszem, akwarela

XIX w. przynosi zmiany w wyglądzie miasta polegające na coraz większej rozbudowie przedmieść. Wzrastająca liczba mieszkańców przynosi konieczność rozebrania murów miejskich ograniczających śródmieście. Robiono to etapami, by zakończyć to ostatecznie w 1863 r. Na miejscu zasypanej fosy powstała promenada (ob. ul. Bankowa). W 1865 r. dociera do Jeleniej Góry komunikacja kolejowa. Na panoramach Jeleniej Góry ze Złotego Widoku i ze Wzgórza Kościuszki autorstwa E. W. Knippla widzimy wiadukt kolejowy przez Bóbr i jadący pociąg.

W XIX w. zmienia się też rola graficznych widoków. Powstaje coraz więcej wydawnictw ilustrowanych prezentujących piękno krajobrazów. Grafiki są też sprzedawane jako pamiątki dla coraz liczniej przyjeżdżających turystów. Produkcja ich staje się coraz bardziej masowa. Wynalezienie nowej techniki – litografii pozwoliło na znaczne zwiększenie ilości odbitek z jednej płyty nawet do paru tysięcy. Nowa technika pozwoliła również na osiągnięcie doskonalszych środków wyrazu artystycznego. Osiągnięciem nowej techniki była jej wielotonowość, malarskość, łagodne przejścia tonacji, pozwalające na uchwycenie wielu planów perspektywicznych.

W 1828 r. w drukarni Krahnów uruchomiono zakład litograficzny. Został tam zatrudniony Eduard Sachse. Jego dużych rozmiarów, kolorowana panorama Jeleniej Góry z tarasu restauracji na Wzgórzu Krzywoustego należy do bardziej reprezentatywnych widoków. Sachse dość szybko się usamodzielniał i w 1834 r. założył własny zakład litograficzny, który w 1842 r., przejął jego brat Theodor. Eduard Sachse natomiast zaczął prowadzić zakład litograficzny w Zgorzelcu.

E. Sachse, Panorama ze Wzgórza Krzywoustego, 1834, litografia

Kościół Łaski, wg widoku zboru św. Katarzyny w Sztokholmie, 1716, miedzioryt

C.H. Lau, Kościół Łaski, 1759, akwaforta

wg F. Wernera, Kościół Łaski, szkoła ewangelicka 1735, miedzioryt

Najsłynniejszym budynkiem Jeleniej Góry był niewątpliwie Kościół Łaski (obecnie katolicka świątynia Podwyższenia Krzyża Świętego) wybudowany w latach 1709 – 1718 według projektu Martina Frantza z Rewala (ob. Tallin). Była to prestiżowa realizacja dla mieszkańców miasta będących w większości wyznania protestanckiego. Dzięki zawartej konwencji w Altranstädt w 1707 r. wybudowano sześć nowych kościołów protestanckich w księstwach śląskich znajdujących się pod panowaniem katolickiego władcy. Kościoły Łaski musiały być wybudowane poza murami miasta, stąd w Jeleniej Górze wybudowano go na Przedmieściu Wojanowskim. Wzorem był zbor św. Katarzyny w Sztokholmie. Pierwszy widok jeleniogórskiej świątyni, jeszcze z czasów jej budowy przedstawia w rzeczywistości kościół

sztokholmski. Na licznych grafikach możemy prześledzić wszystkie etapy przebudowy kościoła. Na miedziorycie G. Böhmera i grafice Laua umieszczonych w wydawnictwach z okazji jubileuszu 50 - lecia budowy w 1759 r., a także na miedziorycie według rysunku F. B. Wernera widzimy drewniane przedsionki i zewnętrzne klatki schodowe na empory, które w 1796 r. zmieniono na murowane, trzy lata wcześniej zmieniono pokrycie dachowe z gontu na blaszane. 16 października 1806 r. spłonęło prawie w całości pokrycie dachowe, kopuła na skrzyżowaniu naw oraz helmy wieżyczek nad klatkami schodowymi. Świątynię odbudowano w latach 1810-1811 podwyższając wysokość dachów, zmieniając kształt helmów wieżyczek.

WIDOKI JELENIEJ GÓRY
w zbiorach Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze

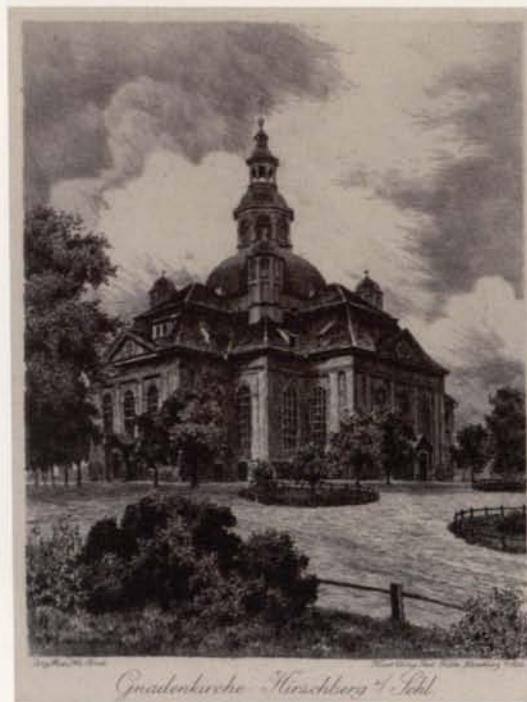
F. A. Tittel, przed 1821, akwaforta lawowana

Kościół z tego czasu prezentują akwaforta Friedricha A. Tittla i litografia E.W. Knippela, wydana z okazji jubileuszu 150 - lecia. Z okazji 200-lecia świątyni w 1909r. została od wschodu dobudowana tzw. Brauthalle. Była to niższa przybudówka zamknięta półkoliście, z owalnymi oknami, nakryta dachem namiotowym. Również wtedy drewniane klatki schodowe prowadzące na emporę zostały zastąpione murowanymi. Ostatnie zmiany nastąpiły w latach 1925 – 26 i polegały na przebudowie kopuły przywracającej jej pierwotny barokowy kształt. Akwaforta A. Brucka prezentuje dwudziestowieczny wygląd kościoła nie różniący się od obecnego.

Zdecydowanie mniej uwagi poświęcali artyści reprezentacyjnemu placowi Jeleniej Góry - rynkowi z kamieniczkami i ratuszem. Znamy jedynie bardzo dekoracyjną grafikę F. A. Tittla z 1828 r. przedstawiającą południową i wschodnią pierzeję rynku. Przy ratuszu możemy jeszcze zobaczyć pręgierz i wodopój z pompą (w tym miejscu znajduje się obecnie fontanna z Neptunem).

E.W. Knippel, 1859, litografia kol.

A. Bruck, po 1925, akwaforta

S. Beck, Rynek 27, 2 poł. XIX w., rysunek tuszem

K. Kosack, Rynek 22 (wewnętrzne podwórko), 1927, rysunek

Trzy rysunki tuszem z 2 poł. XIX w. Siegfrieda Becka, jeleniogórskiego poczmistrza, prezentują domy rodziny Menzlów na północnej stronie rynku. Staloryt K. Hubera według rysunku Th. Blätterbauera publikowany w opracowaniu historii Śląska F. Schrollera przedstawia widok kościoła katolickiego św. Erazma i Pankracego od strony mostu na Bobrze przy ob. ul. Grunwaldzkiej.⁵ Kilka grafik przedstawia też budynki poza centrum: willę Reimanna przy drodze do Cieplic, młyny, przędzalnie, papiernie leżące nad Kamienną i Bobrem. w połowie XIX w. kilku przedstawień doczekał się budynek winiarni Haeuslera przy ul. Sobieskiego. Carl Samuel Haeusler (1787 - 1853) był pierwszym fabrykantem szampana na Śląsku, producentem win owocowych i soków, oraz wynalazcą „cementu drzewnego”. Właśnie tym tworzywem pokrył dach swojej winiarni, tworząc na nim taras widokowy.

Wynalazek fotografii, szybkiej metody „obiektywnego” odwzorowania rzeczywistości, przynosi od 2. poł. XIX w. stopniowy kres grafice dokumentalnej. Przyczynia się do tego również wprowadzenie kart pocztowych, których wielotysięczne nakłady skutecznie wypierają droższe widoki graficzne.

Dwudziestowieczni pejzażyści szukają malowniczych ujęć. Ich uznaniem zaczyna się cieszyć rynek i jego najbliższe okolice. Seria grafik Dory Scholtz, precyzyjne rysunki Katariny Kosack, szkice architekta Alfreda Matzker'a pozwalają nam podziwiać nie istniejące już obecnie w pierwotnym stanie kamienice, ich wewnętrzne podwórka i dekoracyjne klatki schodowe. Bez zmian pozostaje wybór ujęcia panoramy Jeleniej Góry. Tak jak ich poprzednicy dwudziestowieczni artyści „portretowali” miasto na tle Karkonoszy: od północy: F. Iwan „Panorama od Jeżowa Sudeckiego” i północnego-zachodu: K. Kosack „Złoty Widok”, A. Matzker „Widok Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego”. Po wojnie Eugeniusz Geppert dwukrotnie malował miasto na tle gór.

WIDOKI JELENIEJ GÓRY
w zbiorach Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze

E.W. Knippel, Winiarnia Haeuslera, 2 poł. XIX w., litografia

Ekspozycja „Wokół Jeleniej Góry” jest pierwszą tak bogatą prezentacją widoków naszego miasta. Wystawy organizowane do tej pory („Jelenia Góra w dawnej grafice” w 1976 r. w jeleniogórskim Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki, w Muzeum Walki i Pracy - oddziale Historycznym Muzeum w Cieplicach w 1987 r., część historyczna wystawy „Jelenia Góra jaka była, Jelenia Góra jaka może być” zorganizowana w 1990 r. w Miejskim Ośrodku Kultury w Jeleniej Górze we współpracy z Archiwum jeleniogórskim) miały skromniejszy wybór grafik i były organizowane poza siedzibą naszego muzeum.

W prezentowanych widokach nie szukamy walorów artystycznych, są to w większości niemal dokumentalne przedstawienia powstałe z obserwacji natury. Stanowią dla nas cenne źródło ikonograficzne mówiące o zmianach w wyglądzie miasta, a także życiu codziennym jego mieszkańców.

E. Geppert, 1961, tempera

A. Payne wg Mayera, Panorama ze Wzgórza Krzywoustego, ok. 1841, staloryt

Huber wg Blätterbauera, Stary most przez Bóbr, 2 poł. XIX w., staloryt

Przypisy

1. Agresorzy-obrońcy. Obecność szwedzka w Europie Środkowej XVII-XVIII w. Katalog wystawy pod red. A. Dobrzyńskiego i A. Seidel Grzesińskiej, Wrocław 2003, s. 71
2. j. w., s. 72
3. j. w., s. 76
4. John Q. Adams, Listy o Śląsku, Wrocław-Warszawa, 1992, s. 34
5. Franz Schroller, Schlesien. Eine Schilderung des Schlesierlandes, Bd. 1-3, Glogów 1885-1888

album

Dieuendliche Abbildung der Kaiserlichen und Königlichen Stadt Hirschberg.

<p>A. Die stad Kirche B. Die Burg und Rath Thurm C. Der Schillen Thurm D. Der Langen Thurm E. Das Auro Thor F. Die Thun Kirche G. Die Thun Kirche</p>	<p>G. Der Grund zu der Neu- aufbauenden Erntze Kirche beim Kreuz Christi H. Das Regiments Kirchel I. Zum Heiligen Geist J. Das Schutzen Haus K. Der Heron Kauten Kirche L. Die Thun Kirche</p>	<p>Hirschbergs Ruhm steigt weit und weit und durchdrinet alle Festen. Dolland England Spanien Schwetz und Frankreich Ost und Westen Diese laßen seine Güter in so reicher Anzahl ein Dah die glauben Hirschberg muß Schellens lust und Herde sein Doch nun mußet sich es auch seine Spizen ausbreiten Wohl was Gott und Joseph baut wird Sam Wunder vieler Seiten</p>	<p>L. Ober Mühle M. Nieder Mühle N. Papier Mühle O. Die Kappe oder Reinberg mit der Cappelle P. Ober Brucke</p>	<p>Q. Ober Fluss R. Lochen Fluss S. Lochen Einfall im Bach</p>
---	--	---	---	--

Panorama Jeleniej Góry
z czasów budowy Kościoła Łaski ze Wzgórza Krzywoustego,
ok. 1709, miedzioryt, 31,5 x 48,5 cm

wg rys. FRIEDRICH B. WERNERA

Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego, l. 1718 - 1738, miedzioryt kol., 15,5 x 30 cm

Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego, przed 1774 , miedzioryt, 15,3 x 24,5 cm
Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego, l. 1778 - 1793, miedzioryt, 17,5 x 25,3 cm

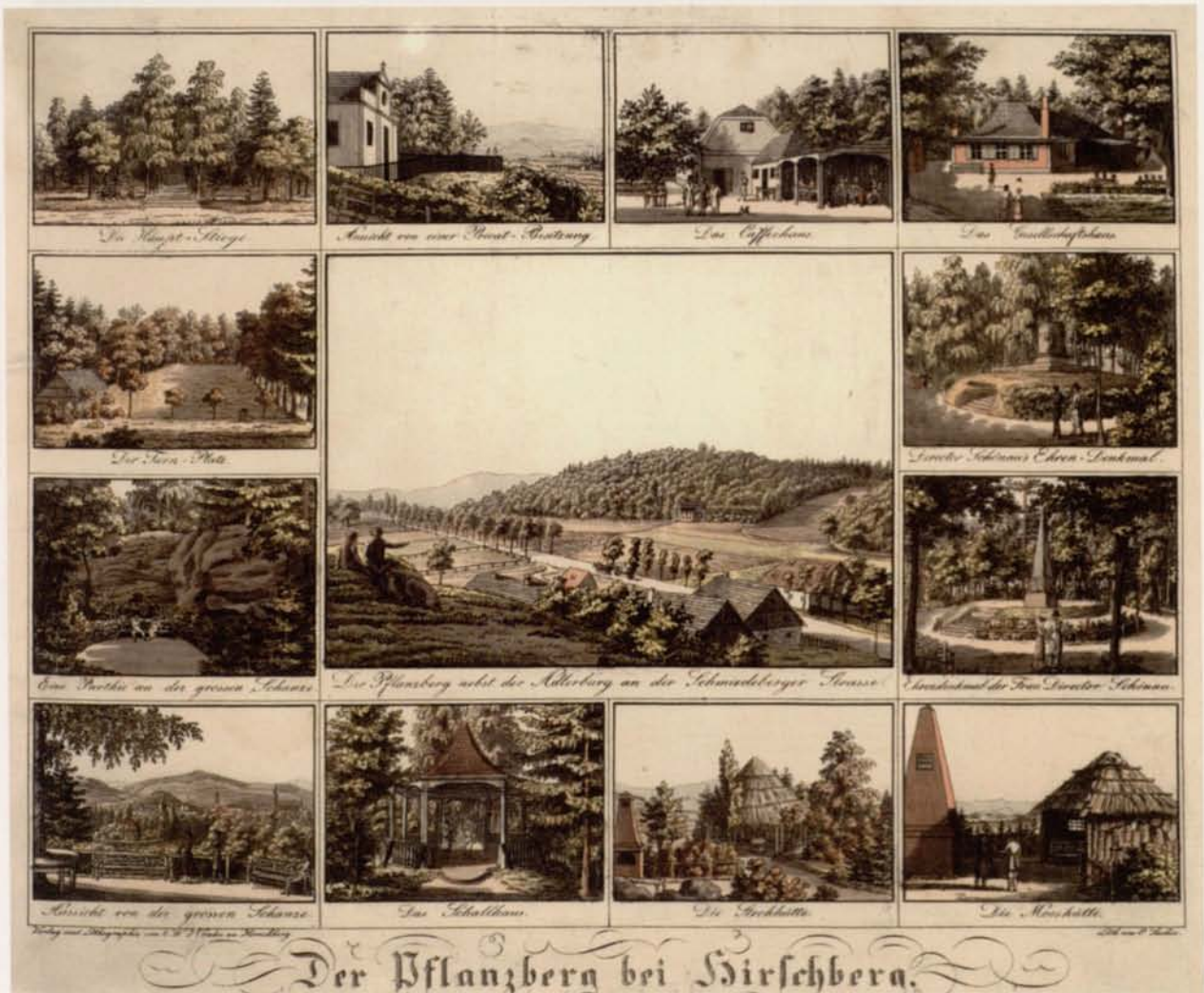

DANIEL BERGER wg S. REINHARDTA

Miasto Jelenia Góra na Śląsku

1798 , akwaforta kol., 27 x 39,5 cm

EDUARD SACHSE

Wzgórze Kościuski - widok zbiorowy
przed 1832, litografia kol., 27 x 39,5 cm

CARL THÜRMER

Procesja z okazji jubileuszu 100 - lecia poświęcenia Kościoła Łaski, 25 maja 1818 r.

gwasz, 37,2 x 35 cm

CARL THÜRMER
Kapielisko pod Wzgórzem Krzywoustego
XVIII/XIX w., gwasz, 27,2 x 46,7 cm

Der Markplatz und das Rath-Haus zu Wirschberg
radirt von F. A. Tittel 1828

FRIEDRICH A. TITTEL

Rynek i ratusz w Jeleniej Górze

1828, akwaforta kol., 26,2 x 31 cm

CARL MATTIS
Panorama Jeleniej Góry ze Złotego Widoku
przed 1862, litografia kol., 24 x 31 cm

ERNST W. KNIPPEL

Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego

po 1865, litografia kol., 26,5 x 41 cm

ERNST W. KNIPPEL

Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Kościuszki

po 1865, litografia, 26,3 x 43 cm

EDUARD SACHSE

Plan Jeleniej Góry z panoramami miasta od zachodu i północy

1832 - 1842, litografia, 40,5 x 58 cm

I JELENIA GORA

album

EUGENIUSZ GEPPERT

Panorama Jeleniej Góry, 1961, papier, tempera, 58,5 x 87 cm

RÓŻA FARBISZ – KIJANKOWA

Ulica Ptasia w Jeleniej Górze, 1977, olej, płyta, 48 x 57 cm

TADEUSZ NODZYŃSKI

Widok z pracowni Domu Książki, 1962, olej, deska, 31 x 39,5 cm

JÓZEF PAKULSKI

Jelenia Góra (?), 1950, akwarela, 34,5 x 25,5 cm

EUGENIUSZ MARKOWSKI
Cieplice II, 1986, olej, płótno, 60 x 80 cm

EDWARD DWURNIK

Jelenia Góra nr 3356b z cyklu IX Podróże autostopem, 23.12.1997 – 19.01.1998, olej, płótno, 200 x 220 cm

JANUSZ BUŁGAJEWSKI

Jelenia Góra, 1966, olej, płótno, 40 x 70 cm

LIDIA SOKAL – TRYBALSKA

Teatry uliczne, 2008, akryl, płyta, 100 x 80 cm

DARIUSZ MILIŃSKI

Jak Miliński powodowany podszeptami Ducha Gór, wywłókł jelenia do Pławnej, 2008, olej, płótno, 100 x 100 cm

RYSZARD TYSZKIEWICZ

Wschód i zachód słońca w Jeleniej Górze, 2000, technika własna, płyta, 90 x 65 cm

PAWEŁ TRYBALSKI

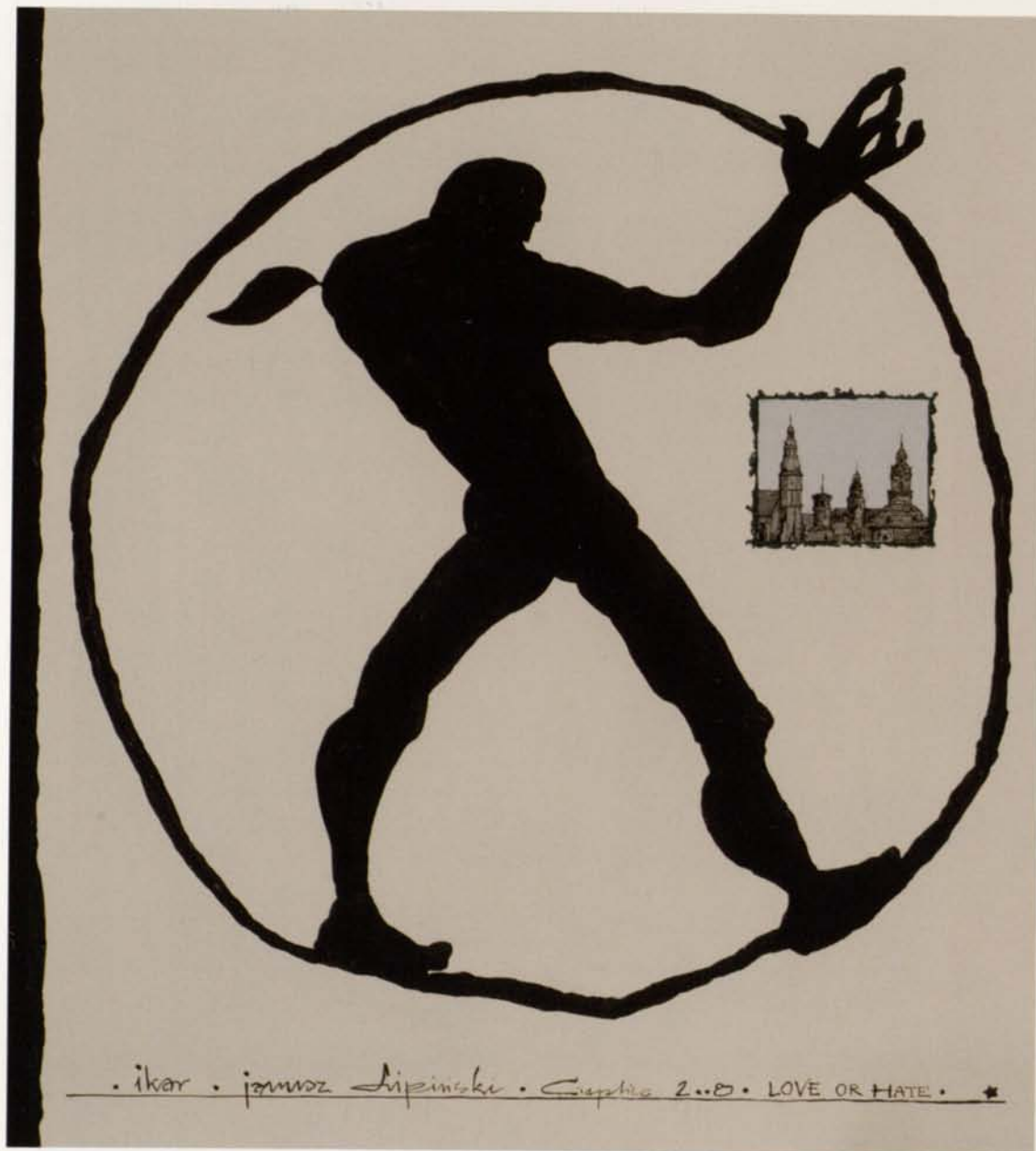
Remont, 1983, olej, płótno, 89 x 73 cm

MARIUSZ MIEŁĘCKI

Kunegunda, 2005, technika własna, 110 x 78 cm

JANUSZ LIPIŃSKI

Ikar, 2008, akryl na płótnie, 100 x 90 cm

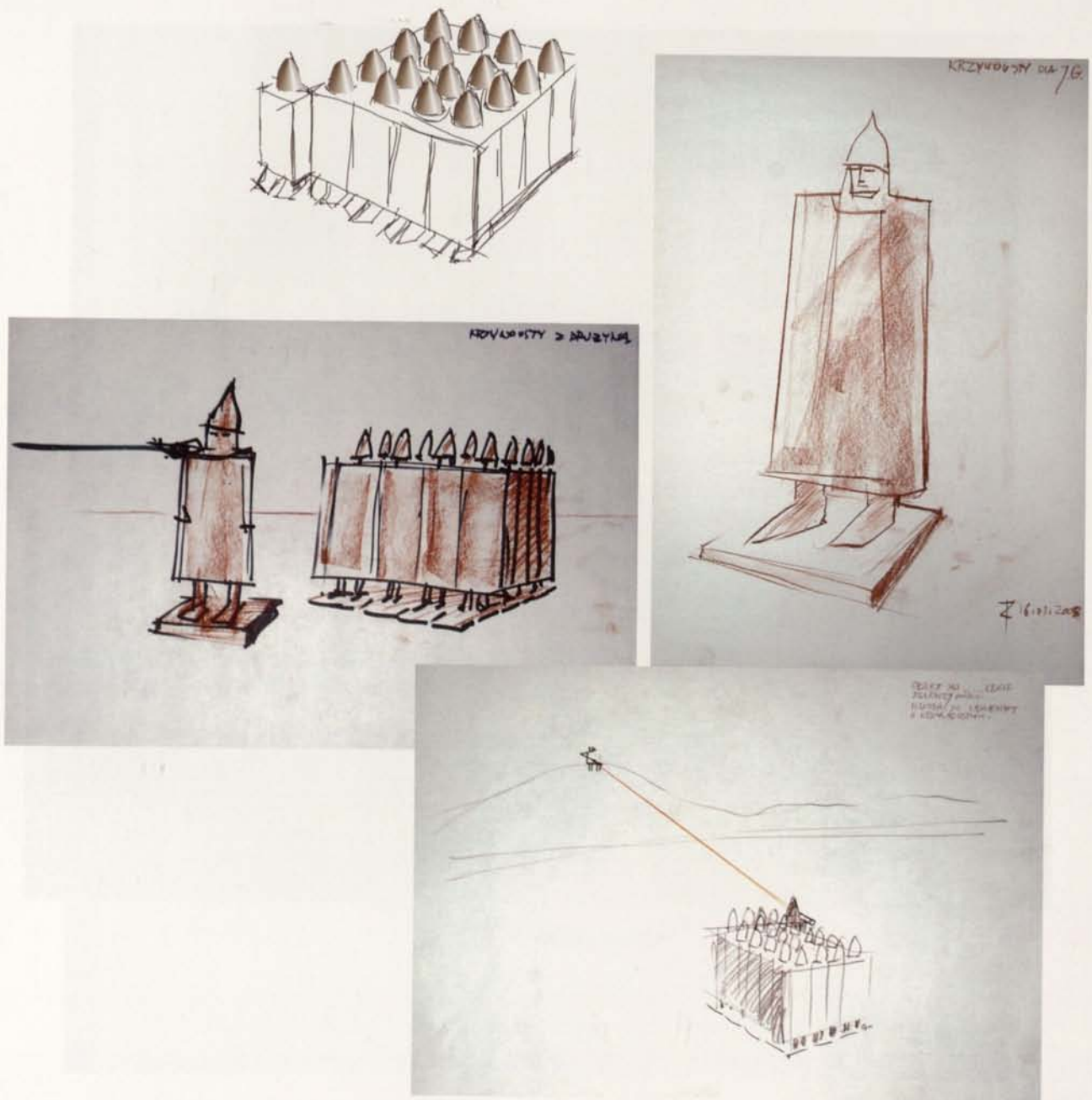

ANDRZEJ BOJ WOJTOWICZ

Monscervit, 2008, tempera jajowo-olejna, 25 x 42 cm

Monscervit II, 2008, tempera jajowo-żwiczna, 26,5 x 68 cm

ZBIGNIEW FRĄCKIEWICZ

Drugie serce miasta, szkice do projektu pomnika Bolesława Krzywoustego w Jeleniej Górze, 2008

MIROSLAW KULLA

Bardzo ważny obiekt, 2008, blacha, porcelana nieszkliwiona

ELŻBIETA SUHCICKA – LEWKOWICZ
Baszta, 2008, papier, technika mieszana, 100 x 70 cm

BOGUMIŁA TWARDOWSKA – ROGACEWICZ

Wejścia, 2008, technika mieszana, 100 x 70 cm

TERESA KĘPOWICZ

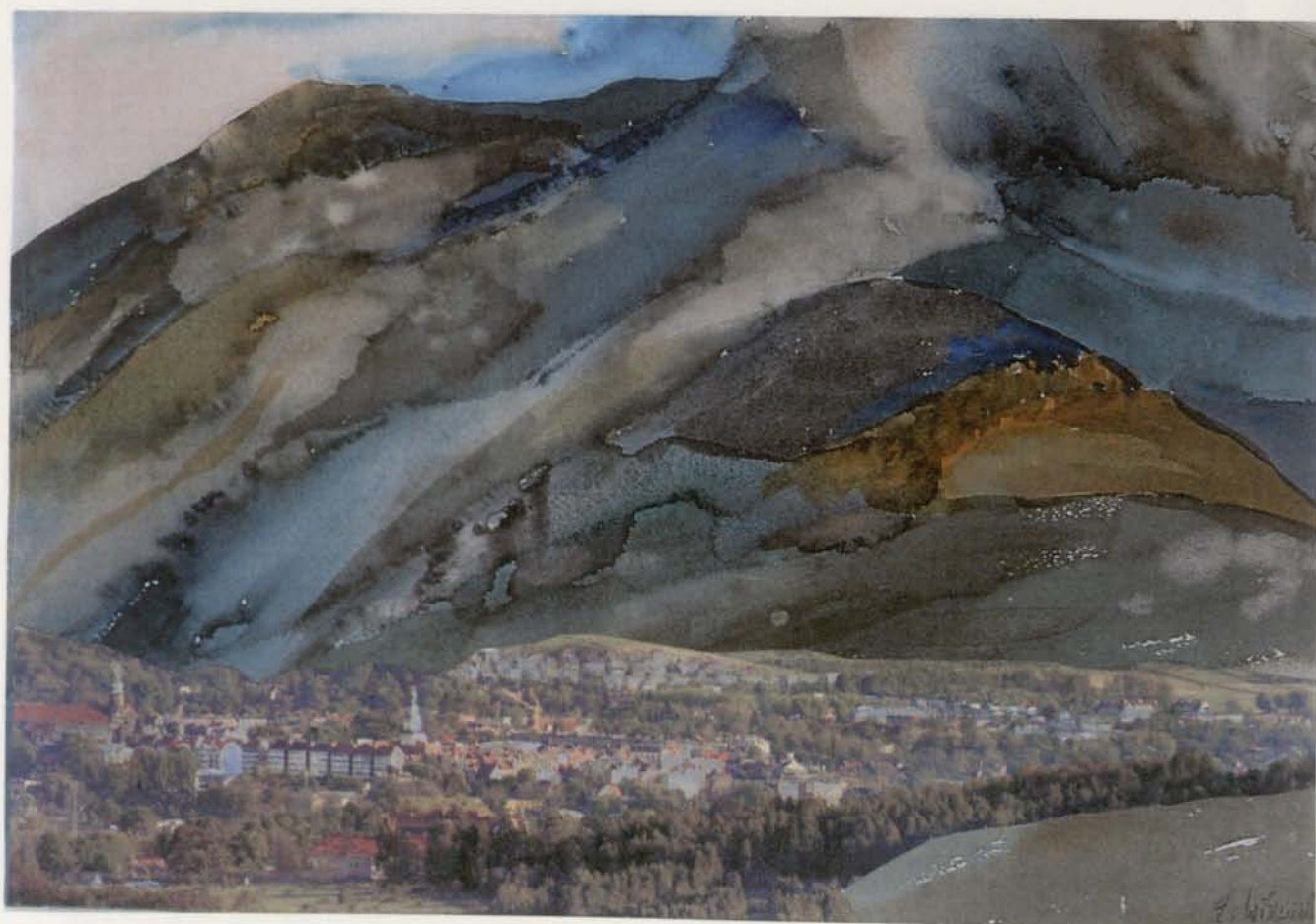
Z perspektywy historii, 2008, olej, deska, 90 x 96 cm

EWA JONAS

Cytaty, 2008, deska lipowa, 75 x 75 cm

ELŻBIETA WIŚNIEWSKA

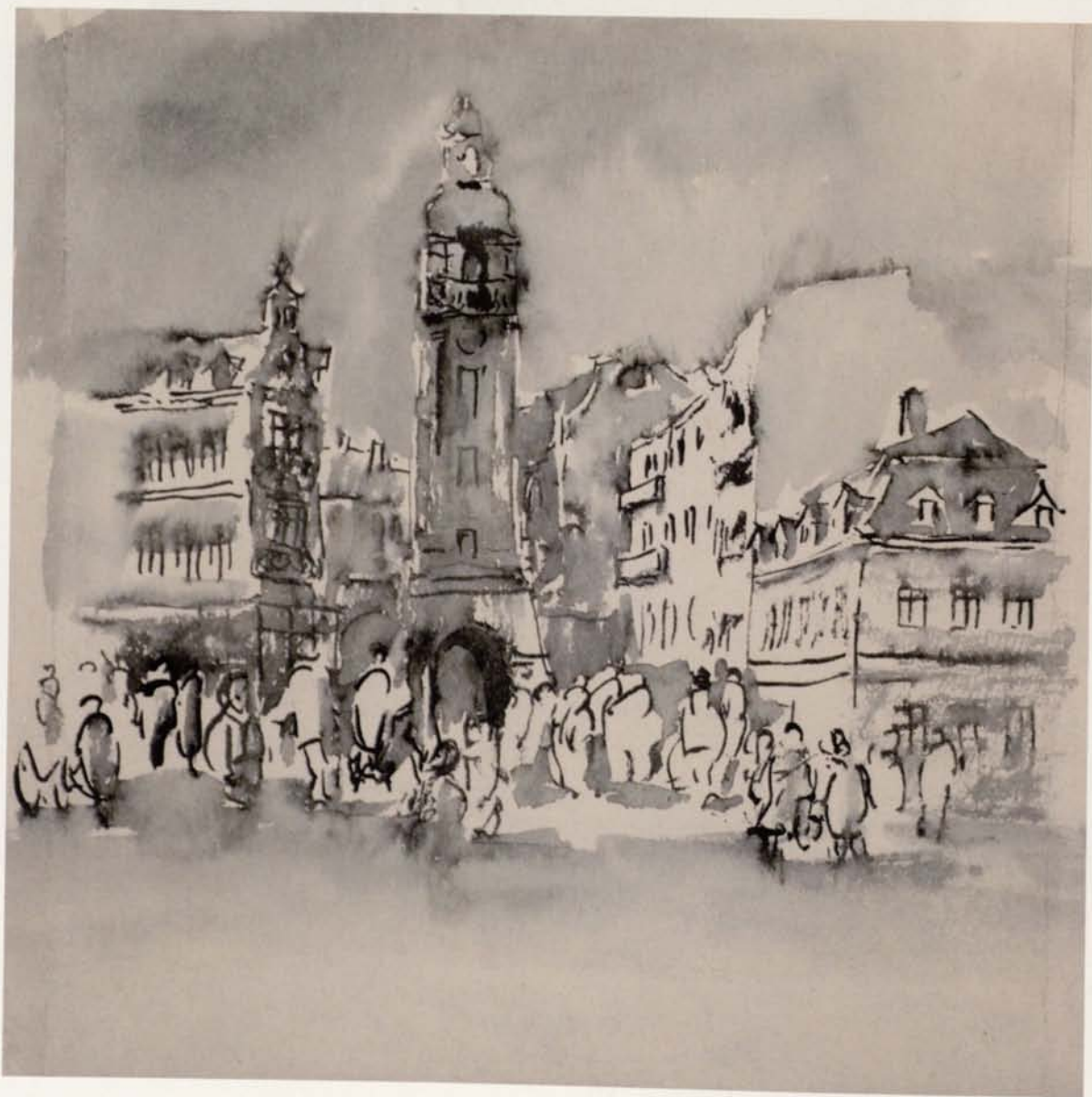
Jelenia Góra, 2008, technika mieszana, 27 x 28 cm

PATRYK LEWKOWICZ

Oczekując na szósty moment, 2008, technika mieszana, 115 x 87 cm

EDWARD KICZAK
Jelenia Góra, lata 70 - te, akwarela, 22 x 20 cm

TADEUSZ KACZMAREK
Ulica Konopnickiej, lata 80 - te, litografia, 40 x 30 cm

URSZULA BROLL

My sweet Jelenia Góra in my Mind, 2004, rysunek piórkiem, tusz, 28 x 38 cm

MAREK LERCHER

z cyklu Jelenia Góra, 2007, linoryt, 15 x 20 cm

z cyklu Jelenia Góra, 2007, linoryt, 18 x 23 cm

HENRYK WANIEK

Podwale, 1994, rysunek na płótnie i tapecie, akryl, akwarela, 60 x 130 cm

HALINA PAWLIKOWSKA

Uliczka (Jelenia Góra), 1958, drzeworyt, 30 x 23 cm

JERZY WIKLENDT

Jelenia Góra, ul. Kopernika przed przebudową, lata 60., brom, 17 x 13 cm
Jelenia Góra, wejście z Rynku na ul. Kopernika, lata 60., brom, 17 x 13 cm

WACŁAW NARKIEWICZ

Jelenia Góra, ul. 15 grudnia (dziś ul. Bankowa), lata 60 - te, brom 29 x 37 cm

WALDEMAR WYDMUCH

Jelenia Góra, ul. 15 grudnia (dziś ul. Bankowa), lata 60 - te, brom, 40 x 28 cm

TOMASZ OLSZEWSKI

Jelenia Góra, Zabobrze, lata 70 - te, fotografia, brom, 47 x 34 cm

EWA ANDRZEJEWSKA

Jelenia Góra, 1992, brom, sepia, 35 x 29 cm

MAREK LIKSZTET

Notatki „La Fin de L'usine”, 1998, brom, 9 x 12

WOJCIECH ZAWADZKI
z cyklu Moja Ameryka, 1997 - 2001, brom, 4 x 5''

TOMASZ MIELECH

Jelenia Góra, 2002, brom, sepia, 4 x 5''

Wacław Narkiewicz, Jelenia Góra, Pl. Niepodległości (dziś Pl. kard. S. Wyszyńskiego), lata 50 - te, brom, 29 x 37 cm

noty artystów

EWA ANDRZEJEWSKA

Ur. w 1959 r. Mieszka w Jeleniej Górze.

Ukończyła Wyższe Studium Fotografii w Warszawie w 1994 r. Od poł. lat 80 - tych związana z jeleniogórskim środowiskiem preferującym fotografię czystą. Wraz z W. Zawadzkiem współtworzy program galerii fotografii „Korytarz” przy JCK w Jeleniej Górze oraz Wyższego Studium Fotografii w Jeleniej Górze. Jest jednym z organizatorów Biennale Fotografii Górskiej w Jeleniej Górze. Ważniejsze wystawy: I, II, III Międzynarodowa Wystawa Miniature Art., Dell Bello Gallery, Toronto, Kanada (1987, 1998, 1999), Kontakty 1989, 1991, Mai de la Photo, Reims, Francja, 1991, Kontakty - Spotkania, 1994, Krajobraz - Międzynarodowa Wystawa Fotografii, Budapeszt, Węgry, 1995, Bliżej Fotografii, 1996-97, Taty, Galeria pf, Poznań, 1996, Fotografia Roku, Fundacja Turleja, Kraków, 1997, Kontakty - Przestrzeń Intymna, 1997, Fotografia we Wrocławiu 1945-77, Wrocław, BWA, 1997, I Biennale Fotografii Polskiej, Poznań, 1998, Wspaniały krajobraz. Artyści i kolonie artystyczne w Karkonoszach w XX wieku, Jelenia Góra - Wrocław - Berlin - Ratingen - Hösel - Görlitz, II Biennale Fotografii Polskiej, Poznań, 2000, Kontakty. Przełom czasu - czas przelomu, 2000. Wystawy indywidualne, m.in. w Galerii Image w Aarhus, 1992, 2000, Galerii FF w Łodzi, 1992, Galerii Antique, Gwatemala, 1993, Galerii Pusta w Katowicach, 1995, w Le Parvis, Francja, 1995, Foto - Medium - Art we Wrocławiu, 1996, Galerii pf w Poznaniu, 1999, Małej Galerii Centrum Sztuki Współczesnej w Warszawie, 1999, w Muzeum Etnograficznym we Wrocławiu, 1999.

SIEGFRIED BECK

Czynny na przełomie XIX i XX wieku w Jeleniej Górze. Poczmistrz, rysownik, autor przewodników, członek RGV (Riesenbergverein).

GOTTLIEB DANIEL BERGER

Ur. w 1744 r. w Berlinie, zm. w 1824 w Berlinie
Malarz, rysownik i rytownik, uczył się w Berlińskiej Akademii Sztuk Pięknych, od 1778 członek Akademii, wykładowca, od 1816 wicedyrektor, autor 14 akwafort wg obrazów S. Reinhardta.

THEODOR BERNHARD BLÄTTERBAUER

Ur. w 1823 r. w Bolesławcu, zm. w 1906 r. w Legnicy
Malarz, rysownik
Po burzliwej młodości studiował malarstwo w monachijskiej akademii, potem rysunek w Berlinie, by w 1854 r. zostać nauczycielem rysunku w legnickiej Akademii Rycerskiej. Autor m. innymi rysunków do ilustracji trzytomowej pracy Schrollera na temat historii Śląska.

ANDRZEJ BOJ WOJTOWICZ

www.andrzejboj.eu

Ur. 1959 r. Mieszka w Borowicach.

Ukończył PWSSP we Wrocławiu. Dyplom z malarstwa uzyskał w 1990 r. Zajmuje się malarstwem sztalugowym, grafiką, rysunkiem. Jest kontynuatorem tradycji starego malarstwa; odkrywa techniki średnio-wiecznych traktatów i receptury dawnych mistrzów. Jest autorem fresków zrealizowanych m.in. w pałacu w Niepolomicach. Twór-

ca zespołu malowideł w kościele p.w. Św. Judy Tadeusza w Jeleniej Górze. Jest autorem kilkunastu wystaw, z których najważniejsze indywidualne: Malarstwo, rysunek, grafika, Galeria Trans, Szczecin, 1988, Malarstwo, rysunek, grafika, Centro D'Arte A. Stieglitz, Modena, 1989, Malarstwo, rysunek, grafika, Arte Fiera, Bolonia, 1990, Malarstwo, rysunek, grafika, Arte Fiera, Bolonia, 1991, Malarstwo, rysunek, grafika, Modena, 1991 i zbiorowe: Warsztaty artystyczne, Skoki k/Poznań, 1987, Pracownia, BWA Zielona Góra, 1987, Arte Fiera, Bolonia, 1989, Salone Italiano Arte Contemporanea, Florencja, 1989, Auanguardia Perche?, Modena, 1989, Malarstwo, Foggia, Salone Italiano Arte Contemporanea, Florencja, 1990, Rysunek, Centro D'Arte, Modena, 1991, Kontynuacje, Wrocław, 1992, Arte Fiera, Padwa, 1992, Wspaniały Krajobraz. Artyści i kolonie artystyczne w Karkonoszach w XX wieku, Jelenia Góra - Wrocław - Berlin - Ratingen - Hösel - Görlitz, 1999-2000. I nagroda w konkursie na grafikę, Varese, IL SEGNO - 1989.

GOTTFRIED BÖHMER

Ur. w 1703 r. lub 1706 r., zm. w 1758 r.
Miedziorutnik, działający w Kowarach.

URSZULA BROLL

Ur. w 1930 r. w Katowicach.

Od 1983r. mieszka w Przesiece.

W 1955r. ukończyła ASP w Krakowie (filia Katowice). W 1953r. była współzałożycielką grupy artystycznej St - 53, a w 1967r. - grupy ONEIRON w Katowicach. Uczestniczyła w pracach i wystawach tych grup. Kilkadziesiąt wystaw w kraju i za granicą, m.in.: II i III Wystawa Sztuki Nowoczesnej, Zachęta w Warszawie (1957 i 1959), Salon Marcowy w Zakopanem (1971), Marzenia, Mity, Wtajemniczenia, BWA w Katowicach (1974), Medytacje i Sztuka w Krakowie (1989), Wspaniały Krajobraz. Artyści i kolonie artystyczne w Karkonoszach w XX wieku, Jelenia Góra - Wrocław - Berlin - Ratingen - Hösel - Görlitz, 1999-2000, Wizjonerzy końca wieku, Muzeum Ziemi Lubuskiej, Zielona Góra, 1999, Wokół wielkiej góry, wystawa polsko - czesko - niemiecka, BWA Jelenia Góra, 2000 - 2001, Katowicki Underground Artystyczny po roku 1953, BWA, Katowice, 2003.

Wystawy indywidualne, m.in. w Warszawie w Galerii Krzywe Koło, Sztokholmie, Svea - Galleriet, Sveavagen 41), 1961, Alikwoty, Katowice 1963, BWA Katowice, 1970, Krakowie, KMPIK, Jelenia Góra, 1984, BWA, Jelenia Góra, 1997, retrospektywna wystawa Urszula Broll. Malarstwo, BWA, Jelenia Góra, Katowice, Wałbrzych, Legnica, Muzeum Tkactwa Dolnośląskiego, Kamienna Góra, 2005.

JANUSZ BUŁGAJEWSKI

Ur. w Stachówce na Wołyniu w 1940r.

Zajmował się malarstwem i piśmiennictwem. W swojej twórczości poruszał wątki związane z francuskim impresjonizmem i beckettowskim egzystencjalizmem. Tworzył pejzaże Jeleniej Góry i okolic, pisał dzienniki, opowiadania i dramaty. Nagła śmierć artysty w 1979r. przerwała pracę nad dwoma powieściami (Viaticum i Paroksyzmy). Udział w wystawach, m.in.: Muzeum Regionalne, Jelenia Góra, 1962 i 1965, Wystawa Zbiorowa Polskiej Plastyki Amatorskiej, Drezno, 1968, Miejski Ośrodek Kultury, Kowary, 1976, Teatr im. C. K. Norwida, Jelenia Góra, 1977, BWA, Jelenia Góra, 2008. Dzieła artysty znajdują się w kolekcjach prywatnych.

EDWARD DWURNIK

www.dwurnik.pl

Ur. w 1943r. w Radzyminie.

W latach 1963-70 studiował malarstwo, grafikę i rzeźbę na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Zajmuje się malarstwem, grafiką, rysunkiem i collage. Jest jedną z najbardziej rozpoznawalnych osobowości w polskiej sztuce współczesnej. Jego twórczość jest ironicznym, często prowokacyjnym i niepozabawionym humorem komentarzem do rzeczywistości. Ważniejsze cykle: Podróże autostopem, od 1966, Sportowcy, 1972-1978, Droga na Wschód, 1989-1991, Od Grudnia do Czerwca, 1990-1994, Niebieskie miasta, od 1993. W 2007r. powstały rysunki i gwasze do filmu animowanego A. Barańskiego Warzywniak, 360 stopni. Ważniejsze wystawy m.in.: Galeria Współczesna, Warszawa, 1971, Foire internationale de Paris, 1975, Documenta 7, Kassel, 1982, Asperger&Bischoff Gallery Inc., Chicago, 1985, Muzeum Narodowe, Wrocław, 1987, Muzeum Narodowe, Warszawa, 1987/88, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa, 1990, Galeria Zachęta, Warszawa, 2001, Muzeum Narodowe, Kraków, 2005, Galeria Sztuki Współczesnej Bunkier Sztuki, Kraków, 2005, Walter Bischoff Galerie, Berlin, 2006, Muzeum Tkactwa Dolnośląskiego, Kamienna Góra, 2007, Muzeum Sztuki, Łódź, 2008. Otrzymał m.in.: Nagrodę Krytyki Artystycznej im. C.K. Norwida, 1981, Nagrodę Kulturalnej Podziemnej Solidarności, 1983, Nagrodę Fundacji Sztuki Współczesnej Coultts&Co International Private Ranking, Zurych, 1992. Prace artysty znajdują się w zbiorach wielu muzeów i galerii w Polsce oraz za granicą.

ADOLF CHRISTIAN ELTZNER

Ur. w 1816 r. w Lipsku,

zm. w 1891 r. w Lipsku. Rysownik, stalorytnik, fotograf. Początkowo miał zostać stolarzem, stalorytnictwa wyuczył się u Henry Winkelsa w Lipsku, twórca panoram miejskich z perspektywy balonu.

RÓŻA FARBISZ – KIJANKOWA

Ur. w 1903r. w Dzikowie.

W latach 30 - tych studiowała na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu im. Stefana Batorego w Wilnie, w pracowni malarstwa prof. Jamonta. Była członkiem ZPAP. Po II wojnie wyjechała z Wilna. Od 1946 roku mieszkała w Jeleniej Górze. Zajmowała się malarstwem sztalugowym. Dominującą tematyką jej obrazów były martwe natury, kwiaty i pejzaże. Ważna w jej życiu artystycznym była również działalność pedagogiczna, zwłaszcza w latach 1950 - 70. Zmarła w 1983r. Brała udział w Wystawie Plastyków Wileńskich, Wilno, 1940, wystawach Okręgu Wrocławskiego ZPAP, 1948 - 60, I, II Prezentacjach Jeleniogórskich, BWA, Jelenia Góra, 1977, 1979. Prace w zbiorach: Muzeum Narodowego w Warszawie, Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, BWA w Jeleniej Górze oraz w zbiorach prywatnych, m. in. w Szwajcarii, Francji, Niemczech.

ZBIGNIEW FRĄCZKIEWICZ

http: zbignief.republika.pl

Ur. w 1946r. w Grzmiącej na Pomorzu.

Studiował na Wydziale Rzeźby ASP w Warszawie, w 1971r. uzyskał dyplom z wyróżnieniem w pracowni Tadeusza Łodzian. Pracował jako asystent Borysa Michałowskiego w PWSSP we Wrocławiu. Brał udział w plenerach w Osetnicy, Burgas, Targoszynie, Borowie. Organizował plenery rzeźbiarskie Borów - Chocianów w latach 1980 - 1984. Od 1984r. realizuje cykl monumentalnych rzeźb Żelaznych Ludzi, pokazywanych m.in. w Mainz, Essen, Hattingen, Hanowerze, Fellbach, Worpsswede, Karlsruhe, Wiedniu, Pradze, a w kraju - w Łodzi, Sopocie, Warszawie, Gorzowie, Szczecinie, Jeleniej Górze, Legnicy. Jeden z bardziej spektakularnych w Polsce, to pokaz kilkunastu Żelaznych na Izerskich Garbach w Górach Izerskich w 1989 i 1993r. (Akcja Umarłym Lasom). W Szklarskiej Porębie mieszka od 1989r. W 1990r. założył tu nieistniejącą dziś Galerię F. Wystawy indywidualne w Lubinie, 1983, realizacja Kolorowych Glazów na Placu Ratuszowym w Jeleniej Górze, 1993 (dziś w Szklarskiej Porębie), Sakralna Rzeźba Świecka, BWA, Jelenia Góra, 2002/2003, SACRUM - Ku cywilizacji Życia, BWA, Częstochowa, Sopot, Legnica, Wałbrzych, 2003, Sculpture Grande, Galeria Art Factory, Praga, 2004, My z XX wieku, BWA Wrocław i Rynek we Wrocławiu, 2004, Sculpture Grande, Galeria Art Factory, Praga, 2005. Ważniejsze nagrody: Grand Prix na wystawie „Rzeźba Roku 1975 Polski Południowej”, BWA Kraków, 1976, Grand Prix na wystawie „Rzeźba Roku 1976 Polski Południowej”, BWA Kraków, 1977, Grand Prix na Międzynarodowym Sympozjum Rzeźbiarskim w Burgas (Bułgaria), 1977. Pomniki zrealizowane m.in.: Pomnik w Chocianowie, 1973, Jelczu 1977, Stopy, Borów 1980, Głowa 1984, Centrum Rzeźby Polskiej, Orońsko, Pomnik Ofiar Lubina '82, 1991/1992, Ludziom Ziemi, Jerzmanowa 1985, My z XX wieku, Greiz, 1999, figura Chrystusa (7 m wys.) z brązu na krzyżu milenijnym w Bolesławcu, 2000-2003, Kamieniolom - Kamienny Krag przy ul. Słonecznej w Szklarskiej Porębie, 2000.

EUGENIUSZ GEPPERT

Ur. w 1890r. we Lwowie, zm. we Wrocławiu.

Studiował na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie pod kierunkiem Jacka Malczewskiego, na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz w latach 1925-27 i 1957 - w Paryżu. Zajmował się malarstwem ściennym i sztalugowym oraz krytyką sztuki. Przedstawiciel koloryzmu i abstrakcji aluzyjnej. Należał do ugrupowań artystycznych: Nowa Generacja, Zwornik i Grupa Wrocławska. Był współzałożycielem, profesorem i pierwszym rektorem Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych we Wrocławiu - od 2008r.- ASP im. Eugeniusza Gepperta. Współzałożyciel wrocławskiego oddziału ZPAP. W latach 1932-1939 współpracował z czasopismami Czas i Głos Plastyków, po wojnie z - Przeglądem Artystycznym. Opublikował książki Formalne i nieformalne zagadnienia w malarstwie polskim, 1947, Moja Droga, 1968, Przeszłość daleka i bliska, 1977. Zmarł w 1979r. Wystawy m.in.: Galerie Au Sacre du Printemps i Carmine, Paryż, 1926-27, siedziba Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych, Kraków, lata 1918-1946, siedziba Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych, Warszawa, lata 1926-1978, Wystawa Sztuki, Los Angeles, 1932, Międzynarodowa Wystawa Sztuki, Pittsburg, 1938, Muzeum

Narodowe, Wrocław, 1977.

KASPER ULRICH HUBER

Ur. w 1825 r. w Zurichu, zm. w 1882 r. w Seefeld k. Zurichu. Rysownik, stalorytnik, uczeń sztycharza Poppela. W 1850 założył zakład w Zurichu, gdzie powstawały ilustracje do licznych wydawnictw albumowych, szczególnie poświęconych Szwajcarii.

FRIEDRICH IWAN

Ur. w 1889 r. w Kamiennej Górze, zm. w 1967 r. w Wangen. Malarz, grafik. W latach 1903-8 studiował we Wrocławiu, potem w latach 1910-11 w Berlinie, od 1921 r. zamieszkał w Karpaczu, od 1924 r. w Jeleniej Górze. Był członkiem Stowarzyszenia Artystów św. Łukasza.

EWA JONAS

www.ewajonas.eu

Ur. w 1959r.

Studiowała w PWSSP we Wrocławiu. Dyplom z rzeźby uzyskała w pracowni doc. L. Podsiadłego w 1990r. Mieszka w Borowicach. Wystawy indywidualne: Rzeźba, Jatki Galeria A, Wrocław, 1991, Rzeźba i rysunek, Modena (Włochy), 1991, Rzeźba i rysunek, Civitanova Marche, 1993. Wystawy zbiorowe: PWSSP Wrocław 1946 - 1990, Zachęta, Warszawa, 1990, Salone Italiano Arete Contemporanea, Florencja, 1990, Arte Fiera, Bolonia, 1991, Wystawa sztuki współczesnej, Mantua, 1991, Estremi Riti, Centro D'Arte A. Stieglitz, Modena, 1991, Kontynuacje, Wrocław, 1992, Wspólny Krajobraz. Artyści i kolonie artystyczne w Karkonoszach w XX wieku, Jelenia Góra - Wrocław - Berlin - Ratingen - Hösel - Görlitz, 1999-2000

TADEUSZ KACZMAREK

Ur. w 1937r. w Kaliszu, zm. w 2006.

Ukończył studia z wyróżnieniem w PWSSP we Wrocławiu w roku 1965, na Wydziale Architektury Wnętrz. Zajmował się architekturą wnętrz, malarstwem i grafiką. Był członkiem ZPAP. W latach 1986 - 2000 aktywny również jako pedagog, nauczyciel malarstwa i rysunku w Liceum Plastycznym w Jeleniej Górze. Ważniejsze wystawy indywidualne: BWA, Jelenia Góra, 1974, 1992, Centrum Kultury, Tenteling, Francja, 1993, Salon „Planeta AG” - Radebeul, Niemcy, 1995, Arkadenhof, Schloss, Bedburg, Niemcy, 1995, Atelier AM Mainstag in Margetshochheim, Würzburg, Niemcy, 1996, Ratusz, Liblar, Erfstadt, Niemcy 1997, Muzeum Karkonoskie, Jelenia Góra, 2000; Ważniejsze wystawy zbiorowe: Prezentacje Jeleniogórskie”, BWA, Jelenia Góra, 1979, Panorama Sztuki Jeleniogórskiej, Galeria BWA, Jelenia Góra, 1984, Koń w malarstwie, Galeria BWA, Zamek Książ, Wałbrzych, 1998, 4 Biennale Małych Form Malarzkich, Galeria Wozownia, Toruń, 2001, Nauczyciele i uczniowie Liceum Plastycznego, Galeria BWA, Jelenia Góra, 2004. Nagrody: Nagroda Miasta Jeleniej Góry, 1985, Prace w zbiorach: Muzeów Narodowych w Warszawie, Gdańsku, Szczecinie, Muzeum Historii Miasta w Gdańsku, Gabinetu Rycin w Dreźnie, Wajno Aaltosen Museo Turku, w Finlandii, Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, Galerii BWA w Jeleniej Górze, w Zbiorach Sztuki „Artoteka” w Er-

ftstadt, w Niemczech.

TERESA KĘPOWICZ

www.kepowicz.com

Urodziła się, mieszka i pracuje w Karpaczu. W latach 1979 - 84 studiowała w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu. Dyplom z wyróżnieniem uzyskała w 1984 r. na Wydziale Architektury Wnętrz i Wzornictwa Przemysłowego w pracowni doc. Wilhelma Semaniszyna. Malarstwo studiowała w pracowni doc. Marianna Wolczuka. Zajmuje się głównie malarstwem sztalugowym. Prace w zbiorach prywatnych w Polsce oraz w Belgii, Niemczech, Szwajcarii i USA. Laureatka I nagrody w konkursie z okazji 150-lecia Kościółka Wang w Karpaczu w 1994r. Ważniejsze wystawy indywidualne: BWA w Jeleniej Górze, 1992, Galeria Sztuki Współczesnej w Polkowicach, 1992, Galeria pod Atlantami w Wałbrzychu, 1993, Galeria „Warno” Kappel, Szwajcaria, BWA w Jeleniej Górze, BWA Zamek Książ, Wałbrzych, 2001, Muzeum Regionalne w Jaworze, 2002, Muzeum Sportu i Turystyki w Karpaczu, 2003, Dom Jakuba Boehmege w Zgorzelcu, 2004. Ważniejsze wystawy zbiorowe: Interart, Poznań, 1988, Bielska Jesień, BWA, Bielsko Biala, 1994 i 1997, Wspólny Krajobraz. Artyści i kolonie artystyczne w Karkonoszach w XX wieku, Jelenia Góra - Wrocław - Berlin - Ratingen - Hösel - Görlitz, 1999-2000, Wokół Wielkiej Góry, Jelenia Góra, Herrnhut, Vrchlabi, 2000 - 2001, Widoki Ulotne, Muzeum Hauptmana w Szklarskiej Porębie, KUK - Zentrum, Monschau, 2003. Ważniejsze nagrody: Nagroda Marszałka Województwa Dolnośląskiego - Za wybitne osiągnięcia w dziedzinie kultury, 2006.

EDWARD KICZAK

Ur. w 1929, zm. w 2004r.

Uprawiał malarstwo, rysunek, grafikę. Najbardziej znane są jego akwarele. Prace w zbiorach państwowych i prywatnych. Był członkiem ZPAP i ZPAMiG. Ważniejsze wystawy: Międzynarodowa wystawa sztuki, Drezno, Niemcy, 1965, Prezentacje Jeleniogórskie, BWA Jelenia Góra, 1977, 1979, Triennale Akwareli, BWA Lublin, 1984, Aktualności Plastyki Dolnośląskiej, BWA Wrocław, 1985, Ogólnopolska Wystawa Malarstwa i Grafiki, Zachęta, Warszawa, 1986, Impresje Polskie, BWA Toruń, 1987, Triennale Akwareli, BWA Lublin, 1987, Aktualności Plastyki Dolnośląskiej, BWA Wrocław, 1988, Międzynarodowa Wystawa „Sztuka w obronie środowiska”, Warszawa, 1989.

GOTTFRIED KLEINER

W 2 poł. XIX w. podskarbi jeleniogórski, twórca pierwszej panoramy Jeleniej Góry z 1682 r.

ERNST WILHELM KNIPPEL

Ur. w 1811 r. w Ściegnach, zm. w 1900 r. w Kowarach. Rysownik, litograf. W 1827 r. zamieszkał w Kowarach, uczeń F. A. Tittla, potem jego współpracownik, od śmierci Tittla w 1836 r. prowadził wydawnictwo w imieniu spadkobierców, w 1840 r. został jego właścicielem. Prowadził je, początkowo ze współnikiem J. Riedenem, praktycznie do śmierci. Wydawnictwo istniało do 1913 r.

KATARINA KOSACK

Ur. w 1872 r. w Szczecinie,
zm. w 1945 r. w Jeleniej Górze. Malarka, studia m. innymi w Berlinie,
zajmowała się pracą pedagogiczną w Jeleniej Górze i Cieplicach,
brała udział w wystawach Stowarzyszenia Artystów św. Łukasza.

MIROSLAW KULLA

Ur. w 1970 r. w Kędzierzynie-Koźlu.
Absolwent Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu (dyplom: projektowanie ceramiki 1997). W 1993 współprowadził Galerię „X” we Wrocławiu. W latach 1997-1999 założyciel i współprowadzący Galerię „Piwnice BWA” we Wrocławiu. Realizuje obiekty, instalacje, „kolekcje” w różnych technikach: ceramika, szkło, fotografia. Autor warsztatów twórczych i edukacyjnych, projektant architektury wnętrz, grafiki użytkowej. Mieszka w Jeleniej Górze, prowadzi autorską pracownię artystyczną „QLART”. Ważniejsze wystawy: Równowaga, Galeria Miejska, Wrocław, 1994, Kolekcja, Galeria Miejska, Wrocław, 1995, Archeologia – Zapach 1, Galeria Miejska, Wrocław, 1996, Status Quo, Muzeum Narodowe, Warszawa, 1996, Forma Sztuki – Sztuka Formy, Galeria Ośrodek Działań Plastycznych, Wrocław, 1996, Arsenal Sztuki, Muzeum Historyczne, Wrocław, 1998, Art Box, Galeria Piwnice BWA, Wrocław, 2001, GRACZE/PLAYERS, Galeria Sztuki Współczesnej BWA, Wrocław, 2001, Obiekt, Galeria - Fundacja Gerarda na rzecz Sztuki Współczesnej, Świeradów Zdrój, 2002, Kulliname boxy, BWA, Jelenia Góra, 2005, Przegląd Twórczości Fotograficznej, Galeria Korytarz, Jelenia Góra, 2006, 2007, Pamiątka z Karkonoszy, BWA, Jelenia Góra, 2006, Pamiątka z Karkonoszy. Fotografia – Nowe Media, BWA, Jelenia Góra, 2007, Podwodny Wrocław, Galeria Browar Mieszczański, Wrocław, 2008, OLTARZ KOLEKCJONERA.....kolekcji kilka, Galeria Za Miedzą, Lubomierz, 2008.

C. H. LAU

Miedziorytnik działający ok. 1760 r. w Jeleniej Górze.

JANUSZ LIPIŃSKI

Ur. w 1949 w Cieplicach.
W 1970 r. ukończył Państwową Szkołę Architektury we Wrocławiu. Uprawia rysunek, grafikę, malarstwo. Ważniejsze wystawy indywidualne: Grafika i rysunek, Galeria Sztuki Współczesnej, Jelenia Góra, 1987, Rzeka, Galeria Korytarz, Jelenia Góra, 1989, Grafika i rysunek, Galeria Promocje, Jelenia Góra, 1992, Rysunki, BWA, Jelenia Góra, 2001. Ważniejsze wystawy zbiorowe: Międzynarodowe Biennale Exlibrisu, Malbork, 1984, Prezentacje Jeleniogórskiego Środowiska Plastycznego, Jelenia Góra, Drezno, 1985, Pokonkursowa wystawa rysunku, Pismo Literacko - Artystyczne, Kraków, 1986, Małe Formy Grafiki, Łódź, Międzynarodowe Warsztaty Graficzne, Drezno, 1987, Ogólnopolska Wystawa Exlibrisów, Rawicz, 1987, Waddingtons Cartoon Awards, Landmark House, Leeds, 1988, Współczesny Exlibris Polski, Rzeszów, 1989, Wystawa grafiki, Ostrawa, 1989, Ogólnopolski Konkurs na Grafikę i Rysunek

„Erotyk 91” (nagroda), BWA, Gorzów, 1991, Małe Formy Grafiki, Łódź, 1991, V Biennale Sztuki Sakralnej, BWA Gorzów, 1992. Bibliografia: Cartoon Aid Olympic Book wyd. Londyn 1988. Prace w zbiorach: Biblioteki Narodowej w Warszawie, Muzeum Zamku w Malborku, BWA w Jeleniej Górze, BWA w Łodzi, Muzeum Okręgowego w Rzeszowie.

MAREK LERCHER

Ur. w 1944r. w Gorlicach.
Zajmuje się rysunkiem, grafiką i projektowaniem graficznym. Wystawy w kraju i za granicą, m.in. Grafika Polska, Bonn - Getyn-ga - Hamburg, 1980, I, II Annual Miniature of Art Exhibition, Dell Bello Galery w Toronto (Kanada) 1986, 1987, IX Międzynarodowe Biennale Drzeworytu, Bańska Bystrzyca (Słowacja), 1986, Courier for the Interchange of Small Stamp, Museo del Education, Hawana (Kuba), 1989, 1990, 1993, Małe Formy Grafiki, Państwowa Galeria Sztuki, Łódź, 1985, 1991, 1993, 1996, 1999, Konkurs im. J. Gielniaka, Muzeum Karkonoskie, Jelenia Góra, 1987, 1989, Wspaniałe krajobrazy. Artyści i kolonie artystyczne w Karkonoszach w XX wieku, Jelenia Góra - Wrocław - Berlin, Ratingen - Hösel, 1999 - 2000. Prace w zbiorach m. in.: Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Muzeum Karkonoskiego i BWA w Jeleniej Górze, Państwowej Galerii Sztuki w Łodzi, Connecticut State University, USA, Dell Bello Galery Toronto, Kanada.

PIOTR PATRYK LEWKOWICZ

Ur. w 1959 r. w Nowej Soli. Malarz. Studiował na WSSP w Poznaniu. W 1986 r. był założycielem, a do 1992 r. liderem grupy malarzy „eR” przy JTJK w Jeleniej Górze. Miał wiele wystaw indywidualnych w Polsce, Niemczech i Francji oraz brał udział w wystawach zbiorowych w kraju i za granicą. Wykorzystuje fotografię do kompozycji które są podporządkowane malarstwu.

MAREK LIKSZTET

Ur. w 1951 r. w Kowarach.
Absolwent (1980) Instytutu Wychowania Artystycznego Uniwersytetu im. M. Skłodowskiej-Curie w Lublinie (Grafika u prof. D. Kołwzan-Nowickiej). Do 1997 r. pracował w Galerii BWA w Jeleniej Górze. Od 1994 r. zajmuje się dydaktyką z zakresu sztuki (m.in. Wyższe Studium Fotografii, Liceum Plastyczne w Jeleniej Górze, Międzynarodowe Forum Fotografii we Wrocławiu, Summer Photo-School (The House of Photography) w Popradzie (Słowacja), UNESCO - Studiengang Kultur und Management Instytut für Kulturelle Infrastruktur - Sachsen). Od 2002 członek ZPAF (Nr leg.850). Biografia wpisana do leksykonu „Who is Who w Polsce”. Ważniejsze wystawy fotografii, indywidualne: Notatki AQUA. Fotografia stykowa. Mała Galeria ZPAF Centrum Sztuki Współczesnej, Warszawa, 1994, Wystawa fotografii stykowej Marek Liksztet. Le Parvis, Ibos (Francja), 1995, Notatki AQUA, LA FIN DE L'USINE, Galeria Pusta, Górnośląskie Centrum Kultury, Katowice, 1999, Notatki AQUA, LA FIN DE L'USINE. BWA, Wrocław, Dippoldiswalde Museum, Neuer Sächsischer Kunstverein e.V. Drezno (Niemcy), 2001, Notatki AQUA, LA FIN DE L'USINE. Union of The Lithuanian Art Photographers, Wilno (Litwa), 2003. Ważniejsze wystawy zbiorowe: Kontakty I, II, III, IV, V, Gale-

ria ZPAF, Katowice, Galerie BWA, Zielona Góra, Jelenia Góra, Szczecin, Poznań, Katowice, Praga, Gdańska, Kraków, Bratislava, 1989, 1992, 1994, 1999, 2002, Photographie, Landratsamt Greiz, Landratsamt Altenburger Land (Niemcy) 1996, Krajobraz. Międzynarodowa Wystawa Fotografii. Galeria Budapeszt, Budapeszt (Węgry), 1996, Blżej Fotografii. Galerie BWA, Jelenia Góra, Katowice, Poznań, Łódź, Wrocław, Zielona Góra, 1996 – 1998, La Collection du Parvis de Tarbes. Regard sur la photographie contemporaine: les rapports Est/Ouest, Amphithéâtre, Rodez (Francja), 1998, Wspaniały Krajobraz. Artyści i kolonie artystyczne w Karkonoszach w XX wieku, Jelenia Góra - Wrocław - Berlin - Ratingen - Hösel - Görlitz, 1999-2000, 2000 - Pejzaż końca wieku. Galeria pf, Centrum Kultury Zamek, Poznań, Muzeum Architektury, Wrocław, 2000, Continuing dialogue. Edinburgh College of Art (Szkocja) 2001, Ein Speicher der Vorstellungskraft. Museum Modern Art Hünfeld (Niemcy), Pokaz prywatny, Galeria Fotografii ŁTF, Łódź, Wystawa członków Okręgu z okazji 55 lat ZPAF. Dolnośląskie Centrum Fotografii, Wrocław, 2002, Prague House of Photography Benefit Auction at Swann Auction Galleries in New York City (USA) 2003, Szczawno Zdrój 2005, Dom Fotografii Pakt, Szczawno Zdrój, Nie traćmy się z oczu. Galeria Za Szafą ZPAF Okręg Dolnośląski, Wrocław, Katowice, 2007, Dwie Tradycje. Górnośląskie Centrum Kultury Katowice, Visegrad Fund, Pražský Dum Fotografie, Praha (Czechy), Dum Fotografie Liptovsky Mikuláš (Słowacja), Magyar Fotografusok Haza Budapest (Węgry), Czas zapamiętany. Mała Galeria 1977- 2006, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa. Prace w zbiorach: Muzeum Narodowe, Wrocław, Szczecin, Muzeum Karkonoskie, Jelenia Góra, Muzeum-Zamek, Malbork, Staatliches Museum Schloß Burgk/Burgk Saale (Niemcy), Galeria BWA w Jelenia Góra, Państwowe Muzeum na Majdanku, Lublin, Miasto Valkeakoski (Finlandia), Biblioteka Narodowa (Zakład Zbiorów Ikonograficznych), Warszawa, Państwowa Galeria Sztuki, Łódź, Museum Modern Art., Hünfeld (Niemcy), Mała Galeria ZPAF, Centrum Sztuki Współczesnej, Warszawa, Dom Fotografii, Poprad (Słowacja), Dom Fotografii, Praga (Czechy), Dom Fotografii Pakt, Szczawno Zdrój, ZPAF, Warszawa oraz kolekcje prywatne w kraju i za granicą.

EUGENIUSZ MARKOWSKI

Ur. w Warszawie w 1912r.

W 1939r. uzyskał dyplom warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych, w pracowni Tadeusza Pruszkowkiego. Zajmował się malarstwem, rysunkiem, grafiką i scenografią. Brał udział w kampanii wrześniowej i walczył w obronie Warszawy. Pracował jako dziennikarz i dyplomata we Włoszech i Kanadzie. Związał się z włoską grupą Libera Associazione Arti Figurative. Od 1970r. był profesorem malarstwa w ASP w Warszawie i Poznaniu. W twórczości artysty przeważają ekspresyjne, „dzikie”, zdeformowane, ironiczne wypowiedzi. Brał udział w wystawach w kraju i za granicą, m.in.: we Włoszech, Niemczech, ZSRR, Francji, Anglii, Izraelu, Chinach, Brazylii, Wietnamie, Japonii, USA, Meksyku; w 1963r. reprezentował Polskę na Biennale w Sao Paulo. Prace artysty znajdują się w zbiorach: Muzeum Narodowego w Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Warszawie, Pradze, Museu de Arte Moderna w Sao Paulo oraz w kolekcjach prywatnych. Laureat Nagrody Krytyki Artystycznej im. C.K. Norwida, 1984, poznańskiej Nagrody Kolekcjonerów im. dr Lecha Siudy, Nagrody pisma ELIT, 1994, Nagrody Ministra Kultury w dziedzinie Sztuk Pięknych, 2005. Zmarł w 2007r.

CARL THEODOR MATTIS

Ur. w 1789r. w Kowarach,

zm. w 1881r. w Kowarach. Wydawca, litograf.

Od 1831r. podskarbi miejski, w latach 1831 -1834 burmistrz Kowar, założyciel wydawnictwa litograficznego działającego w latach 1822/3-1862.

ALFRED MATZKER

Architekt, malarz czynny w latach 20 - 40 XX w. w Jeleniej Górze.

JOHANN GEORG MERTZ

Ur. w 1694 r. w Augsburgu,

zm. w 1762 r. w Augsburgu. Drukarz i wydawca miedziorytów m innymi wg rysunków Wernera.

TOMASZ MIELECH

www.tomaszmielech.com

Ur. w 1973r. w Jeleniej Górze.

Zajmuje się klasyczną fotografią, głównie dokumentalną. Należy do ZPAF od 2006 r. Ważniejsze wystawy: Fotografia. Galeria Korytarz, JCK Jelenia Góra (wystawa indywidualna), 1998, IX Biennale Fotografii Górskiej, Muzeum Karkonoskie, Jelenia Góra (I nagroda), 1998, Kontakty. Czas przełomu. Przełom czasu, Galeria ASP, Gdańsk, Galeria Pusta, Katowice, Galeria pf, Poznań, Galeria Stara ZPAF, Warszawa, Galeria FF, Łódź, Galeria Pacamera, Suwałki, Galeria FotoFo, Bratislava, Muzeum Lubuskie, Gorzów Wielkopolski, Galeria Novomestske Radnice, Praga, 2000, Wokół wielkiej góry, BWA, Jelenia Góra, Galeria Kunstbahnhof, Herrnhut - Niemcy, Muzeum Karkonoskie, Vrchlabí, Czechy, 2000 – 2001, W poszukiwaniu zatrzymanego czasu. Galeria pf, Poznań (wystawa indywidualna), 2004, Podróże dalekie i bliskie, BWA, Jelenia Góra, 2006 (wystawa indywidualna), Fotografie. Galeria Korytarz, JCK Jelenia Góra (wystawa indywidualna) 2006, Fotografie, Galeria Pusta, Górnośląskie Centrum Kultury, Katowice (wystawa indywidualna), 2007.

MARIUSZ MIEŁĘCKI

www.mieleccy.com

Ur. w 1956r. w Gdyni.

Od 1992r. związany z Teatrem Cinema w Michałowicach. Zajmuje się malarstwem i scenografią. Najbardziej znany z cyklu obrazów Gotyckie sny, Rodzina Polska, Zabawy Świętych. Ważniejsze wystawy: Cinema - Art. Malarze Teatru, BWA, Jelenia Góra, 2003, Pamiętka z Karkonoszy, BWA, Jelenia Góra, 2005. Prace w zbiorach prywatnych w kraju i za granicą.

DARIUSZ MILIŃSKI

www.milinski.com.pl

ur. w 1957r. w Cieplicach.

Malarz, poeta, aktor, inspirator wielu akcji artystycznych, animator kultury. Jest założycielem Grupy Plastyczno-Teatralnej „Pławnia 9”.

Organizator plenerów artystycznych w Pławnej. W 2008r. otworzył w Pławnej Zamek Śląskich Legend. Autor książki „Urodzony na cmentarzu”. Brał udział w licznych happeningach, plenerach oraz spektaklach ulicznych. Swoją twórczość zaprezentował na ponad stu wystawach w Polsce i za granicą, m.in. w jeleniogórskim BWA w roku 1983, olsztyńskim BWA w roku 2002, BWA w Wałbrzychu w 2003 roku, Galerii 1756 w Lincoln Park, Chicago (USA) w 2004 roku oraz Galerii SD w Warszawie w 2005 roku. Posiada wiele nagród i wyróżnień. Jego prace znajdują się w zbiorach prywatnych i państwowych, w kraju i za granicą.

WAĆLAW NARKIEWICZ

Ur. w 1931r.

Dzieciństwo i wczesną młodość spędził w Wilnie. Zajmuje się fotografią, z zawodu – rentgenotechnik. W 1947 przeniósł się do Jeleniej Góry. Jeden z założycieli, wieloletni członek zarządu i zasłużony działacz Jeleniogórskiego Towarzystwa Fotograficznego (od 1961). Dominująca tematyka fotografii – krajobraz, przyroda, kwiaty. Brał udział w licznych wystawach i konkursach w kraju i za granicą. Reprezentował JTF i Jelenią Górę podczas obchodów Dni Kultury Województwa Jeleniogórskiego w Homlu, 1988. Nagrodzony i wyróżniony: podczas Biennale Fotografii Górskiej, 1982, Brązową Odznaką FASF, 1986, Nagrodą Ministra Kultury i Sztuki, 1989.

TADEUSZ NODZYŃSKI

Ur. w 1919 r. w Krakowie.

Studia ukończył w 1948r. w krakowskiej ASP u profesorów: Dadleza, Sichulskiego i Pautscha. Od 1949r. był członkiem ZPAP. Twórczość artysty związana była głównie z malarstwem sztalugowym i architekturą wnętrz. Był autorem fresków w stylistyce góralskiej, projektów dekoracji ściennych w Poznaniu, Opolu, Koszalinie, Płocku, Frankfurcie n/Odrą, Lipsku, Erfurcie, Grimmie, Petersburgu, Budapeszcie i Chicago. W latach 1976 - 1985 w Szklarskiej Porębie prowadził galerię „ARS” na ul. Jedności Narodowej 9 ze stałą ekspozycją malarstwa sztalugowego, dziś już nieistniejącą. Zmarł w 1993r. Brał udział w wielu wystawach w kraju i za granicą. Prace w zbiorach: Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, Muzeum w Szklarskiej Porębie, BWA w Jeleniej Górze oraz w zbiorach prywatnych w kraju i za granicą.

TOMASZ OLSZEWSKI

Ur. w 1929 r. w Warszawie.

Z wykształcenia geograf. Fotografuje od 1953 r., w którym debiutował, jako amator, na VII Okręgowej Wystawie Fotografii Polskiego Towarzystwa Fotograficznego we Wrocławiu. Od 1955r. - członek Wrocławskiego Towarzystwa Fotograficznego, od 1959 r. członek ZPAF. Jest autorem kilkunastu wystaw indywidualnych. Brał udział w kilkudziesięciu wystawach zbiorowych. Ważniejsze wystawy: Drezno miasto i ludzie. Wrocław, 1961, Forma i treść, Wrocław, 1962, Wrocław stary i nowy, Wrocław, 1963, Wystawa fotografii dokumentalnej, Wrocław 1946-65, Wrocław, 1965, Idzie nowe. Jelenia Góra, 1980, Jelenia Góra godzina zero, Jelenia Góra, 1981, Kraina wichrów i mgieł, Jelenia Góra, 1982, Puszcza Białowieska. Jelenia Góra, 1984, Duchy pałacu Czarne, Jelenia Góra, 1985, Kraina wichrów i mgieł, Szklarska Poręba, 2000. Ważniejsze nagrody:

Nagroda Miasta Wrocławia za rok 1967 w dziedzinie fotografii, 1968, Medal z okazji 40-lecia ZPAF, 1987, Autor albumów: Wrocław 1945-65, Wydawnictwo Polonia, Warszawa (1966 r.) Moje miasto, Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Wrocław (1972 r.) (przygotowany album nie został wydany do dziś). Prace w zbiorach: Muzeum Narodowego we Wrocławiu, Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze.

HALINA PAWLIKOWSKA

Uczęszczała do pracowni Stanisława Dawskiego podczas jego pobytu we wrocławskiej ASP. Zajmowała się grafiką, ekslibrisem i miniaturą. Jest laureatką wielu nagród i wyróżnień, otrzymała m.in. Złoty Krzyż Zasługi i nagrodę II stopnia Ministra Kultury i Sztuki (1979). W październiku 1997 otrzymała od Ministra Kultury i Sztuki nominację na stanowisko profesora zwyczajnego sztuk plastycznych ASP we Wrocławiu, poprzedziła ją „Nagroda Indywidualna za wybitne osiągnięcia artystyczne i dydaktyczne”. Miała ponad sto wystaw krajowych i zagranicznych.

JÓZEF PAKULSKI

Ur. w 1900r. w Kijowie.

W 1934r. ukończył Akademię Sztuk Pięknych w Warszawie w pracowniach prof. Władysława Skoczylasa i prof. Felicjana Kowarskiego. Od 1959r. – docent warszawskiej ASP. Zajmował się grafiką. W ekspresyjnych litografiach barwnych artysty pojawia się baśniowa przyroda jak i uwidacznia się fascynacja kulturą Dalekiego Wschodu czy Starożytnej Grecji i Rzymu. Prace w zbiorach m.in.: Muzeum Narodowego w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Szczecinie, Muzeum Historycznego m. st. Warszawy, w Galerii BWA w Jeleniej Górze, w Albertynie we Wiedniu. Laureat Nagrody I Stopnia Ministra Kultury i Sztuki, odznaczony Złotą Odznaką Honorową m. st. Warszawy oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł w 1975r.

ALBERT HENRY PAYNE

Ur. w 1812r. w Londynie,

zm. w 1902 r. w Lipsku. Grafik, wydawca, w 1848 r. założył zakład „Englische Kunstanstalt” w Lipsku.

SEBASTIAN CARL CHRISTOPH REINHARDT

Ur. w1738 r. w Ortenburgu k. Passawy, zm. w 1827 r. w Jeleniej Górze. Malarz, członek Berlińskiej Akademii Sztuki od 1789 r. zamieszkał w Jeleniej Górze, zobowiązany do dostarczania 2 pejzaży rocznie, by mogła powstać seria pejzaży karkonoskich.

EDUARD JOHANN SACHSE

Rysownik, litograf ze Złotoryi. Od 1828 w Jeleniej Górze, w l. 1834 – 1842 miał własny zakład, potem przeniósł się do Zgorzelca.

THEODOR SACHSE

Litograf, wydawca jeleniogórski, w 1842 r. przejął zakład litograficzny brata Eduarda.

DORA SCHOLZ

Ur. w 1883 r. w Świdnicy.
Malarka, graficzka, studiowała w Królewcu i Monachium, czynna w Cieplicach, znana z ilustracji książkowych.

LIDIA SOKAL – TRYBALSKA

Ur w 1950r. w Cieplicach Śl.
Dyplom uzyskała w 1974r. na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zajmuje się malarstwem sztalugowym, architektonicznym, tkaniną i grafiką. Twórczość artystki charakteryzuje subtelny język, oraz odważne kontrasty i zestawienia barwne. Od 1974r. należy do Koła Młodych ZPAP. Brała udział w licznych wystawach, m.in.: Muzeum Architektury, Wrocław, 1977, Galeria Sztuki Współczesnej, Wrocław, 1977, Ośrodek Kultury Polskiej, Praga, 1989, Galeria The Bakkerij, Rotterdam, 1991, Camden Arts Centra, Londyn, 1990. Prace artystki znajdują się w zbiorach państwowych i prywatnych w Polsce i za granicą, m.in. w Kanadzie, Niemczech, Holandii, Anglii, we Francji i Włoszech.

ELŻBIETA SUCHCICKA – LEWKOWICZ

Ur. w 1962r. we Lwówku Śląskim.
Dyplom uzyskała na Politechnice Wrocławskiej w 1987r. Zajmuje się malarstwem, z zawodu – architekt. Brała udział w wielu wystawach w Polsce i za granicą, m.in.: jeleniogórska Galeria MOK, 1989 i 1992, Landratsamt, Goerlitz, 1993, Bildungszentrum Dooner & Partner Goerlitz, 1997. Uczestniczyła w plenerach i wystawach poplenerowych organizowanych przez Kulturamt Goerlitz - w latach 1994-1998. Otrzymała wyróżnienie podczas międzynarodowego konkursu Rzeki, Brzegi, mosty w Zgorzelcu, 1997r.

CARL THÜRMER

Malarz, czynny na przełomie XVIII/XIX w. w Jeleniej Górze.

FRIEDRICH AUGUST TITTEL

Ur. w 1782 r. w Saksonii (?),
zm. w 1836 r. w Kowarach. Rysownik, grafik (akwaforta). Studiował w Dreźnie. W Karkonosze zaczął przyjeżdżać od 1801 r. w 1809r. zamieszkał w Kowarach. Założył tu pierwsze wydawnictwo graficzne, gdzie kształcił rysowników pejzażystów. Wydawał akwaforty, ich szeroki wybór przedstawiał widoki górskie, miasta, osobliwości z całego Śląska.

PAWEŁ TRYBALSKI

Ur. w 1937 w kolonii Hostynne.
W latach 60. pojawił się na Dolnym Śląsku, w Kamiennej Górze, Jeleniej Górze, od 1989 mieszka w Michałowicach. Odbył szereg podróży artystycznych po Europie i Azji. Członek ZPAP. Ok. 300 wystaw w kraju i za granicą, m. in. V- VI - VIII Bial International Del Deporte en las Bellas Artes - Madryt, Barcelona, Mandragore International Galerie D'art - Paryż 1985, Polish Contemporary Painting Gallery 57 th Street - Nowy Jork' 71, Pintores Polacos Actuales

Galeria „Ganigo” De Arte - Santa Cruz De Tenerife, Las Palmas 73, Vente Polonaise „Palais Galliera” - Paryż 75, Lengyel Festeszet, Budapeszt 87, „The Mysteries of Imagination”, Hampstead Artists Council Camden Arts Centre, Londyn 90, Polscy Surrealiści, Miejska Galeria Częstochowa, 1995, V-VI-VIII Festiwal Współczesnego Malarstwa Polskiego, Szczecin (w 1999 honorowy gość festiwalu), Wspaniały krajobraz. Artyści i kolonie artystyczne w Karkonoszach w XX wieku, Jelenia Góra - Wrocław - Berlin - Ratingen, 1999-2000. Wielokrotne stypendia twórcze Ministerstwa Kultury i Sztuki. Laureat wielu nagród i wyróżnień, m.in. I nagrody i Złotej Szpilki red. Szpilek, na Satyrykonie 1980 w Legnicy, I nagrody w Olimpijskim Konkursie Sztuki, Warszawa 1987. Prace w zbiorach m. in.: Muzeum Narodowe, Warszawa, Muzeum Karykatury, Warszawa, Ministerstwo Kultury Nadrenii i Palatynatu, Kolonia, Muzeum Sportu i Rekreacji, Warszawa, Muzeum Śląskie, Katowice, Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa, Galeria Awangarda, Wrocław, Collection Gallery in Beverly Hills, Los Angeles, Muzeum Leśnictwa - Goluchów, Kolekcja Walsler, Innsbruck, Austria, Nacional Nisa, Meksyk, Galeria Ambito, Madryt, Satra Films, Paryż.

BOGUMIŁA TWARDOWSKA – ROGACEWICZ

www.twardowskarogacewicz.republika.pl
Ur. w 1960r. we Wrocławiu.
Absolwentka PWSSP we Wrocławiu. Dyplom w zakresie projektowania graficznego i malarstwa uzyskała u prof.J.J. Aleksyuna w 1990r. Zajmuje się malarstwem, rysunkiem, projektowaniem graficznym, scenografią teatralną. Miała ponad 20 wystaw indywidualnych, m. in.: BWA Jelenia Góra, BWA Wałbrzych, BWA Gorzów Wlkp., Wiedeń, Zielona Góra, Bydgoszcz, Wrocław, Amhem - Holandia, Poznań. Uczestniczyła w wystawach zbiorowych w kraju i za granicą, m. in.: ZINZENDORF 2000, Niemcy; XIII Ogólnopolski Salon Plastyki, EGERIA 2006 Ostrów Wielkopolski; Czechy ;Salon Jesienny-Bielsko-Biala, Warszawa - Galeria Prezydencka, Biennale Małych Form Malarskich, BWA Toruń; Aqua Fons Vitae, Bydgoszcz; Nagroda w Triennale Akwareli w Częstochowie. Ponad dziesięć lat współpracowała z jeleniogórskim BWA, projektując 30 katalogów i folderów do wystaw. Jest autorką wielu plakatów (m. in. 900 lat Jeleniej Góry). Prowadziła warsztaty artystyczne dla młodzieży i osób dorosłych. Prace jej znajdują się w zbiorach wielu muzeów i galerii w Polsce oraz za granicą.

RYSZARD TYSZKIEWICZ

Ur. w 1959r. w Cieplicach Śl. W 1980r. uzyskał uprawnienia do wykonywania zawodu artysty plastyka, w 1981r. uzyskał z MKiS status artysty plastyka. Kształcił się u Jerzego Dudy-Gracza. Tworzy obrazy olejne malowane z natury lub wykonane w technice własnej o wyrazistej reliefowej fakturze. Ważniejsze wystawy: Galeria Sztuki Współczesnej, Jelenia Góra, 1987, Galeria Test, Wrocław, 1989, Galeria Arte, Poznań, 1991, Muzeum Regionalne,

HENRYK WANIEK

Ur. w 1942r. w Oświęcimiu. Studiował na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, Filia w Katowicach. Dyplom z plakatu i grafiki artystycznej uzyskał w 1970r. W latach 1965-66 był hosi-pitantem na Wydziale Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zajmuje się malarstwem, rysunkiem, projektowaniem scenografii teatralnych i filmowych. Jest autorem książek i szkiców o sztuce i tekstów historyzoficznych związanych ze Śląskiem. Od 1967r. należał do ezoterycznego kręgu artystów ONEIRON, od 1970r. - do ZPAP, od 1995r. - do Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, od 1995 - do PEN Club. Stypendysta Rządu Włoskiego we Florencji w 1976r. i Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku w 1976-77. Malarstwo artysty charakteryzuje się fantastyczno-magiczną, surrealistyczną symboliką. Brał udział w kilkudziesięciu wystawach w kraju i za granicą, między innymi w Malmoe, Sztokholmie, Landskronie, Kilonii, Kolonii, Hamburgu, Essen, Monachium, Wiedniu, Paryżu, Lyonie, Mentonie, Brukseli, Londynie oraz Baltimore, Angels Oak, i Santa Barbara (USA). Dzieła artysty znajdują się w zbiorach m.in.: Muzeum Narodowego w Krakowie, Warszawie, Poznaniu, Gdańsku, Landskrona Museum w Szwecji oraz w publicznych i prywatnych kolekcjach na całym świecie. Uehonorowany licznymi nagrodami m.in.: Prix national na Biennale Internationale de Peinture w Magnes-sur-Mer, 1974, Nagroda w Ogólnopolskim Konkursie Malarskim im. Jana Spychalskiego w Poznaniu, 1975, Nagroda Kulturalna Śląska Kraju Związkowego Dolnej Saksonii - za książkę Opis podróży mistycznej z Oświęcimia do Zgorzelca 1257-1957, 1999. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, 2005.

FRIEDRICH BERNHARD WERNER

Ur. w 1690 r. w Dzierżonowie, zm. w 1776 r. we Wrocławiu. Rysownik, grafik, twórca ok. 1400 widoków z ponad 740 miast Śląska (i drugie tyle spoza Śląska), wydawanych głównie przez wydawców augsburskich.

JERZY WIKLENDT

Ur. w 1929 r. Z wykształcenia architekt-urbanista. Od 1958 roku należy do Polskiego Towarzystwa Fotograficznego we Wrocławiu, przekształconego później we Wrocławskie Towarzystwo Fotograficzne, a obecnie w Związek Twórczy Dolnośląskiego Stowarzyszenia Artystów Fotografików i Twórców Audiowizualnych. Od 1968 roku posiada tytuł ARTIST FIAP (AFIAP). Od 1978 roku należy do ZPAF a od 1979 roku do Jeleniogórskiego Towarzystwa Fotograficznego. Od 1997 roku jest członkiem rzeczywistym Fotoklubu Rzeczypospolitej Polski Stowarzyszenia Twórców z tytułem AFRP. Uprawia własną technikę tzw. „chemofotografię”. Jest autorem 11 wystaw indywidualnych, w tym z okazji 40-lecia pracy twórczej. Ma stronę autorską w Międzynarodowej Encyklopedii Fotografów Photographers Encyklopedia International wydanej w Szwajcarii przez Editions Camera Obscura w Genewie. Brał udział w 34 wystawach międzynarodowych FIAP Anglia, Australia, Brazylia, Czechy, Dania, Francja, Hiszpania, Hong-Kong, Indie, Jugosławia, Kanada, Niemcy, Płdn. Afryka, USA, Węgry, Włochy, ZSSR. Ważniejsze na-

grody: Złoty Krzyż Zasługi, Medal ZPAF z okazji 40-lecia Związku, medal Zasłużony dla Fotografii Polskiej, 1995. Prace w zbiorach: Muzeum Narodowego we Wrocławiu, Muzeum na Majdanku w Lublinie, Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze.

ELŻBIETA WIŚNIEWSKA

Studiowała na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Studia podyplomowe na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Animator kultury artystycznej, Kurator ogólnopolskich konkursów i wystaw, m. in.: Ogólnopolskie konkursy i wystawy „Impresje polskie” im. Bronisława Jamontta. Wielokrotny udział w plenerach malarskich, sympozjach i innych akcjach artystycznych popularyzujących sztukę. Autorka scenariuszy ekspozycji, opracowań katalogów (układów graficznych i wstępów), aranżacji 270 prezentacji artystycznych oraz ponad 60 publikacji (artykułów o sztuce współczesnej, artystach, komentarzy i odczytów). Członkini Ekologicznego Stowarzyszenia Środowisk Twórczych Eko-Art w Poznaniu, Związku Polskich Artystów Plastyków w Toruniu i Stowarzyszenia Historyków Sztuki w Toruniu. Wystawy indywidualne, m.in.: BWA, Wrocław, 1988, cykl wystaw w Wielkiej Brytanii w latach 1992-1995, Alnwick, Newcastle; Galeria „Profil”, Centrum Kultury - Zamek, Poznań, 1994; Galeria pod Atlantami, Wałbrzych, 1995; Muzeum w Grudziądzu, 2002; Dwór Artusa, Toruń, 2006; Biblioteka Kórnicka PAN, Centrum Kultury i Sztuki, Wrocław, 2008. Wystawy zbiorowe, m.in.: 9, 10, 11, 12 Biennale Internationale Petit format de papier, Musee du Petit Format (asbl, Viroinval 1998, 2000, 2002, 2004) Belgia, Städte Landschaft-Menschen Künstler malen im Kulmer Land, Münster-Wolbeck 1998. „Grands Hasards, Petits Formats: Matisse et Bohain un quart de siecle d'histoire commune”, Exposition D'art. Contemporain, Bohain 2005 (Francja); III Ogólnopolska Wystawa malarstwa, rysunku, grafiki i rzeźby (80 lat Gdyni), Centrum Kultury, Gdynia 2006. Prezentacje w EKO-ART. w latach 1995-2008. Prace w zbiorach: Muzeum Okręgowego w Toruniu, Muzeum Miejskiego w Grudziądzu, BWA we Włocławku, Koszalinie, Słupsku, Sanatorium w Cieplicach, Zbiory muzeum w Bohain (Francja), w Newcastle, Alnwick (Wielka Brytania).

WALDEMAR WYDMUCH

Ur. w 1928r.

Wykształcenie wyższe techniczne. Zajmuje się fotografią pejzażową, górską, prasową. Jeden z założycieli i wieloletni prezes Jeleniogórskiego Towarzystwa Fotograficznego, od 1978r. - honorowy członek. Należy do Fotoklubu Rzeczypospolitej Polskiej. Brał udział w licznych konkursach i wystawach, krajowych i zagranicznych, gdzie zdobywały wiele nagród i wyróżnień. Laureat nagrody Jeleniogórskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego za rok 1978, uzyskał tytuł - Zasłużony dla Kultury Polskiej, 1980, odznaczony Złotą Odznaką Federacji Amatorskich Stowarzyszeń Fotograficznych, 1986. Fotografie artysty znajdują się w zbiorach Muzeum Sportu i Turystyki w Karpaczu.

WOJCIECH ZAWADZKI

Ur. w 1950 r.

Od 1983 roku mieszka w Jeleniej Górze. Członek ZPAF. Wraz z E. Andrzejewską tworzy program galerii fotografii „Korytarz” przy JCK w Jeleniej Górze oraz Wyższego Studium Fotografii w Jeleniej

Górze. Organizator Biennale Fotografii Górskiej w Jeleniej Górze. Ważniejsze wystawy indywidualne: Przedmiot, Wrocławska Galeria Fotografii, 1978, Re-Media. Galeria Foto Medium Art., Wrocław, 1979, Fotografia. Galeria Foto - Medium Art., Wrocław, 1984, 50 Fotografii, 1985 - 1987, Galeria ZPAF, Katowice, 1988, Karkonosze. Fotografie 1974 - 1987, Galeria BWA, Jelenia Góra, 1989, Fotografie. Galeria Image, Aarhus (Dania), 1991, Moja Ameryka, BWA, Jelenia Góra, 2003, Bamberg, Niemcy, 2005, Portret ulicy 1 Maja, Galeria Karkonoska, Jelenia Góra, 2004, Olszewskiego 11, Galeria Domek Romański, Wrocław, 2008; zbiorowe: Światło. Zespół Roboczy 4 +, Galeria Foto-Medium-Art., Wrocław, 1980, Karkonosze, Galeria Sztuki Współczesnej, Jelenia Góra, 1984, Polska Fotografia Krajobrazowa 1944 - 1984, Galeria BWA, Kielce, 1985, Fotografia Elementarna. Galeria BWA, Szczecin, 1986, Kontakty, Galeria BWA, Zielona Góra, BWA, Szczecin, 1989, Looking East, Galeria Image, Aarhus, Dania, 1990, Fotografia Polska Lat 80-tych. Muzeum Sztuki, Łódź, 1992, Konstelacje II, Monachium, Niemcy, 1995, Tatry, Galeria PF Poznań, Galeria Korytarz, Jelenia Góra, 1996, Bliżej Fotografii, Galerie BWA, Jelenia Góra, Wrocław, Szczecin, 1996, Fotografia we Wrocławiu 1945-1997, Galeria BWA, Wrocław, 1997, Warszawa na dzień przed, Galeria Zachęta, Warszawa, 1998, 1998 - I Biennale Fotografii Polskiej. Galeria Arsenal, Poznań, 1998, Wspaniały Krajobraz - Artyści i kolonie artystyczne w Karkonoszach w XX wieku. BWA, Jelenia Góra, Wrocław, Berlin, 1999 - 2000, Pejzaż końca wieku. Galeria PF, Poznań, 2000, Mistrzowie Polskiego Krajobrazu, Miejska Galeria Sztuki, Łódź, 2001, Wołół dekady, Fotografia polska lat 90. Muzeum Sztuki, Łódź, 2002, Magazyn wyobraźni. Muzeum Sztuki Nowoczesnej, Hünfeld, 2002, Znaki Czasu. BWA, Katowice, 2006. Prace w zbiorach: Muzeum Sztuki w Łodzi, Galerii BWA w Jeleniej Górze, Muzeum Narodowego we Wrocławiu, Muzeum Przyrodniczego Karkonoskiego Parku Narodowego w Jeleniej Górze, Muzeum Sztuki Nowoczesnej, Hünfeld w Niemczech, Śląskiej Kolekcji Sztuki Współczesnej, Funda-

C. Thürmer, Tymczasowy dom modlitwy i budowa Kościoła Łaski, XVIII / XIX w. gwasz

A.W. Hornig, Szkoła ewangelicka, 1835, akwarela

kalendarium
życia społeczno - kulturalnego
Jeleniej Góry do 1945r.

KALENDARIUM

życia społeczno - kulturalnego Jeleniej Góry do 1945r.

dr Przemysław Wiater

W kalendarium, jeżeli nie zapisano inaczej, informacja dotyczy miasta Jelenia Góra. Przy niemieckich instytucjach i stowarzyszeniach występujących w tekście za pierwszym razem podano oryginalne nazewnictwo następnie zaś, w celu uniknięcia zbędnych powtórzeń, zastosowane zostało polskie tłumaczenie.

Użyto współczesnych nazw ulic miasta.

W kalendarium zawarte są najistotniejsze wydarzenia polityczne, artystyczne i kulturalne szczególnie, gdy miały istotny wpływ na dzieje miasta.

1108

legendarna data założenia miasta

druga połowa XIII w. lokacja miasta na prawie niemieckim

1288

pierwsze dokumenty źródłowe, w których mieszkańcy występują jako cives, co świadczyć może o wcześniejszej lokacji miasta

1303

wzmianka o pożarze kościoła parafialnego p.w. św. Erazma i Pankracego umiejscowionego obok Rynku, chociaż w dokumentach istnieją wcześniejsze zapiski pośrednio świadczące o istnieniu świątyni, a dokument z 1288 r. wymienia plebana kościoła. W związku z budową świątyni musiały tutaj funkcjonować warsztaty rzemieślnicze i artystyczne (budowniczych, rzeźbiarskie, malarskie)

1304 -1346

odbudowa kościoła parafialnego p.w. św. Erazma i Pankracego

1317

pierwsza wzmianka o szpitalu p.w. Bożego Ciała

2.02.1392

śmierć księżnej Agnieszki, wdowy po Bolku II - koniec panowania piastowskiego. Książęta świdnicko-jaworscy byli znanymi mecenasami sztuki także w Jeleniej Górze. Księstwo świdnicko-jaworskie, a tym samym i miasto ostatecznie przechodzi pod panowanie Królestwa Czech.

1427

oblężenie miasta przez husytów

1453

pierwsza wzmianka o kaplicy p.w. Najświętszej Marii Panny przy ul. 1 Maja (obecnie kościół prawosławny p.w. Apostołów Piotra i Pawła)

1514

przypuszczalna data budowy kaplicy p.w. św. Anny umiejscowionej w bastii miejskiej u zbiegu ulic Bankowej i Konopnickiej

1521

powstaje opis Śląska „Panegyricus Silesiacus...” – autorstwa jeleniogórskiego poety Pankratza Geiera zwanego Vulturinusem

1524

powołanie Georga Langnickla - pierwszego kaznodziei luteranckiego w kościele parafialnym. Była to jedna z najwcześniejszych na Dolnym Śląsku nominacji protestanckich po wystąpieniu Marcina Lutera w 1517 r. W rękach protestantów kościół pozostał do 1629 r., do końca wojny 30-letniej kościół był używany wspólnie przez katolików i protestantów (każde wyznanie w innych godzinach)

29.08.1526

śmierć Ludwika Jagiellończyka w bitwie z Turkami pod Mohaczem, początek panowania dynastii Habsburgów w Czechach i na Śląsku.

1529

pierwsza wiadomość o rektorze szkoły przykościelnej

1540

pożar niszczy budynek szkoły przykościelnej

18.05.1549

duży pożar niszczy miasto, w tym poważnie uszkadza ratusz i kościół parafialny

14.01.1561

w Nysie wydrukowana zostaje mapa Śląska autorstwa Martina Helwiga „Tabula geographica sive mappa Silesiae...” z najstarszym graficznym przedstawieniem karkonoskiego Ducha Gór, zwana „matką map śląskich”

1567

budowa nowej szkoły parafialnej

1600

wydane zostało dzieło o florze i bogactwach mineralnych Śląska „Stirpium et fossillum Silesiae catalogus...”, którego autorem był Caspar Schwenckfeld (1553-1609) przyrodnik, doktor filozofii i medycyny, od 1591 fizyk miejski czyli lekarz okręgowy w Jeleniej Górze, wybitny śląski humanista

1612

wydane zostało dzieło Walentego Roździeńskiego „Officina ferraria...” traktujące m.in. o bogactwach naturalnych Sudetów

1618-1648

wojna trzydziestoletnia zakończona pokojem westfalskim. W wyniku działań wojennych Jelenia Góra uległa poważnym zniszczeniom, dokonany tak ze strony wojsk katolickich, jak i protestanckich.

Przez lata wojna w poważny sposób hamowała rozwój miasta

1630

Jelenia Góra uzyskała przywilej wyłączności handlu delikatnymi lnianymi tkaninami - woalami, produkowanymi od 1570 r., co spowodowało wzrost znaczenia warstwy kupieckiej, która po wojnie trzydziestoletniej finansowała odbudowę miasta

1634

wielki pożar miasta; spłonęły budynek ratusza, szkoły, młyn, budynki mieszkalne i kościoły

1655

jezuici przejęli kościół parafialny rozpoczynając intensywne działania kontrreformacyjne, przejawiające się m.in. ustawieniem przed kościołem parafialnym p.w. św. Erazma i Pankracego kolumny Najświętszej Marii Panny i wykonaniem barokowego wystroju wnętrza kościoła

1657-1686

odbudowa ratusza

1658

powstał związek kupców (Konfraternia Kupiecka), skupiający producentów i handlarzy lnianymi woalami.

Bogacący się kupcy stali się mecenasami artystów działających w mieście

1662

ukazał się zbiór opowiadań o karkonoskim Duchu Gór autorstwa Johannes Praetoriusa „Demonologia Rubinzalii Silesii...”, który był najobszerniejszym zbiorem regionalnych legend (wydanie polskie „Znane i nieznanie historie o awanturniczym i sławnym...”, Jelenia Góra 2003)

1662

odbudowa kaplicy p.w. Świętego Ducha przy ul. Wolności

1677

Teodor Billewicz dokonał polskiego opisu uzdrowiska w Cieplicach Śląskich

1687

na kurację do cieplickiego uzdrowiska przybywa z licznym dworem królowa Polski Marysieńka Sobieska

1707

konwencja w Altranstädt zezwala protestantom śląskim m.in. na budowę „poza murami miast” sześciu zborów protestanckich - tzw. Kościołów Łaski: w Jeleniej Górze, Kamiennej Górze, Cieszynie, Żaganiu, Miliczu i Koźuchowie

1709

uruchomienie drukarni, którą założył Johann Eberhardt Ockel (zm. 1710), przy ul. M. Konopnickiej, róg ul. Bocznej

23.04 – 1.05.1709

budowa drewnianego ewangelickiego domu modlitwy (dł. 47 m, szer. 43 m, wys. 10 m), która umożliwiła publiczne praktykowanie wyznania

23.05.1709

rozpoczęcie budowy ewangelickiego Kościoła Łaski p.w. Podwyższenia Świętego Krzyża według projektu Martina Frantza (1679–1742), wzorowanego na sztokholmskim kościele p.w. św. Katarzyny (obecnie zwany również jako Kościół Garnizonowy)

23.06.1709

założenie szkoły ewangelickiej, której gmach stanął przy ul. 1 Maja

28.09.1712

rozpoczęcie urzędowania przez pierwszego rektora gimnazjum

1713

przejęcie drukarni przez Dietricha Krahn, którą kolejno prowadzili jego spadkobiercy:

Immanuel (2 poł. XVIII w.), wdowa po nim (przełom XVIII/XIX w.), C.W.J. Krahn,

który współpracował do 1832 r. z Eduardem Sachse

1712-1714

budowa barokowego kościoła parafialnego p.w. św. Jana Chrzciciela w Cieplicach Śląskich

wzniesionego w latach 1712-14 przez architekta Kaspara Jentscha z Jeleniej Góry.

Poprzedni kościół, wymieniany już w roku 1318, spłonął w 1711 r.

1718

zakończona została budowa Kościoła Łaski

1713-1718

rzeźbiarz Tomasz Weissfeldt (1670-1721) wykonał barokowy ołtarz główny
dla kościoła św. Erazma i Pankracego

1720

Daniel Zeller opracował rodzaj kroniki miasta i okolic „Hirschberger Merkwürdigkeiten”
1714-1732 fizykiem miejskim (lekarzem powiatowym) był Adam Chrystian Thebesius (1686-1732)
wybitny anatom, który prowadził badania serca. Jego prace były powszechnie znane w Europie,
dając podwaliny współczesnej kardiologii

1715 - 1716

odbudowana została barokowa kaplica p.w. św. Anny

9.10.1715

na wieży Kościoła Łaski osadzona została połączana kula z dokumentami pochodzącymi z okresu budowy

1716 - 1770

powstał unikalny zespół barokowych kaplic grobowych na cmentarzu przy Kościele Łaski
należący do miejskich patrycjuszy

1727 - 1729

zbudowane zostały organy i ołtarz w Kościele Łaski wykonane przez miejscowego stolarza Hielschnera,
których fundatorem był kupiec Christian Mentzel

1733

Hans Anton hr. von Schaffgotsch (zm. 1742) wystawił dokument fundacyjny biblioteki rodowej
w Sobieszowie, która następnie przeniesiona została do Cieplic Śląskich. Z czasem biblioteka
Schaffgotschów powiększyła się o zbiory archiwalne i muzealne, stając się największym księgozbiorem
w regionie. W początkach lat pięćdziesiątych XX w. została wywieziona do Wrocławia i Warszawy oraz
innych bibliotek, ulegając rozproszeniu. Od wielu lat trwają starania o powrót biblioteki Schaffgotschów
do Kotliny Jeleniogórskiej

1737

wydanie przez drukarnię Dietricha Krahnna „Koppenbuch” – „Księgi Śnieżki”,
w której zamieszczone zostały wpisy gości odwiedzających najwyższy szczyt Karkonoszy

15.11.1737 – jesień 1738

architekt Kaspar Jentsch wybudował nową kaplicę p.w. Najświętszej Marii Panny przy ul. 1 Maja w miejscu
poprzedniej, zniszczonej w czasie wojny trzydziestoletniej

29.02.1739

pod naporem wichury zawaliła się wieża ratusza

28.07.1742

na mocy rozejmu wrocławskiego miasto przeszło pod panowanie królestwa Prus

11.06.1744

położony został kamień węgielny pod budowę nowego ratusza, który ukończono w 1747 r.

W dwa lata później dobudowano ratuszową wieżę

1754

w Wrocławiu powstał pierwszy na Dolnym Śląsku stały teatr o nazwie „Kalte Asche” – „Zimny popiół”

1759 – 1763

w związku z likwidacją dawnych umocnień przebudowana została Brama Wojanowska, którą zwieńczono
rokokowymi kartuszami

1766

przebudowana została Brama Długa, którą rozebrano w 1837 r.

4 ćw. XVIII w.

dzięki staraniom burmistrza Georga Schönau na Wzgórzu Kościuszki i Krzywoustego utworzone zostały parki miejskie oraz wybudowano klasycystyczny Helikon na wzniesieniu Siodło (obecnie nie istniejący)

1.10.1779

zakończona została budowa wieży barokowego kościoła protestanckiego w Cieplicach Śląskich przy pl. Piastowskim

1784 - 1788

powstał późnobarokowy pałac Schaffgotschów w Cieplicach Śląskich przy pl. Piastowskim

2.06.1785

start pierwszego balonu w okolicach ul. W. Pola tłumnie podziwiany przez mieszkańców

1789

do miasta przybył Sebastian Karl Christoph Reinhardt (1738-1827), malarz-pejzażysta i grafik, który na zlecenie berlińskiej Akademii Sztuk Pięknych zobowiązany był do wykonania rocznie dwóch pejzaży karkonoskich. Czternaście z nich rozpowszechnionych zostało dzięki graficznym reprodukcjom D. Bergera

1790

powstało pierwsze w mieście czasopismo „Schlesische Analecten” – „Wypisy śląskie”

22.09.1790

Johann Wolfgang Goethe (1749-1832), najwybitniejszy niemiecki poeta doby klasycyzmu i romantyzmu,

zdobył Śnieżkę, co znalazło odbicie w jego zapiskach

28.06 - do początków sierpnia 1790

w sali Bractwa Kurkowego przy ul. Wojska Polskiego, stojącego na miejscu obecnego teatru

im. C. K. Norwida, odbywały się występy „Wässerische Gesellschaft”-

znanej wrocławskiej trupy teatralnej rodziny Wäser

1791

Johann Friedrich Zöllner (1753-1804), berliński pastor, teolog ewangelicki, wolnomularz i podróżnik, odwiedził miasto, które opisał w listach o Śląsku („Briefe über Schlesien...”) wydanych w 1793 r.

1797

w Jeleniej Górze wydana została monografia miasta opracowana przez Johanna Daniela Hensla (1757-1839), „Historisch-topographische Beschreibung der Stadt Hirschberg in Schlesien, seit ihrem Ursprunge bis auf Jahr 1797” – „Historyczno-topograficzny opis miasta Jeleniej Góry...”,

(wydanie polskie Jelenia Góra 2005 r.)

1797–1800

w cieplickim parku zdrojowym wzniesiona została Galeria wg projektu wrocławskiego architekta

C. G. Geisslera, ucznia K. G. Langhansa, która była rodzajem klubu towarzyskiego dla kuracjuszy

13.07.1799

wybitny niemiecki pisarz i dramaturg Heinrich von Kleist (1777-1811) zdobył Śnieżkę. Pod wpływem wrażeń z wycieczki stworzył „Hymn an die Sonne”- „Hymn do słońca”

lato 1800

John Quincy Adams (1767–1848), ambasador USA w Berlinie (1797–1801), późniejszy prezydent Stanów Zjednoczonych (1825–1829) w czasie podróży po Śląsku odwiedził miasto. Swój pobyt opisał w wydanych drukiem listach do brata pisanych w formie dziennika podróży.

1801

pierwszy pobyt malarza i grafika Fryderyka Augusta Tittla (1782–1836) w Karkonoszach oraz jego wycieczka na Śnieżkę. Karkonosze odwiedzał kilkakrotnie, ostatecznie osiadł w Kowarach w 1809 r., gdzie założył znaną oficynę wydawniczą, uważany za założyciela graficznej tzw. szkoły kowarskiej, nauczyciel J. Riedena, E.W. Knippla, późniejszego współpracownika, spadkobiercy Tittla i właściciela zakładu litograficznego

16.10.1806

pożar Kościoła Łaski. Spłonęło pokrycie dachowe, kopuła na skrzyżowaniu naw, helmy aneksów klatek schodowych, stopiły się wszystkie dzwony

1807

miasto zapłaciło wysoką kontrybucję na rzecz wojsk francuskich

1810

założona została żeńska szkoła przemysłowa

2-18.07.1810

Caspar David Friedrich (1774 - 1840), wybitny malarz niemieckiego romantyzmu odwiedził Karkonosze i Góry Izerskie. W wyniku podróży powstał szereg szkiców ołówkowych i akwarel, które posłużyły następnie, niekiedy w wiele lat później, za podstawę olejnych kompozycji o charakterze alegorii pejzażowych

3.10.1810

w związku z potrzebą spłaty kontrybucji wojennej i kosztów wojny z napoleońską Francją, władze pruskie przeprowadziły sekularyzację dóbr kościelnych; majątków biskupich, kapituł, parafii oraz klasztorów, w tym dóbr klasztoru cystersów w Krzeszowie i Cieplicach Śląskich

1812

rozpoczęcie wydawania najbardziej przez wiele lat poczytnego czasopisma w mieście „Der Bote aus dem Riesengebirge” – „Posłaniec z Karkonoszy” (od 1933 „Beobachter aus dem Iser- und Riesengebirge” – „Obserwator z Karkonoszy i Gór Izerskich”)

1812-1814

wydane zostały w dwóch tomach dramaty i opowiadania „Dramatische Spiele und Erzählungen” – „Przedstawienia dramatyczne i opowiadania”, których autorem był Christian Jakob Salice-Contessa (1767-1825) działacz samorządowy, kupiec, literat wykorzystujący w twórczości

regionalne motywy baśniowe

26.08.1813

zwycięstwo wojsk pruskich nad Francuzami w bitwie nad Kaczawą, na skutek którego Dolny Śląsk opuściły wojska koalicji napoleońskiej

ok. 1815

A.F. Tittel rozpoczął współpracę z Carlem Mattisem (1789-1881), która trwała do 1821 r.

W 1822 r. C. Mattis posiadał już własną oficynę wydawniczą w Kowarach

7.07- 8.08 1816

pobyt Izabeli ks. Czartoryskiej (1746-1835) na kuracji uzdrowiskowej w Cieplicach Śląskich, który opisany został w „Dzienniku podróży do Cieplic” wydanym drukiem w 1968 pod tytułem

„Dyliżansem przez Śląsk”

13.09.1818

trupa teatralna Fallera wystawiła w sali Bractwa Kurkowego sztuki „Życie doktora Fausta i zejście do piekieł”

1811, 1818, 1820

w mieście uruchomione zostały kolejne drukarnie

1824

powstała loża masońska, która mieściła się początkowo w Cieplicach Śląskich,
w 1832 r. przeniesiona została na ul. Drucianą, a następnie w 1858 r. na ul. Obrońców Pokoju

12-24.08.1824

odbyła się karkonoska wyprawa artystyczna Carla Gustava Carusa (1789-1869), wybitnego pisarza,
lekarza i malarza doby romantyzmu

1826

wydanych zostało dziewięć tomów dzieł zebranych, których autorem był Carl Wilhelm Salice-Contes-
sa (1777-1825 r.), romantyczny literat, poeta, pejzażysta, brat Christiana Jakoba

1826

powstał tzw. Teatr Liebhaberta wystawiający dla celów towarzyskich różnego rodzaju utwory dramatyczne

1.05.1827

założona została pięcioklasowa ewangelicka szkoła podstawowa, zamiast wcześniejszych czterech
mniejszych szkół obwodowych

1832

powstało towarzystwo śpiewacze

1832

uruchomiony został znany zakład litograficzny braci Sachse prowadzony do 1842 przez Eduarda,
a następnie przez Theodora. Powstało tutaj wiele unikalnych widoków Kotliny Jeleniogórskiej
z pierwszej połowy XIX w.

1833 – 1840

działalność towarzystwa muzycznego „Concordia” – „Zgoda”, które organizowało w mieście
koncerty publiczne

1.07.1834

biblioteka Schaffgotschów została przeniesiona z Sobieszowa do Cieplic Śląskich i udostępniona
dla publiczności

1833 - 1836

wybudowany został klasycystyczny Teatr Zdrojowy w cieplickim parku wg projektu architekta Alberta
Tollberga (1803-1845) powiązany łącznikiem od strony północnej z Galerią
(obecnie Jeleniogórski Teatr Animacji)

1832-1840

Karl Friedrich Schinkel (1781-1841), architekt i malarz, jeden z wybitniejszych twórców okresu klasycyzmu
w Prusach, zrealizował projekt przebudowy rezydencji królewskiej i budowy kościoła w Mysłakowicach

27.01.1842

po raz pierwszy na Dolnym Śląsku wystawiony został dramat J. W. Goethego „Faust” przez trupę teatralną
J. Thomasa, która odwiedziła miasto

7.07.1842

otwarta została światowej sławy huty szkła „Józefina” w Szklarskiej Porębie, znana od 1956 r. jako Hu-
ta Szkła Kryształowego „Julia”, obecnie w ruinie. Na szklach pamiątkowych pochodzących z tej huty często
grawerowane były widoki z Jeleniej Góry i okolic

10.1842

wystawa gobelinów francuskich w sali gospody przy ul. Piłsudskiego 17

1843

powstał zakład litograficzny H. Budrasa, przy ul. M. Konopnickiej

1844

powstała biblioteka powiatowa dla nauczycieli wyznania ewangelickiego

28.07.1844

oddany został do użytku zrekonstruowany w Karpaczu, a pochodzący z Norwegii kościółek Wang

1845

rozpoczęta została budowa synagogi przy ul. Kopernika

1848

wydarzenia Wiosny Ludów na Śląsku, masowe wystąpienia robotnicze i chłopskie

22.03.1848

zbuntowani chłopcy w Cieplicach Śląskich zmusili hr. Schaffgotscha do rezygnacji z obciążeń podatkowych

z wyjątkiem podatku gruntowego

17.06.1848

ukazał się pierwszy numer tygodnika „Der Sprecher” - „Mówca”, organ jeleniogórskich demokratów

w okresie Wiosny Ludów

1848

ukonstytuowało się „Verein für Volksbibliothek” - „Towarzystwo dla Biblioteki Ludowej”, którego celem

była popularyzacja czytelnictwa

1849

wydana została monografia Jeleniej Góry J. K. Herbsta „Chronik der Stadt Hirschberg in Schlesien bis zum

Jahre 1847”, w tłumaczeniu na język polski wydana w 2008 r.

1850

ukazał się polski przewodnik Rozalii Saulson „Warmbrunn i okolice jego...”,

drugie wydanie Jelenia Góra 2000

1856

założone zostało „Männergesangverein” - „Męskie Towarzystwo Śpiewacze”

1858

miasto otrzymało oświetlenie gazowe

1858

we Wrocławiu powstało „Museum schlesischer Altertümer” - „Muzeum starożytności śląskich”

1862

powstał męski chór

1863

rozpoczęte zostało wydawanie „Hirschberger Kreisblatt” - „Jeleniogórskiej Gazety Powiatowej”

1865

otwarta została miejska biblioteka publiczna, która początkowo mieściła się w gmachu Ratusza

10.09.1865

uruchomione zostało połączenie kolejowe z Węglińcem i Zgorzelcem

15.08.1867

uruchomione zostało długo oczekiwane połączenie kolejowe z Wrocławiem

1868

rozpoczęto wydawanie „Hirschberger Zeitung” - „Gazety Jeleniogórskiej”

1868 - 1898

kolejne pobyty w Kotlinie Jeleniogórskiej berlińskiego pisarza Theodora Fontane (1819-1898) w wyniku których powstały nowele i powieści z życia mieszkańców

16 -18.07.1876

z inicjatywy Hansa Heinricha XIV Bolka hr. von Hochberg z Roztoki odbył się pierwszy na Śląsku znaczący festyn muzyczny. Udział brali artyści i orkiestry z różnych części Niemiec.

1876

w miejscowym wydawnictwie Rosenthal'schen Buchhandlung wydana została monografia miasta opracowana przez M. Vogta zatytułowana „Illustrierte Chronik der Stadt Hirschberg” – „Ilustrowana kronika miasta Jelenia Góra”

25.07.1880

założone zostało „Riesengebirgs-Verein” (RGV) – „Towarzystwo Karkonoskie”, pierwsza organizacja turystyczno-krajoznawcza po śląskiej stronie gór. Przewodniczącym został wybrany Theodor Donat (1844-1890)

1880 -1890

inspektor podatkowy W. Klose odkrył malowidła ściennie w sali drugiego piętra wieży rycerskiej w Siedlęcinie; te najstarsze na Śląsku freski o tematyce świeckiej wykonano w latach 1320-1340

3.07.1881

ukazał się pierwszy numer miesięcznika „Wanderer im Riesengebirge”- „Wędrowiec po Karkonoszach”; czasopisma Związku Karkonoskiego poświęconego turystyce i kulturze wydawanego do 1943 r.

1887

w mieście z cyklem koncertów wystąpił znany skrzypek Pablo Sarasate

7.08.1887

zmarł Albert Bruce, zapisując w testamencie znaczną sumę pieniędzy na założenie Szkoły Snycerskiej w Cieplicach Śląskich

1888

Hermann Löns (1866-1914), poeta, pisarz, zwolennik idei ochrony przyrody, spędził zimę w Jeleniej Górze. Jego pobyty w Kotlinie Jeleniogórskiej stały się inspiracją dla powieści z życia regionu.

1888

Towarzystwo Karkonoskie powołało „Riesengebirgsmuseum” – „Muzeum Towarzystwa Karkonoskiego”

2.06.1889

w budynku przy ul. 1 Maja 42 otwarta została stała wystawa zorganizowana przez Muzeum Towarzystwa Karkonoskiego, którego kierownikiem został Hugo Seydel (1840-1932)

08.1891

literaci Carl (1858-1921) i Gerhart (1862-1946) Hauptmann zamieszkali w Szklarskiej Porębie Średniej (obecnie Oddział Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze), dając początek tworzeniu się karkonoskiej kolonii artystów

1895

zakaz wystawienia w mieście dramatu Gerharta Hauptmanna „Die Weber” - „Tkacze”

1896

Georg Müller-Breslau (1856-1911), autor licznych krajobrazów z Kotliny Jeleniogórskiej, namalował pejzaż „Późna jesień w Karkonoszach”

05.1896

rozpoczęta została budowa linii tramwaju gazowego do Cieplic Śląskich i Sobieszowa

1.11.1896

otwarta została stała ekspozycja muzealna Towarzystwa Karkonoskiego w większych pomieszczeniach
przy ul. 1 Maja 19

07.1897

wystawa karkonoskiego malarstwa pejzażowego w salach miejscowego gimnazjum
przy ul. 1 Maja (B. Aulich, W. Besig, A. Blaschnick, M. Heilmann, A. Kühn, P. Linke, C. Morgenstern,
R. Sliwinski, A. Stenzel, H. Weidner)

1899 -1921

dr Hugo Seydel (1840-1932) prezesem zarządu Towarzystwa Karkonoskiego,

1900

Karl Albert (1878-1941) z bratem Otto (zm. 1939) założyli biuro architektoniczne „Gebr. Albert”-
„Bracia Albert”, które projektowało i zrealizowało około 200 prac na terenie Kotliny Jeleniogórskiej

10.02.1900

wyruszył pierwszy tramwaj elektryczny do Cieplic Śląskich, zastępując często szwankującą trakcję gazową

10.08.1901

Gerhart Hauptmann zamieszkał w jagniątkowskiej willi „Wiesenstein” – „Łąkowy kamień”

2.02.1902

uległa zmianie siedziba muzeum Towarzystwa Karkonoskiego na lokal
przy ul. Bankowej (drukarnia Schmidta)

1902

z inicjatywy Towarzystwa Karkonoskiego wybudowany został na Wzgórzu Kościuszki geologiczny przekrój
Karkonoszy, który można oglądać do dziś

7.11.1902

w Cieplicach Śląskich otwarta została „Holzschnitzschule” – „Szkoła Snycerska”, która w niedługim czasie
stała się jedną z najlepszych tego typu placówek w Niemczech. Działalność jej wspomagał Eugen Füllner
(1853-1925), przemysłowiec, założyciel znanej fabryki maszyn papierniczych w Cieplicach Śląskich

1903 -1907

powstała secesyjna zabudowa ciągu kamienic przy ul. Drzymały

9.10.1904

odbyło się pierwsze przedstawienie w jeleniogórskim teatrze (dziś Teatr im. C. Norwida, przy al. Wojska
Polskiego) wybudowanym wg projektu rzeźbiarza i architekta Alfreda Daehmela

1904 -1905

wybudowany został dom towarowy przy ul. 1 Maja 58 wg projektu O. i C. Albert

11-12.06.1904

w Jeleniej Górze i Cieplicach odbył się I Śląski Zjazd Ornitologów

27.10.1904

urodził się Erwin Merz (zm. 1972), malarz i rysownik pejzaży z Kotliny Jeleniogórskiej

1905

powstał obraz „Noc księżycowa nad Wielkim Stawem” autorstwa Carla Ernsta Morgensterna (1847-1928),
dzieło wybitnego śląskiego pejzażysty, profesora klasy malarstwa krajobrazowego we wrocławskiej Szkole

Sztuki, związanego przez lata z Kotliną Jeleniogórską

1906

założona została przez H. von Dobeneck i M. Bardt „Schulen für künstlerische Nadelspitzen” – „Szkoła Koronkarstwa Artystycznego”, nad którą od 1911 r. opiekę przejęła ks. M. von Pless (z rodziny właścicieli Pszczyny i Książa)

1907

rozbiórka kaplicy p.w. Ducha Świętego (ul. Wolności)

1908

wystawa malarstwa „Verein Schlesische Künstlerinnen” – „Związku Śląskich Artystek” (G. Staats, E. Nees von Esenbach, D. Seemann, M. Spieler, H. Tüpke-Grande)

1909

otwarcie stałego kina w sali restauracji „Kronprinz” – ul. Piłsudskiego

06.1909

założone zostało Towarzystwo Śląskiej Sztuki Koronarskiej

17.07.1909

w Cieplicach Śląskich udostępniony został dla publiczności Park Füllnera (obecnie Park Zdrojowy), który stał się ulubionym miejscem letnich koncertów muzycznych

29.08.1909

start balonu „Rübezahl” – „Karkonosz” i przelot do miejscowości Schinding w Bawarii

1910

Paul Aust (1866 -1934), malarz i rysownik Karkonoszy osiedlił się w Sobieszowie w domu przy ul. Wolności

25.10.1910

odbyło się zebranie założycielskie miejscowego oddziału

„Schlesischen Vereins für Luftschiffart”-„Śląskiego Towarzystwa Żeglugi Powietrznej”

1911

powstał wiersz „Die Stadt”- „Miasto”, którego autorem był urodzony w Jeleniej Górze Georg Heym (1887-1912) wybitny niemiecki przedstawiciel ekspresjonizmu w literaturze

8.03.1911

pierwszy udokumentowany lot samolotu nad Karkonoszami, pilot Hans Grade. Przelot ten wzbudził niemałą sensację wśród mieszkańców Kotliny Jeleniogórskiej

10.06.1911

oddana została do użytku wieża widokowa na Wzgórzu Krzywoustego (popularny Grzybek)

1912

otwarta została „Volksbibliothek” – „Biblioteka Ludowa” w budynku przy ul. Piłsudskiego 22

6.04.1912

rozpoczęte zostało zbieranie składki mieszkańców na samolot wojskowy o nazwie „Schneekoppe”- „Śnieżka”. Fundowanie samolotów wojskowych przez różnego rodzaju stowarzyszenia i instytucje było przed I wojną światową powszechnym zjawiskiem na terenie cesarskich Niemiec

06.1912

rozpoczęte zostały prace przy budowie nowej siedziby muzeum Towarzystwa Karkonoskiego

16.10.1912

uroczysty przejazd cesarza Wilhelma II przez miasto w związku z otwarciem zapory wodnej w Pilchowicach

15.11.1912

Gerhart Hauptmann, karkonoski laureat literackiej Nagrody Nobla otrzymał obywatelstwo honorowe miasta

1913

Valerius Siedler, architekt wydał w znanej cieplickiej drukarni Maxa Leipelta książkę „Heimatkunst im Schlesischen Gebirge. Eine Kulturstudie” - „Sztuka ojczyzniana gór śląskich. Studium kulturowe”, propagując cechy regionalnego budownictwa sudeckiego

14.04.1914

otwarty został nowy gmach muzeum Towarzystwa Karkonoskiego przy ul. J. Matejki 28 wg projektu wrocławskiego architekta Karla Grossera (1850–1918)

3.08.1914

wybuch I wojny światowej

4.08.1914

na front wyruszył batalion strzelców jeleniogórskich

1915

pisarz Hermann Stehr (1864-1940) przeprowadził się do Cieplic Śląskich, a od 1927 r. do Szklarskiej Poręby. Był autorem licznych powieści, w których ukazywał życie bohaterów, głównie śląskich chłopów i robotników, jako dramatyczne poszukiwanie Boga. Pisał także baśnie i liryki. Był ceniony przez nazistów jako wyraziciel „niemieckiej duszy”. Otrzymał wiele nagród, m.in. doktorat

honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego,

honorowe obywatelstwo Bystrzycy Kłodzkiej i Szklarskiej Poręby

1917

powołany został przez F. Pelza lokalny oddział „Schlesische Gesellschaft für Freunde der Photographie”

– „Śląskiego Towarzystwa Przyjaciół Fotografii”

1917

Alfred Nickisch (1872-1948) malarz - pejzażysta osiedlił się w Szklarskiej Porębie - Szklarce,

w domu przy ul. H. Kollątaja 14

1918

Paul Weimann (1867-1945), malarz, zamieszkał w Jeleniej Górze,

w domu na Wzgórzu Kościuszki, przy ul. J. Chelmońskiego 17

11.11.1918

koniec I wojny światowej

17.06.1916-1918

prof. Max Wislicenus (1861-1957) namalował cykl pięciu monumentalnych obrazów o tematyce karkonoskiej dla muzeum Związku Karkonoskiego, z których zachował się „Zimowy widok Śnieżki od strony Lisiej Góry”, przechowywany obecnie w I Liceum Ogólnokształcącym

im. St. Żeromskiego

1920

siedziba Biblioteki Ludowej przeniesiona została do budynku przy ul. Bankowej 36,

a w 10 lat potem do sąsiedniego budynku nr 37

21.06.1921

powstał miejscowy oddział „Fliegerbund in Hirschberg” – „Towarzystwa Lotniczego”

1922-1940

Cirillo dell'Antonio (1876-1971), rzeźbiarz i medalier, sprawował funkcję dyrektora cieplickiej Szkoły Snycerskiej. Był autorem licznych realizacji rzeźbiarskich na Dolnym Śląsku oraz portretów znanych mieszkańców regionu wykonanych w formie plaket i medali pamiątkowych.

9.05.1922

powołane zostało „Künstlervereinigung St. Lukas in Oberschreiberhau” – „Bractwo Artystyczne św. Łukasza w Szklarskiej Porębie Górnej” skupiające karkonoskich malarzy - pejzażystów. Wśród założycieli byli między innymi A. Nickisch, H. Oberländer, G. Wichmann, F. von Jackowski, H. Fechner, P. Weimann, A. Busch, F. Pfohl

06.1923

obchodzony był tydzień sportu szybowcowego

W Jeżowie Sudeckim działały w tym czasie znane zakłady produkujące szybowce

1924

powstała wrocławska rozgłośnia radiowa

Dnia 14 maja 1924 r. powstała spółka „Schlesische Funkstunde”, 4 maja następuje próbné nadawanie,

a od 27 maja rozpoczyna się regularna emisja „Rundfunk Breslau”-

„Radio Wrocław”. Pierwsza radiostacja (250, potem 400 W) ma siedzibę przy

pl. Powstańców Śl. 20, od 15 grudnia 1925 w nowym budynku przy ul. Karkonoskiej 10

1924

Friedrich Iwan (1889 -1967) karkonoski grafik i malarz, zamieszkał w Jeleniej Górze,

w domu przyul. St. Żeromskiego

1925

miasto przejęło pałac w Maciejowej wraz ze znajdującymi się w nim zbiorami sztuki

1925

Kaplica p.w. Najświętszej Marii Panny (dziś kościół prawosławny p.w. św. Apostołów Piotra

i Pawła), została przekazana miastu i urządzono w niej galerię wystawienniczą

Ściany zostały ozdobione nie zachowanymi freskami autorstwa J.M. Avenariususa (1887–1954)

1925

odbyła się premiera sztuki teatralnej „Bolko” Fedora Sommera (1864-1930)

na zamku w Bolkowie

03.1925

powstały pierwsze komórki NSDAP na Dolnym Śląsku, w tym w Jeleniej Górze

10.1925

odbyła się wystawa malarstwa Otto Heinsiusa (1892-1976) w znanym salonie sztuki-galerii Paula Röpke,

ul. 1 Maja 13 (wówczas nr 66)

1927-1936

wydane zostały dzieła zebrane Hermanna Stehra

1927

w Jeleniej Górze powołana została „Bergwacht” – „Straż Górska” utworzona w celu ochrony świata roślinnego i zwierzęcego Karkonoszy

1927

Katarina Kosack (1872-1945) malarka, nauczycielka, znana z twórczości w plenerze, wykonała ołówkiem cykl rysunków ukazujących fragmenty miasta, wśród nich m.in. „Fragment Jeleniej Góry. Baszta przy ulicy Grodzkiej”

15.06.1927

otwarte zostało „Lotnisko karkonoskie” przy ul. Łomnickiej i regularne połączenia lotnicze Wrocław - Jelenia Góra - Görlitz - Berlin

1928

założone zostało „Hirschberger Sportverein”- „Jeleniogórskie Towarzystwo Sportowe”

1929

działalność podjęło Archiwum Miejskie przy ul. Podwale 27

15.08.-29.09.1929

wystawa malarstwa artystów z Berlina, Drezna i Karkonoszy

12-26.06.1930

wystawa malarstwa pejzażowego z okazji 50 - lecia Towarzystwa Karkonoskiego zorganizowana przez dra Günthera Grundmanna (1892-1976)

07.1932

powołanie dra G. Grundmanna znawcy sztuki śląskiej na stanowisko Konserwatora Zabytków Prowincji Śląskiej

30.01.1933

objęcie władzy przez Adolfa Hitlera

1933

w Jeleniej Górze zamieszkał przy ul. Ptasiej 1 Erich Wiese (1891-1979) historyk sztuki, antykwariusz, usunięty przez hitlerowców ze stanowiska dyrektora Muzeum Śląskiego we Wrocławiu. Stworzona przez niego kolekcja pochodzących z XVIII i XIX w. obrazów ludowych malowanych na szkle znajduje się w zbiorach

Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze

1934

wystawa malarstwa „Niederschlesische Kunstvereinigung” – „Dolnośląskiego Związku Sztuki”

1934

otwarte zostało Studium Nauczycielskie w nowo wybudowanej siedzibie przy ul. Nowowiejskiej

1935

otwarte zostało Muzeum Miejskie w budynku Archiwum przy ul. Podwale 27. Pod koniec lat 30-tych na tej bazie stworzono instytucję „miejskich zbiorów dzieł sztuki”, których inwentarz w 1944 r. liczył 1664 eksponaty

1936

wystawa sztuki i rzemiosła w ramach „Hirschberger Heimatwoche” –

„Tygodnia Ojczyźnianego”, m.in. prezentowany był cykl obrazów Heinricha Weimanna (ur. 1907)

1936

galeria P. Röpke- wystawa malarstwa Georga Wichmanna (1876-1944)

1936

w Przesiecu zamieszkał Hans-Christoph Kaergel (1889-1946), pisarz, przewodniczący „Schlesischen NS-Reichsschriftumskammer”-

śląskiego oddziału „Narodowo-Socjalistycznej Izby Pisarzy Rzeszy”

1938

sala posiedzeń Rady Miejskiej otrzymała wykładzinę ścian ze scenami z historii regionu
wykonaną w cieplickiej Szkole Snycerskiej autorstwa Ernsta Rülke (1896-1964)

1.09.1939

wybuch II wojny światowej

09.1939

wystawa grafik karkonoskich Friedricha Iwana

1940 -1944

Kurt Aschauer (ur.1900) zostaje dyrektorem Szkoły Snycerskiej

1941

wystawa malarstwa Georga Wichmanna w galerii mieszczącej się w dawnej kaplicy p.w. NMP

05.1941

wystawa karkonoskich pejzaży Emila Frohnerta (1884 -1944)

1942

wydanie siedemnastu tomów dzieł zebranych Gerharta Hauptmanna przez berlińskie

wydawnictwo „Fischer-Verlag”

7.11.1942

z okazji 80. rocznicy urodzin pisarza w jeleniogórskim teatrze odbyła się uroczysta premiera sztuki

G. Hauptmanna „Fuhrmann Henschel” – „Woźnica Henschel”.

Nadanie Gerhartowi Hauptmannowi tytułu honorowego obywatela miasta

15.09.1943 - 31.03.1944

występy ewakuowanego teatru z Krefeld. w mieście znalazło schronienie wiele instytucji
kultury ewakuowanych ze zniszczonych bombardowaniami regionów Niemiec.

W tym czasie, ze względu na dużą odległość od baz alianckiego lotnictwa, miasto

otrzymało przydomek „schronu przeciwlotniczego III Rzeszy”

1944

Ernst Rülke został mianowany dyrektorem Szkoły Snycerskiej

od 15.04.1944

występy artystów ewakuowanej z Berlina opery państwowej

lato 1944 – wiosna 1945

aresztowany został malarz Michael Uhlig (1896-1966)

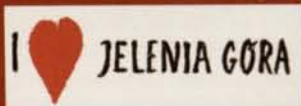
9.05.1945

do miasta wkroczyły oddziały wojsk radzieckich

dr Przemysław Wiater

kalendarium
życia społeczno - kulturalnego
i artystycznego Jeleniej Góry
1945 - 2008

Ivo Laborewicz

KALENDARIUM

życia społeczno - kulturalnego i artystycznego Jeleniej Góry (1945-2008)

1945

3 sierpnia przy Zarządzie Miejskim utworzony został Referat Kultury i Sztuki, którego początkowo głównym zadaniem było zabezpieczanie zabytków, instrumentów muzycznych, rejestrowanie artystów.

15 sierpnia uruchomione zostało Archiwum Miejskie, którego pierwszym kierownikiem została Eugenia Triller.

23 sierpnia premierą „Zemsty” Aleksandra Fredry inauguruje swoją działalność Teatr Miejski pod kierownictwem Stefani Domańskiej. W „Zemście” grają m.in. Kazimierz Dejmek i Adam Hanuszkiewicz.

29 sierpnia drukiem ukazała się jednodniówka „Głos Pogranicza”, pod red. Stefana Trzcinińskiego, wydana z okazji Zjazdu Przemysłowego Ziemi Odzyskanych.

W sierpniu ukazała się broszura autorstwa Józefa Sykulskiego pt. „Liczyrzepa zły duch Karkonoszy i Jeleniej Góry”, która uznawana jest za pierwszą polską książkę na Ziemiach Północnych i Zachodnich.

Odnalezione w Przesiecie obrazy Jana Matejki, zrabowane przez Niemców z polskich muzeów, zabezpieczono w jeleniogórskim Muzeum, co stało się przyczyną nadania mu wkrótce nazwy Miejskie Muzeum Regionalne im. Jana Matejki.

2 września uruchomione zostało kino „Lot”, 3 września kino „Marysieńka”, a 27 października kino „Tatry” (dziś „Grand”).

We wrześniu uruchomiono prywatną szkołę muzyczną założoną przez Kazimierza Koszowskiego, która funkcjonowała do października 1946 r. Jej działalność wznowiono w 1947r.

W listopadzie ukazał się w Jeleniej Górze pierwszy numer miesięcznika „Nauka i Sztuka” pod redakcją Juliana Krzyżanowskiego i Stefana Kuczyńskiego.

1946

W styczniu powstał w Jeleniej Górze Klub Literacki, a potem Oddział Dolnośląski Związku Zawodowego Literatów Polskich.

W marcu ukazał się pierwszy numer wydawanego w Jeleniej Górze miesięcznika „Śląsk”, pod red. prof. Stefana Kuczyńskiego.

W kwietniu zorganizowano pierwszą na Dolnym Śląsku wystawę obrazów artysty malarza Antoniego Teslara, na której zgromadzono kilkadziesiąt płócien, przedstawiających głównie Karkonosze.

W maju, pod patronatem Powiatowej Rady Związków Zawodowych, powstała orkiestra symfoniczna, kierowana przez Maksymiliana Ptaszyńskiego (1899-1952).

22 września otwarto pierwszą wystawę Związku Zawodowego Polskich Artystów Plastyków, na której znalazły się prace: Marty Augustynowiczowej, Arkadiusza Włodarczyka, Franciszka Jackowskiego (vel Franz von Jackowski) i innych.

Dzięki staraniom prezesa Związku Zawodowego Muzyków Maksymiliana Ptaszyńskiego powstał zespół muzyczny (30 muzyków zawodowych).

Powstało Towarzystwo Śpiewacze „Echo Jeleniogórskie”.

1947

W styczniu, w budynku przy ul. 22 Lipca 10b, rozpoczęła działalność szkoła muzyczna, która 28 stycznia 1953 r. została upaństwowiona. Dyrektorem był Mirosław Firek.

8-10 maja odbył się w Jeleniej Górze Pierwszy Zjazd Pisarzy Sudeckich, w którym wzięli udział pisarze osiedleni na Dolnym Śląsku, a zwłaszcza w Jeleniej Górze i jej okolicach, m.in.: Czesław Centkiewicz, Paulina Czernicka, Jan Iwański, Stanisław Kaszycki, Jerzy Kolankowski, Teofil Kowalczyk, Edward Kozikowski, Stanisława Miłkowska-Iwańska, Wacław Mrozowski, Maria Plaskota, Nina Rydzewska, Michał Sabatowicz, Jan Sztaudynger, Paweł Szumilas, Jan Śledź i Jan Wierciński.

8 czerwca udostępniono w Cieplicach zbiory biblioteki im. Jerzego Samuela Bandtkiego, stworzonej na bazie

księgozbioru Schaffgotschów, liczącej ok. 70 tys. woluminów, w tym najbogatszy zbiór Silesiaków. Biblioteka organizowała m. in. wystawy (np. „Śląsk dawniej i dziś” od sierpnia do września 1947r.). Bibliotekę zlikwidowano w połowie 1948 r., a jej zbiory wywieziono do kilku ośrodków naukowych w kraju.

W lipcu otwarto Muzeum Miejskie dla wycieczek zorganizowanych. Jego ekspozycje opierały się na zbiorach byłego Muzeum Riesengebirgsverein (Towarzystwa Karkonoskiego).

W sierpniu obchodzono uroczystości „Dni Karkonoszy i Jeleniej Góry”.

1 września dyrektorem Teatru Miejskiego została Zuzanna Łozińska (zm. 1982), która wydobywa go z zapomnienia, zapraszając do współpracy Ludwika Solskiego. W jego reżyserii i z jego udziałem 9 października odbywa się premiera „Grubych ryb” Bałuckiego, która „elektryzuje miasto”, a publiczność masowo przybywa na spektakle.

14 listopada na scenie Teatru Jeleniogórskiego, w roli Tatiany w sztuce M. Gorkiego „Mieszczanie”, zadebiutowała Krystyna Feldman (1916-2007) - wybitna aktorka teatralna i filmowa, występująca w Jeleniej Górze w latach 1947-1948, a potem związana z miastem poprzez rodzinę.

Wystawa artysty malarza Stanisława Kostynowicza – prezesa miejscowego Związku Plastyków spotkała się z wielkim zainteresowaniem.

Zarząd Główny Związku Zawodowego Literatów Polskich powołał do życia Oddział Związku w Jeleniej Górze.

Na czele oddziału stanął Edward Kozikowski, utworzono też Klub Literatów i Artystów, mający na celu krzewienie kultury literackiej i artystycznej, prezesem klubu został Teofil Kowalczyk.

1948

1 lutego, przy ul. Wolności 28 (dziś ul. Bankowa) otwarto Dom Kultury Związków Zawodowych.

1 lutego Związek Zawodowy Plastyków otworzył 3-letnią Szkołę Malarstwa i Rysunku, do której zapisało się 80 uczniów.

Pierwszą nagrodę, w wysokości 100 tys. zł, za godło Wystawy Ziem Odzyskanych zdobył miejscowy artysta-grafik Eugeniusz Pichel. Jego praca przedstawiała Światowida z głową orła polskiego i napisem Odra – Nysa.

26 marca otworzono Miejską Bibliotekę Publiczną w lokalu przy ul. Okrzei 12.

3 maja prof. Stefan Górka (zm. 1950), kierownik Muzeum Miejskiego posiadającego 46.000 eksponatów, otworzył podwoje swej placówki dla wszystkich zwiedzających.

15-25 sierpnia odbyły się uroczystości 840-lecia Jeleniej Góry połączone z „Dniami Karkonoszy”.

Spotkania z czytelnikami odbyli m.in. Kazimierz Brandys (luty) i Gustaw Morcinek (październik).

1949

26-28 maja odbyły się obrady Polskiego Towarzystwa Historycznego, zorganizowane w pałacu Paulinum, który od 1945 r. nosił nazwę: Dom Wypoczynkowy i Pracy Twórczej Związków Zawodowych: Literatów Polskich oraz Historyków Sztuki i Kultury. Dom był też Składnicą Muzealną Ministerstwa Kultury i Sztuki, którego kierownikiem była pani Tyszkiewicz, wychowująca tu swą córkę Beatę – późniejszą aktorkę.

1950

1 stycznia Muzeum Miejskie i Teatr Miejski zostają upaństwowione, przechodząc pod zarządek Ministerstwa Kultury.

Na początku roku zlikwidowano wszystkie księgarnie (prywatne i spółdzielcze), a ich działalność przejął nowopowstały „Dom Książki”.

13 marca w sali teatru, w programie „198 lat satyry polskiej” wystąpili: Magdalena Samozwaniec, Janusz Minkiewicz, Jan Brzechwa i Stefan Wiechecki.

14 i 15 z recitale chopinowskim wystąpiła Barbara Hesse-Bukowska.

11 kwietnia, po kilkumiesięcznej przerwie, wznowiło działalność Ognisko Kultury Plastycznej. Od tego momentu nie będzie to już szkoła, ale placówka skupiająca najzdolniejszych w dziedzinie plastyki robotników i chłopów.

1951

Powołano Klub Literacki (formalnie przy Oddziale Związku Literatów Polskich we Wrocławiu), którego prezesem została literatka Stanisława Iwańska-Milkowska.

W maju otwarto drugi Miejski Dom Kultury (róg ul. 22 Lica – dziś ul. Piłsudskiego i Matejki). Wraz z Klubem Literackim MDK organizował „piątki literackie”.

1952

17 maja przy ul. 1 Maja otwarto księgarnię „Domu Książki”, największej tego typu placówki w regionie.

1 czerwca połączono teatry w Jeleniej Górze i Świdnicy w: Państwowe Teatry Dolnośląskie z siedzibą w Jeleniej Górze, którego zespół obsługiwał 52 miejscowości w województwie wrocławskim.

1953

5 lipca w Cieplicach odbył się I Wojewódzki Zjazd Aktywu Oświaty, Książki i Prasy z udziałem 200 kolporterów, roznosicieli książek i bibliotekarzy; gościem honorowym był pisarz Kazimierz Brandys.

12 lipca ukazał się pierwszy numer gazety zakładowej „Wspólny Cel”, wydawanej przez „Celwiskożę” do 1990 r.

1954

W dniach 16-19 czerwca odbył się XXIX Ogólnopolski Zjazd Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego poświęcony postaci Oskara Kolberga oraz kulturze polskiej w Sudetach.

Wykruszający się zespół Teatru wzmocniła grupa 6 absolwentów warszawskiej PWST, wśród których na jeleniogórskiej scenie zadebiutowali m.in.: Wiesław Golas jako Papkin w „Zemście” (3 września) oraz Franciszek Pieczka jako Wiśniewski w „Chwastach” J. Warmińskiego (6 listopada).

W listopadzie powstał Oddział Polskiego Towarzystwa Fotograficznego, siedziba ul. 15-go Grudnia 22 (dziś ul. Bankowa).

1955

Tadeusz Łuczak – pracownik Zarządu Łączności w Jeleniej Górze skonstruował z urządzeń radiolokacyjnych telewizor, na którym udało mu się odebrać obraz z Pragi, a w sprzyjających warunkach atmosferycznych odbierał również obraz telewizyjny z Moskwy, Kijowa, Londynu i Szwajcarii.

Zespół dramatyczny przy MDK, pracujący pod kier. Adolfa Sypki, wystawił „Śluby panieńskie” Aleksandra Fredry.

9 września odbył się pierwszy koncert, powstałej w lipcu Małej Orkiestry Symfonicznej (rozwiązanej w 1960 r.), działającej pod patronatem Dolnośląskiego Towarzystwa Muzycznego, a kierowanej przez Aleksandra Szymczaka.

1956

W Jeleniej Górze powstał Klub Młodej Inteligencji, planujący czynnie wpływać na atmosferę kulturalną regionu. W międzynarodowym konkursie rysunków dziecięcych w Tokio pierwsze miejsca zajęła 5-letnia Ewa Wiśniewska z Jeleniej Góry.

1957

We wrześniu rozpoczął działalność Spółdzielczy Dom Kultury „Kwadrat” w budynku przy ob. ul. Bankowej 28/30.

24 października uruchomiono Uniwersytet Powszechny z wydziałami: pedagogicznym i geograficznym.

Z początkiem listopada uruchomiono, na terenie jednostki wojskowej przy ul. Podchorążych kino „Śnieżka” z 754 miejscami na widowni.

1958

3 kwietnia ukazał się pierwszy numer tygodnika „Nowiny Jeleniogórskie” którego Red. Naczelnym był Andrzej Lesiewski.

W początkach sierpnia konkurs na hejnał Jeleniej Góry wygrał Tadeusz Natanson z Wrocławia, jego kompozycja na dwie trąbki do dziś rozbrzmiewa z wieży ratusza.

31 sierpnia zainaugurowano uroczyste obchody 850-lecia Jeleniej Góry, w ramach których odbyło się szereg imprez kulturalnych i artystycznych, w tym pierwszy „Wrzesień Jeleniogórski”.

22 grudnia odbyło się zebranie organizacyjne Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Jeleniogórskiej, które od 1978 r. działa jako Towarzystwo Przyjaciół Jeleniej Góry, a pierwszym jego prezesem został Jerzy Tucholski (1918-1978).

1959

W styczniu na sesji Powiatowej Rady Narodowej uchwalono tzw. „Tezy Jeleniogórskie” – czteroletni program rozwoju Ziemi Jeleniogórskiej, który w dużym stopniu obejmował też sprawy kultury. Poszczególne tezy przez cały 1958 r. były przedmiotem społecznych konsultacji.

25 września powołano oficjalnie do życia Towarzystwo Klubów Robotniczych i Chłopskich, które nieformalnie funkcjonowało już od 1958 r. w ramach TKR i Ch działały kluby: „Kwadrat”, „Klakson”, „Kongo” i „Relaks” oraz „Radar” w Mysłakowicach; „Rudawy” w Janowicach Wielkich; „Pstrąg” w Podgórzynie; „Trapez” w Starej Kamienicy oraz „Kosmos” i „Gencjana” w Cieplicach Śląskich Zdrój; „Muffon” w Sobieszowie; „Pod Regłami” w Piechowicach. Dnia 27 lutego 1976 r. TKR i Ch został przekształcony w Jeleniogórskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne.

1960

14 lutego w salach SDK „Kwadrat” odbyło się otwarcie amerykańskiej fotograficznej wystawy objazdowej pt. „Rodzina Człowiecza” Karla Pavka, którą zwiedziło ok. 40 tys. osób!

4 kwietnia na scenie Teatru wystąpiła amerykańska pianistka Olegna Fuschi, uczestniczka ostatniego Konkursu Chopinowskiego.

1 września wiceminister Oświaty dr Michał Godlewski otworzył uroczyste pierwszą w mieście Szkołę Tysiąclecia – SP nr 13 przy ul. P. Skargi.

12 listopada w gmachu Liceum Pedagogicznego przy ul. Nowowiejskiej odbyła się inauguracja roku akademickiego w punkcie konsultacyjnym Wyższej Szkoły Ekonomicznej we Wrocławiu.

1961

3 maja w Klubie Księgarza otwarto wystawę dzieł Jana Matejki, pt. „Poczet królów polskich”.

29 lipca w Klubie Księgarza Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, zorganizowała wystawę pt. „Dawna prasa polska”.

We wrześniu w Klubie Księgarza (ul. 1 Maja 10) otwarto wystawę prac współczesnych grafików wrocławskich i wystawę ekslibrisów z terenu Jeleniej Góry.

Powstało Stowarzyszenie Miłośników Fotografiki Amatorskiej, którego prezesem został artysta-fotografik Emil Londzin.

1962

7 stycznia w Muzeum Regionalnym otwarta została pierwsza w Jeleniej Górze wystawa prac graficznych Józefa Gielniaka (1932-1972) – wybitnego twórcy linorytu, od 1953 r. związanego z regionem jeleniogórskim.

od 2 do 18 lutego w Muzeum Regionalnym otwarta była wystawa „Gobeliny ze zbiorów wawelskich” dla obejrzenia której ustawiały się długie kolejki.

1963

We wrześniu po raz pierwszy przyznane zostają nagrody za najlepsze kreacje sezonu (tzw. „srebrne kluczyki”), ufundowane przez Jeleniogórskie Towarzystwo Miłośników Teatru. Laureatami zostali:

Paweł Baldy i Bolesław Smela.

W listopadzie, pod red. Kazimierza Wagnera, ukazał się I tom „Rocznika Jeleniogórskiego”, periodyku popularno-naukowego, wydawanego do dziś.

1964

20 kwietnia w sali teatru odbył się pierwszy koncert Jeleniogórskiej Orkiestry Symfonicznej, pod dyrekcją Stefana Strahla, który od 1963 r. kierował też szkołą muzyczną.

We wrześniu kierownikiem literackim Teatru zostaje Józef Kelera, słynny teatrolog, późniejszy wieloletni redaktor naczelny pisma „Dialog”.

19 grudnia otwarto przy pl. Ratuszowym I Międzynarodowy Klub Prasy i Książki.

1965

W maju Muzeum Regionalne, dzięki staraniom jego kierownika Zbysława Michniewicza (1909-1970), otworzyło stałą wystawę grafik Józefa Gielniaka, czynną do 1967r.

3-10 października odbył się Przegląd Piosenki dla Amatorów zorganizowany przez redakcję muzyczną Polskiego Radia i TVP Wrocław oraz miejscowy Klub „Kwadrat”, w przeglądzie wzięło udział 200 solistów, grup wokalnych i zespołów instrumentalnych z całej Polski.

Muzeum Regionalne zorganizowało wystawę prac malarskich 13 jeleniogórskich amatorów zdobnictwa artystycznego, która cieszyła się dużą popularnością.

Ukazało się drugie, znacznie poszerzone, wydanie – przez kilka dziesięcioleci kultowego – przewodnika turystycznego pt. „Sudety Zachodnie” autorstwa Tadeusza Stecia (1925 -1993) – najwybitniejszego przewodnika kar-konoskiego, gawędziarza, fotografa, autora licznych publikacji krajoznawczych i popularnonaukowych.

1967

W pierwszym półroczu odbył się I Przegląd Amatorskich Zespołów Artystycznych miasta i powiatu, w którym wystartowało 26 zespołów.

3 maja w Pawilonie Norweskim w Cieplicach otwarto, po przenosinach z „Długiego Domu”, Muzeum

Ornitologiczne, prezentując jednocześnie nową wystawę stałą poświęconą ptakom świata – opracowaną przez dyrektora placówki Alfreda Borkowskiego.

W dniach 5-7 maja odbył się w Teatrze Zdrojowym w Cieplicach I Festiwal Społecznych Orkiestr Symfonicznych, którego pomysłodawcą był prof. Radomir Reszke.

Na początku czerwca otwarte zostało w Sobieszowie Muzeum Karkonoskiego Parku Narodowego, prezentujące w trzech salach problematykę związaną z przyrodą najwyższego pasma Sudetów.

15-22 października odbył się IV Ogólnopolski Przegląd Piosenki i Muzyki, określony tym razem jako „Impreza gigant”, lub „Muzyczny maraton”.

1968

12 lutego uruchomiono uroczyste jeleniogórską radiostację transmitującą II program Polskiego Radia z Wrocławia.

2 września 28 uczniów rozpoczęło naukę w Państwowej Szkole Muzycznej II Stopnia.

14 września, premierą „Kordiana” w reż. Tadeusza Kozłowskiego, zainaugurowano I Jeleniogórskie Spotkania Teatralne.

1969

16 marca w Muzeum Regionalnym otwarta została wystawa pt. „Malarstwo Młodej Polski”. Status wyższej uczelni otrzymała Wyższa Oficerska Szkoła Radiotechniczna.

1970

W dniach od 8 do 14 maja w Jeleniej Górze i Cieplicach występowała, w towarzystwie Jeleniogórskiej Orkiestry Symfonicznej, znakomita pianistka Halina Czerny-Stefańska.

14 listopada premierą sztuki A. Osieckiej „Apetyt na czereśnie” w reż. T. Kozłowskiego w Teatrze oddano do użytku małą scenę.

1971

20 lutego w Muzeum Regionalnym otwarta została wystawa prac jeleniogórskich artystów amatorów, ukazująca 156 prac 36 autorów.

19 września w Muzeum Regionalnym otwarto bardzo głośną wystawę fotograficzną „Wenus-70”.

Towarzystwo Klubów Robotniczych i Chłopskich uhonorowało nagrodą specjalną za twórczość literacką dra Stanisława Bernatta (1898 - 1979) publicystę, podróżnika, pisarza, działacza społecznego, wybitnego marynistę, a także redaktora „Rocznika Jeleniogórskiego” w latach 1964-1970.

1972

1 września Szkoła Muzyczna II stopnia uruchomiła nowy kierunek – wokalny.

We wrześniu odbyły się I Jeleniogórskie Dni Muzyki Kameralnej i Organowej.

18 listopada w Teatrze odbyła się premiera „Legendy” S. Wyspiańskiego w reż. Henryka Tomaszewskiego – twórcy Pantomimy Wrocławskiej.

Muzeum Regionalne otworzyło stałą wystawę szkła artystycznego.

1973

1 września nowym dyrektorem Teatru i jego kierownikiem artystycznym została Alina Obidniak, a kierownikiem literackim – Janusz Degler. 15 września – zainaugurowano działalność Sceny Studyjnej premierą sztuki C. Norwida „Pierścień Wielkiej Damy” w reż. G. Mrówczyńskiego.

22 września Muzeum Regionalne otworzyło własną wystawę pt. „Szkło artystyczne” prezentującą jeden z największych w Polsce tego typu zbiorów, zgromadzonych przez ówczesnego dyrektora Henryka Szymczaka i kustosa Mieczysława Buczyńskiego.

27 września odbyło się zebranie organizacyjne Karkonoskiego Towarzystwa Naukowego, które zostało przekształcone w I Walne Zebranie KTN. Wzięło w nim udział 37 osób. Pierwszym prezesem Towarzystwa wybrany został doc. Aleksander Komak.

1974

1 marca zainaugurowano działalność pierwszej w historii miasta Sali Koncertowej, mieszczącej się przy ul. 22 Lipca (obecnie ul. Piłsudskiego), której nadano imię Ludomira Różyckiego. Uroczystość

zaszczyliła swą obecnością córka kompozytora Krystyna Różycka – Morawiec.

3 marca w Teatrze im. C. Norwida premiera „Zemsty” i „W małym dworku” w reżyserii i scenografii Krzysztofa Pankiewicza.

23 kwietnia Teatr w Jeleniej Górze otrzymał imię Cypriana Norwida, jednocześnie uroczystie obchodzone jubileusz 60-lecia pracy artystycznej Zuzanny Łozińskiej.

26 kwietnia w jeleniogórskim ratuszu odbyła się ogólnowojewódzka (województwa wrocławskiego – Dolny Śląsk) inauguracja Dni Ochrony Zabytków.

1975

11 maja na Scenie Studyjnej Teatru odbyła się premiera „Przy drzwiach zamkniętych” Sartre’a w reżyserii i scenografii Krzysztofa Pankiewicza.

W dniach 14-15 czerwca w klubie „Kwadrat” odbył się finał Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego Spółdzielczości Pracy.

1 lipca, w związku z powstaniem województwa jeleniogórskiego, wiele jeleniogórskich instytucji kulturalnych awansowało do rangi instytucji wojewódzkich: Muzeum Regionalne awansowało do rangi Muzeum Okręgowego; Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna stała się Wojewódzką Biblioteką Publiczną.

W sierpniu zawiązała się grupa „Synteza”, którą tworzyli rzeźbiarze, absolwenci cieplickiej Szkoły Rzemiosł Artystycznych: Ryszard Zajac, Jerzy Kryszpin, Andrzej Krysiak, Roman Hanus, Włodzimierz Flisak. Grupa istniała do 1981r.

W dniach 24-26 października w klubie „Kwadrat” zorganizowano XI Krajowy Festiwal Piosenkarzy i Zespołów Amatorskich, w którym wzięło udział 27 zespołów.

Pod koniec grudnia powstało Jeleniogórskie Towarzystwo Muzyczne im. Ludomira Różyckiego, na czele którego stanął Marian Machoy.

1976

W styczniu Jeleniogórską Orkiestra Symfoniczna otrzymała status Państwowej Orkiestry Symfonicznej, dyrektorem i kierownikiem artystycznym został Stefan Strahl.

25 lutego w Teatrze im. C. Norwida premiera „Don Juana” Moliere’a w reżyserii i scenografii Krzysztofa Pankiewicza. Na przełomie kwietnia i maja spektakl pokazywany był na festiwalach w Kolumbii, Panamie i Kostaryce.

1 lutego powołano Wojewódzki Dom Kultury, którego dyrektorem został Zygmunt Klementowski; powołano też Karkonoską Agencję Imprez Artystycznych (KART) z dyrektorem Romualdem Pistlem, wieloletnim i zasłużonym działaczem kulturalnym.

28 lutego Towarzystwo Klubów Robotniczych i Chłopskich przekształciło się w Jeleniogórskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne.

31 kwietnia na pl. Ratuszowym otwarto poplenerową wystawę rzeźby w drewnie, których autorami byli absolwenci cieplickiej Szkoły Rzemiosł Artystycznych.

22 lipca Rada Państwa przyznała Teatrowi Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski. Akt dekoracji nastąpił 22 października.

1977

3 stycznia w Muzeum Okręgowym otwarta została wystawa pt. „Skarby kultury ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie”.

14 maja otwarta została nowa placówka kulturalna w mieście – Biuro Wystaw Artystycznych, jej dyrektorem został artysta plastyk Zbigniew Martin. Pierwszą wystawą były „Prezentacje Jeleniogórskie”, na których pokazano przegląd twórczości plastycznej aktualnych członków miejscowego oddziału ZPAP.

Przedsiębiorstwo Państwowe „Desa”, zajmujące się handlem dziełami sztuki, otworzyło w mieście swoją placówkę.

25 czerwca nastąpiło połączenie Państwowych Szkół Muzycznych I i II stopnia w jedną instytucję: Państwową Szkołę Muzyczną I i II stopnia im. S. Moniuszki.

2 lipca odbyła się premiera „Życia człowieka” Andrejewa, pierwszy z dziewięciu spektakli zrealizowanych przez Krystiana Lupę w jeleniogórskim Teatrze.

Przy Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego powołano plastyka wojewódzkiego, którym została art. plastyk Lidia Śniatycka-Olszewska (1934-2007) – m. in. autorka kolorystyki jeleniogórskiego rynku.

We wrześniu w sali Kina „Tatry” rozpoczął działalność DKF „Klapy” Wojewódzkiego Domu Kultury. w Muzeum Regionalnym otwarcie pokonkursowej wystawy w I Ogólnopolskim Konkursie Graficznym im. J. Giełniaka.

1 października przy JTSK powołano do życia Teatr Animacji (siedziba przy ul. Drzymały), którego założycielem był Andrzej Dziedziul. Tego też dnia w „Gencjanie” odbyła się pierwsza premiera: „Kto się boi Królowej Śniegu?” w reż. A. Dziedziula.

12 października w Teatrze im. C. Norwida na Scenie Studyjnej odbyła się premiera sztuki S. Grochowicza „Z głębokiej otchłani wołam” w reż. Mikołaja Grabowskiego.

1978

14 stycznia w Muzeum Okręgowym otwarta została wystawa pt. „Tadeusz Makowski – malarstwo”. W „Baszcie Grodzkiej” otwarto Dom Związków Twórczych, gdzie swoje miejsce znalazła m.in. Pracownia Sztuk Plastycznych.

19 lutego w Teatrze im. C. Norwida odbyła się premiera sztuki Witkacego „Nadobnisie i koczkodany” w reżyserii i scenografii Krystiana Lupy.

W dniach 2-5 marca w Teatrze im. C. Norwida odbyła się ogólnopolska sesja poświęcona twórczości Stanisława Ignacego Witkiewicza. W hollu Teatru otwarto wystawę „Witkacy na świecie”.

W kwietniu w Jeleniej Górze odbył się Ogólnopolski Przegląd Zespołów Artystycznych Wojsk Ochrony Pogranicza z udziałem 13 grup estradowych i wokalnoinstrumentalnych.

W dniach 5-11 listopada odbył się pierwszy „Festiwal Muzyki Polskiej i Europejskiej” – początkowo jako „Dni Muzyki Polskiej”, które organizowane były do 1990 r.

1979

10 lutego na scenie studyjnej Teatru odbyła się premiera spektaklu pt. „Przezroczyście pokój” w reż. Krystiana Lupy, a 10 maja - „Protesilasa i Laodamii” Wyspiańskiego w reż. Henryka Tomaszewskiego.

5 maja w BWA nastąpiła inauguracja „II Prezentacji Jeleniogórskich”, na których ukazano dorobek miejscowego środowiska artystów plastyków.

10 maja w klubie „Gencjana” otwarto Wojewódzki Przegląd Sztuki Nieprofesjonalnej.

Od 28 czerwca do 29 lipca odbyły się VII Jeleniogórskie Dni Muzyki Kameralnej i Organowej.

30 czerwca w Muzeum Okręgowym otwarta została wystawa pt. „Kształty widzenia – kształty wyobraźni”, prezentująca twórczość najwybitniejszych współczesnych polskich artystów plastyków: W. Hasiora, T. Kantora, A. Kobzdeja, M. Abakanowicz i innych.

3 listopada w Teatrze premiera sztuki Stanisława Przybyszewskiego pt. „Matka” w reżyserii Krystiana Lupy.

Od 8 do 11 listopada w klubie „Gencjana” odbywał się Krajowy Festiwal Zespołów Amatorskich „Muza – 79”, organizowany przez WDK, w którym udział wzięło 29 zespołów.

30 listopada w Teatrze odbyła się premiera spektaklu Jana Pietrzaka pt. „Znowu kabaret”.

Na początku grudnia w BWA otwarta została Ogólnopolska Wystawa Współczesnej Tkaniny Artystycznej.

28 grudnia w Teatrze premiera sztuki S. Mrożka „Policjanci: w reż. A. Obidniak.

1980

15 marca w Muzeum Okręgowym otwarto wystawę pt. „Nikifor Krynicki”.

18 kwietnia, występem Zespołu Reprezentacyjnego Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej w Teatrze, zainaugurowano Dni Kultury Radzieckiej w województwie jeleniogórskim.

22 kwietnia w Muzeum Okręgowym otwarto wystawę szkła artystycznego Henryka Albina Tomaszewskiego.

W połowie czerwca w Teatrze występował światowej sławy Odin Theater z Dani, prezentując swoje słynne przedstawienia: „Milion” i „Prochy Brechta”.

W sierpniu Jeleniogórskie Towarzystwo Fotograficzne i WDK zorganizowały I Ogólnopolskie Biennale Fotografii Górskiej, na które napłynęło 450 prac od 75 autorów. Pierwszą nagrodę zdobył Bogdan Jankowski z Wrocławia.

Teatr Animacji otrzymał status sceny państwowej i przyjął nazwę Państwowy Teatr Animacji. Dyrektorem Teatru został Janusz Ryl-Krystianowski.

We wrześniu galeria BWA pokazała obrazy Józefa Szajny.

1981

9 stycznia w BWA wystawiono 11 obrazów Stanisława (Filipa) Filipczuka, do których ilustrację muzyczną stanowiły dźwięki „Pasji” Pendereckiego.

12 lutego Wojewoda Jeleniogórski podpisał akt o utworzeniu Państwowego Teatru Animacji, który od następnego roku przejął lokal klubu „Kosmos” przy ul. Wolności na swoją siedzibę.

W połowie marca przyznano nagrody w dolnośląskim konkursie na najpopularniejszego aktora. Z aktorów jeleniogórskich „Złotą iglicę” zdobył Jan Bogusz, srebrną – Ryszard Wojnarowski, a brązową – Edward Kalisz.

23 marca w Baszcie Grodzkiej powołano do życia Jeleniogórski Klub Literacki, którego pierwszym prezesem został dr med. Jerzy Kolankowski (1915-2001) – nie tylko literat, ale i malarz, taternik i działacz kultury. Patronat nad Klubem objęło Jeleniogórskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne.

11 maja w Muzeum Okręgowym otwarto wystawę pt. „Grafika Leona Wyczółkowskiego”.

Od 26 czerwca do 5 lipca trwały IX Jeleniogórskie Dni Muzyki Kameralnej, które rozpoczął koncert Kwartetu Smyczkowego Łazienek Królewskich.

Na początku lipca ukazał się próbny numer tygodnia „Odrodzenie” – organu NSZZ „Solidarność”.

Tygodnik ukazywał się do 13 grudnia 1981 r.

2 września występ chóru kameralnego moskiewskiego konserwatorium rozpoczął III Festiwal Muzyki Polskiej, a jednocześnie zainaugurował obchody „Września Jeleniogórskiego”.

19 września spektaklem „Powrót Odysa” S. Wyspiańskiego, na deskach Teatru im. Norwida, Teatr Stary z Krakowa zainaugurował XII Jeleniogórskie Spotkania Teatralne, na których w ciągu 9 dni wystąpiło 8 zespołów teatralnych z całego kraju, prezentując 25 spektakli.

6 października zainaugurowała działalność Galeria Sztuki Współczesnej „Uzdrowiska Cieplice” – będąca filią BWA. Na początku zaprezentowano tam dorobek ogólnopolskich plenerów tkackich odbywających się w Kowarach w latach 1979 i 1980.

Powstała grupa twórcza „Zadra” działająca do 1983 r. w składzie: M. Błachut, D. Miliński, M. Lercher, J. Lipiński, J. Moniatowicz, R. Pajaczek, R. Wieżan-Siemieńska, W. Sierka, R. Tyszkiewicz, J. Kryszpin, R. Zajac.

11 listopada powołano Oddział Karkonoski Związku Polskich Artystów Fotografików.

1982

W marcu władze miasta przekazały klub „Kosmos” dla Teatru Animacji, który przez poprzednie 5 lat nie posiadał własnej siedziby.

23 kwietnia koncertowała Polska Orkiestra Kameralna pod batutą Jerzego Maksymiuka.

Na początku maja w cieplickiej Galerii BWA otwarta została wystawa obrazów jeleniogórskiej artystki Róży Farbisz - Kijankowej. Od 15 maja prezentowano tu prace miejscowej grupy plastycznej „Zadra”.

15 maja w BWA otwarta została niezwykle interesująca wystawa pt. „Kolorysty polscy”, prezentująca ponad 30 obrazów najwybitniejszych malarzy okresu koloryzmu, wypożyczonych z Muzeum Narodowego w Poznaniu.

12 czerwca odbył się oficjalny występ promocyjny (istniejącego od 2 lat) Jeleniogórskiego Chóru Chłopięco-Męskiego, który został bardzo wysoko oceniony przez ekspertów.

W dniach 10-12 września zorganizowano występy kilkunastu czołowych polskich zespołów rockowych w wielkiej imprezie pod nazwą „Kart-Rock'82”, na którą przybyły rzesze fanów z całej Polski.

30 października Jeleniogórski Chór Chłopięco-Męski pod dyrekcją Franciszka Koscha wykonał po raz pierwszy Reguiem d-moll W. A. Mozarta wspólnie z Państwową Orkiestrą Symfoniczną w Jeleniej Górze.

1983

W marcu Jeleniogórski Chór Chłopięco-Męski zdobył IV miejsce na Międzynarodowym Konkursie Chórów Dziecięcych w Nantes (Francja), w kategorii chórów chłopięco-męskich.

W maju dotychczasowy „Informator kulturalny i turystyczny”, wydawany przez Wojewódzki Dom Kultury w Jeleniej Górze, przybrał miano „Karkonosze” i stał się miesięcznikiem kulturalno-turystycznym, który z czasem znalazł wielu czytelników w całym kraju.

Od 23 sierpnia do 10 września trwał I Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych, zorganizowany przez Teatr im. Norwida. Wzięło w nim udział 31 zespołów teatralnych z 11 krajów Europy, Ameryki i Azji.

Od 25 sierpnia do 2 września odbywał się I Ogólnopolski Plener Plastyczny „Cieplice 1983”.

Wzięło w nim udział 13 malarzy i rzeźbiarzy.

11 września Teatr wznowił (po dwóch latach) Jeleniogórskie Spotkania Teatralne (13 edycja). Na inaugurację Teatr im. S. Petőfiego wystawił „Iwonę, księżniczkę Burgunda” w reż. K. Lupy.

W październiku w BWA czynna była wystawa pt. „Obszary koncentrujące” autorstwa Jana Berdyszaka z Poznania.

18 i 19 listopada, z okazji 20-lecia istnienia Jeleniogórskiego Orkiestra Symfoniczna przygotowała jubileuszowe koncerty m. in. z udziałem zespołu „Cantores Minores Wratlaviensis”.

1984

21 i 22 stycznia w Teatrze im. Norwida odbył się, organizowany przez WDK, I Wojewódzki Przegląd Zespołów Kołędniczych z udziałem 11 grup. Inicjatorem i wieloletnim organizatorem przeglądów był Henryk Dumin.

Od stycznia do marca w galerii BWA czynna była wystawa rysunków Alfonsa Mazurkiewicza.

W kwietniu Teatr im. C. Norwida pokazywał w Paryżu „Pragmatystów” w reż. Krystiana Lupy i „Fedrę” w reż. Jean-Marie Pradier’a.

16 maja, występem Polskiej Orkiestry Kameralnej pod dyrekcją Jerzego Maksymiuka, rozpoczął się cykl imprez kulturalnych „Wiosna Cieplicka 1984”.

Na przełomie maja i czerwca galeria BWA zaprezentowała fotografie Włodzimierza Puchalskiego.

Na przełomie czerwca i lipca w galerii BWA pokazano plakaty i ilustracje autorstwa Edwarda Lutczyna.

12 października w Teatrze im. C. Norwida odbyła się premiera „Zemsty” w reż. Stefanii Domańskiej, inaugurująca jubileuszowy, czterdziesty sezon teatralny w mieście.

W grudniu w galerii BWA można było oglądać malarstwo Kiejstuta Bereźnickiego.

1985

W styczniu w BWA pokazana została wystawa fotografii Tomasza Olszewskiego „Z krainy wichrów i mgieł”.

27 marca w Teatrze odbyła się premiera dramatu J. Słowackiego „Samuel Zborowski” w reż. A. Obidniak.

13 kwietnia Towarzystwo Przyjaciół Jeleniej Góry wraz z Instytutem Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego zorganizowało Konferencję naukową pt. „Twórcy polskiej myśli zachodniej”.

2 czerwca zakończyły się XIII Jeleniogórskie Dni Muzyki Kameralnej, w trakcie których 9 zespołów z Polski i NRD zaprezentowało 21 koncertów.

Na przełomie lipca i sierpnia galeria BWA wystawiła prace malarskie Franciszka Maśluszczaka.

Na przełomie października i listopada galeria BWA wystawiła rzeźby Stanisława Słoniny.

1986

17 stycznia w Muzeum Okręgowym otwarta została wystawa pt. „Nowożytnie malarstwo śląskie”.

W lutym jeleniogórzanin Grzegorz Pakulski otrzymał Grand Prix na Ogólnopolskim Festiwalu Filmów Amatorskich w Oświęcimiu za film pt. „Dzwon”.

W kwietniu Alina Obidniak – dyrektor Teatru im. Norwida, został laureatką Nagrody Prasy Dolnośląskiej „za twórczą działalność w dziedzinie teatru”.

6 kwietnia odbyła się premiera „Macieja Korbowa i Bellatrix” Witkacego – ostatnie z przedstawień zrealizowanych w Jeleniej Górze przez Krystiana Lupe.

1987

W lutym w budynku Wojewódzkiego Domu Kultury oddano do użytku salę widowiskową na 350 miejsc, w której po długiej przerwie wznowił działalność Dyskusyjny Klub Filmowy „Klaps”.

W marcu, w Telewizyjnym Festiwalu Widowisk Lalkowych drugą nagrodę (pierwszej nie przyznano) za sztukę „Jaś i Małgosia” wg J. Brzechwy, w reż. Janusza Ryl-Krystianowskiego zdobył Państwowy Teatr Animacji.

W marcu w Galerii BWA miała miejsce wystawa mieszkającej w Kowarach Alicji Szymańskiej.

W kwietniu Wojewódzki Dom Kultury zorganizował po raz pierwszy przegląd teatrów amatorskich „Prezentacje Teatralne 87”, w których wzięło udział 26 zespołów.

Także w kwietniu w PTA odbyła się premiera spektaklu „Koziołek Matolek” w reż. Z. Reya, które to przedstawienie zdobyło 4 nagrody na Ogólnopolskim Festiwalu Teatrów Lalek w Opolu.

W maju prof. Aleksander Krawczuk – Minister Kultury otworzył uroczyste Miejski Ośrodek Kultury, który rozpoczął działalność w wyremontowanym budynku przy ul. 1 Maja 60. Dyrektorem został Jerzy Kamiński.

W maju w BWA zaprezentowano prace graficzne Marka Lerchera.

Na początku września otwarto na Zabobrze Osiedlowy Dom Kultury, którego dyrektorem została Maria Lach. Przy ODK działa m.in. Galeria „Promocje” prowadzona od początku przez Stanisławę Wieczorek - Ciechanowską.

We wrześniu Ryszard Wojnarowski w Teatrze Animacji przedstawił monodram pt. „Uwiedziony” J. Przybory, w reż. A. Kempy.

1988

W marcu Teatr im. C. Norwida wystawił aż trzy premiery: (2.03.) spektakl dla dzieci „Wielkoludy”, (12.03.) „Panna Julia” A. Strindberga i (26.03.) „Sen nocy letniej” W. Szekspira.

W kwietniu w BWA, kierowanym od tego roku przez Janinę Hobgarską, swoje prace wystawiał Edward Dwurnik.

16 września w Muzeum Okręgowym otwarta została wystawa retrospektywna prac fotograficznych Jana Korpala (1916-1977) – artysty związanego z regionem jeleniogórskim od 1945 r. Wystawa towarzyszyła V Biennale Fotografii Górskiej.

W listopadzie MOK zorganizował pierwszy Przegląd Zespołów Bluesowych BLUESFEST (ostatni odbył się w 1992 r.).

1989

1 marca rozpoczęła działalność Państwowa Filharmonia im. L. Różyckiego.

W maju Państwowy Teatr Animacji otrzymał Nagrodę Ministra Kultury i Sztuki w III Ogólnopolskim Spotkaniu Teatrów Lalkowych w Białymstoku.

W kwietniu w Galerii BWA pokazana została wystawa fotografii „Karkonosze” Wojciecha Zawadzkiego.

W maju odbyły się Dni Kultury Hiszpańskiej organizowane przez WDK i Ambasadę Królestwa Hiszpanii, w ramach których pokazano filmy Carlosa Saury, odbyły się koncerty grupy folklorystycznej, wystawy grafiki i fotografii artystów hiszpańskich, jak również koncert M.E. Guzman Blanco z Orkiestrą Symfoniczną z Jeleniej Góry. Zdaniem Carlosa Marrodana Casasa z Ambasady Hiszpańskiej była to największa prezentacja kultury

hiszpańskiej w Polsce.

W czerwcu na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Amatorskich w Duisburgu złoty medal i puchar zdobył film „Na uwieżi” Tomasza Kloczkowskiego z klubu filmowego „MIM” przy MOK w Jeleniej Górze.

12 i 13 sierpnia MOK zorganizował festiwal muzyczny pod nazwą „Gitarą i piórem”, zlokalizowany w Borowicach i kontynuowany tam przez kolejne lata.

1990

Przez cały luty przed galerią BWA ustawiała się długa kolejka chętnych do oglądania rysunków satyrycznych Andrzeja Mleczi.

W marcu, nakładem Karkonoskiego Towarzystwa Naukowego, ukazała się monografia historyczna miasta, zbiorowe opracowanie pod red. prof. Z. Kwaśnego.

W czerwcu Henryk Tomaszewski zadebiutował jako reżyser w teatrze lalkowym.

Pokazał „Marionetki” Ericha von Kleista w Teatrze Animacji.

W listopadzie odbyły się próbné emisje lokalnej rozgłośni radiowej MOK - Radia Jelenia Góra (działającego do 31 marca 1993 r.).

2 maja wyemitowany został pierwszy program lokalnej Telewizji Jelenia Góra, wyprodukowany przez Jeleniogórskie Stowarzyszenie Telewizyjne „Test”.

29 września 30-lecie pracy artystycznej obchodził znany aktor Ryszard Wojnarowski.

21 listopada powołano Regionalne Centrum Kultury, jako kontynuatora działalności WDK, jego dyrektorem został Janusz Nagómy.

1991

28 lutego w BWA otwarta została wystawa prac fotograficznych i malarskich Zdzisława Beksińskiego.

21 września na Górze Szybowcowej odbył się wielki koncert plenerowy pt. „Jesień idzie - nie ma na to rady”. W koncercie wystąpiło 48 wykonawców i zespołów, a oglądało go 10 tys. widzów. Koncert był transmitowany przez Polskie Radio i TVP.

W listopadzie odbyła się premiera spektaklu „Cinema. Rewia pułapek”, którego współautorem był Zbigniew Szumski, późniejszy dyrektor Teatru Cinema.

1992

W marcu, na XIII Przeglądzie Piosenki Aktorskiej we Wrocławiu, II miejsce zajęła Jadwiga Kuta.

W dniach 28-31 maja w Sali Kameralnej MOK odbywał się pierwszy Festiwal Sztuki Młodych BOMBART.

5 czerwca rozpoczął się I Festiwal Muzyki Wiedeńskiej „Od Lennera do Lehara” zorganizowany przez jeleniogórską Filharmonię – kierowaną od 1990 r. przez Zuzannę Dziedzic.

1 sierpnia rozpoczął się X Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych, na który przyjechało 26 grup teatralnych z 7 krajów, w tym premierowy spektakl „Słońce- księżyc- gwiazdy” – w reż. Andrzeja Balla pokazał jeleniogórski Teatr Animacji.

W sierpniu BWA pokazało wystawę malarstwa Teresy Kępowicz z Karpacza. W związku z wystawą zarejestrowana została audycja radiowa „W kwestii ślimaka” z udziałem Teresy Kępowicz i Grzegorza Jędrasiewicza z BWA.

26 września na Górze Szybowcowej odbył się koncert pt. „Nocne oczekiwanie na UFO”, zorganizowany przez Miejski Ośrodek Kultury z inicjatywy jego dyrektora Jerzego Karwińskiego.

W październiku w Galerii BWA malarstwo i grafikę prezentował Tadeusz Kaczmarek.

W październiku w Szkole Podstawowej Nr2 „Teatr Nasz” rozpoczął prezentację cyklu spektakli pt. „Misja” a w listopadzie „Historię prawdziwą” pokazał w ZSMech. „Mechanik” inaugurując szkolny sezon teatralny.

1993

19 lutego w Muzeum Okręgowym otwarto wystawę pt. „Wspólne dziedzictwo”, ukazującą materiały dotyczące Carla i Gerharta Hauptmannów oraz grafiki Ericha Fuchsa i Wlastimila Hofmana.

W lutym w Filharmonii przy współpracy z Akademią Muzyczną w Warszawie, zainaugurowano Ogólnopolski Festiwal „Gwiazdy promują”, który odbywa się corocznie do dziś. Na festiwalu najbardziej znani polscy muzycy prezentują swoich najzdolniejszych uczniów.

W lutym rozpoczęło działalność „Muzyczne Radio” Jelenia Góra, które przez pierwsze lata nadaje z Góry Szybowcowej.

3 kwietnia odbyła się premiera widowiska Teatru Animacji pt. „Szafa” w reż. A. Balla. Widowisko to następnego roku zdobyło nagrody na Festiwalu „Kontrapunkt” w Szczecinie i Międzynarodowym Festiwalu Teatrów Lalkowych w Chorwacji.

27 maja, po długiej przerwie, Wojewódzka Biblioteka Publiczna wróciła do swojej starej, wyremontowanej, siedziby przy ul. Bankowej 27 i wznowiła normalną działalność.

Przez lipiec i sierpień w BWA można było oglądać rysunki i obiekty Henryka Wańka. Pierwsze działania rzeźbiarskie w przestrzeni miejskiej Jeleniej Góry podjęli: Tomasz Sikorski pracą pt. „Hortus Hermeticus” (ul. M. Konopnickiej) i Zbigniew Frączkiewicz instalacją „Rząd kolorowych glazów” na pl. Ratuszowym.

1994

Przełom lat 1993/94 w Galerii BWA zaznaczył się prezentacją tkaniny artystycznej Reginy Wieżan - Siemieńskiej, znanej przede wszystkim z dokonanych w zakresie nauki śpiewu w jeleniogórskiej szkole muzycznej.

26 lutego w Teatrze im. C. Norwida odbyła się premiera „Poskromienia złoŹnicy” W. Szekspira w reżyserii Jurija Krasowskiego, która stała się wydarzeniem sezonu artystycznego.

W maju ostatnią wystawą BWA w siedzibie przy ul. Bankowej była prezentacja Czesława Stani, nadwornego rytownika króla Szwecji. Podczas wernisażu odbyło się spotkanie z autorem, który przyjechał na zaproszenie Janusza Milewskiego, jeleniogórskiego kolekcjonera.

20 października - wystawą Male Formy Tkackie – otworzyła swoje podwoje w nowej siedzibie, przy ul. Długiej 1, Galeria Sztuki BWA.

11 listopada w Teatrze odbyła się niezwykła premiera – wystawiono operę S. Moniuszki „Widma” przy współpracy jeleniogórskiej Filharmonii oraz Opery Państwowej we Wrocławiu.

W grudniu film pt. „Agnieszka” zrealizowany przez młodzież w ODK otrzymał puchar Dyrektora Departamentu Upowszechniania Kultury MKiS na Ogólnopolskim Festiwalu Filmów dziecięcych w Rymanowie Zdroju.

1995

21 stycznia w Teatrze im. C. Norwida odbyła się premiera sztuki Tadeusza Rózewicza pt. „Stara kobieta wysiaduje” w reżyserii Andrzeja Bubienia. W roli głównej wystąpiła Irmína Babińska. Scenografia i kostiumy do tego przedstawienia, projektu Elżbiety Terlikowskiej, zdobyły nagrody na międzynarodowych konkursach w Pradze i Belgradzie. Spektakl nagrodzono także w Ogólnopolskim Konkursie na Wystawienie Polskiej Sztuki Współczesnej (wyróżnienie za reżyserię, wyróżnienie za rolę Kelnera Młodego dla Piotra Koniecznyńskiego oraz nagroda za rolę tytułową dla Irmíny Babińskiej).

W marcu Grand Prix XVI Przeglądu Piosenki Aktorskiej we Wrocławiu zdobył jeleniogórski aktor kabaretowy Jacek Ziobro.

16 maja w Kościele Garnizonowym odbył się koncert pt. „Nieszpory Ludźmierskie” z muzyką J. Kantego - Pawluśkiewicza, w którym wystąpili Hanna Banaszak, Beata Rybotycka, Elżbieta Towarnicka, Grzegorz Tumau i Zbigniew Wodecki wraz z chórem Politechniki Wrocławskiej i jeleniogórską Filharmonią. Koncert został owacyjnie przyjęty przez bardzo liczną publiczność.

W maju i czerwcu Zbigniew Frączkiewicz prezentował monumentalne rzeźby „Ludzie z żelaznej epoki” przed Galerią BWA i przy kościele św. Anny.

23 września w Kościele Garnizonowym odbyło się przedstawienie wrocławskiej pantomimy „Trzech młodzieńców w piecu ognistym” w reż. Henryka Tomaszewskiego.

24 września na pl. Ratuszowym odbył się koncert krakowskiej „Piwnicy pod Baranami”, który obejrzało tysiące widzów.

Podczas XIII edycji MFTU, wystąpiła grupa „Plasticiens Volantes” z Tuluzy pokazująca największe widowisko przestrzenne w historii festiwalu. Organizatorem było RCK pod kierownictwem Janusza Nagórnego (podobnie jak edycji XIV i XV).

W połowie listopada Alina Obidniak została laureatką nagrody Kobiety Europy.

W grudniu przedstawieniem „Ba-rock w trampkach”, w reż. H. Magdeczko-Capote, rozpoczął swoją działalność Teatr „Maska” (jako scena profesjonalna przy ODK), który tworzyli: Honorata Magdeczko-Capote, Andrzej Ball, Andrzej Kempa, Krzysztof Rogacewicz, Ryszard Wojnarowski, Paweł Sikora, Marek Oleksy, Bogumiła Twardowska - Rogacewicz.

1996

W lutym otwarta została wystawa malarstwa Bogumiły Twardowskiej - Rogacewicz „Gallus Domesticus” w Galerii BWA.

W maju w Kościele p. w Św. Wojciecha odbyła się premiera „Dziadów” A. Mickiewicza, w reż. A. Kempy w wykonaniu Teatru „Maska”.

14 czerwca w Teatrze Norwida zaprezentowany został spektakl wrocławskiej pantomimy „Kaprys” w reż. Henryka Tomaszewskiego.

W czerwcu w BWA czynna była wystawa fotograficzna prac Luisa Gonzalesa Palmy z Gwatemali – jednego z najbardziej znanych fotografów latynoamerykańskich.

W czerwcu odbyły się I Dni Sobieszowa, cykl imprez kulturalnych organizowanych przez MDK „Muflon”.

W czerwcu Teatr im. Norwida zorganizował międzynarodową sesję naukową poświęconą twórczości Gerharta Hauptmanna.

30 czerwca Teatr Animacji zaprezentował widowisko plenerowe pt. „Z Życia Smoków, Sceny Uliczne Nie Tylko Dla Dorosłych” według pomysłu i w reż. Bogdana Nauki, w scenografii Edwarda Lutczyna i z muzyką Agima Dželiliji. Spektakl, pokazywany tylko w miesiącach letnich, zagrano rekordową ilość razy – do maja 2002 aż 225 przedstawień.

W lipcu w BWA pokazana została wystawa malarstwa i rysunku Andrzeja Boja Wojtowicza.

W sierpniu w BWA otwarto pośmiertną wystawę wybitnego artysty szkła Witolda Turkiewicza (1926-1993), na której pokazano: szkło artystyczne, rysunki i grafikę.

13 września w Kościele Garnizonowym odbył się niecodzienny koncert muzyki Johannesa Brahmsa w wykonaniu jeleniogórskiej Filharmonii pod dyrekcją Tomasza Bugaja, Chóru Kameralnego Wrocławskiej Filharmonii a przede wszystkim światowej sławy wokalistki – Jadwigi Rappe.

„Blżej fotografii” – to tytuł zbiorowej wystawy tzw. „fotografii czystej”, otwartej we wrześniu w BWA, w której udział wzięło 24 artystów.

W październiku w BWA pokazała swoje rysunki ołówkiem Beata Kornicka - Konecka.

W listopadzie, w ODK zorganizowano po raz pierwszy Międzynarodowy Festiwal Filmowy „Zoom- Zbliżenia”, który funkcjonuje nadal i cieszy się dużym zainteresowaniem.

W listopadzie BWA prezentowało wystawę drzeworytów Jerzego Jakubowa.

15 grudnia w Muzeum Okręgowym otwarto wystawę pt. „200 lat prasy w Kotlinie Jeleniogórskiej”, zorganizowaną przy współpracy miejscowego Archiwum Państwowego. Z inicjatywy dyrektora Muzeum Stanisława Firsza ukazał się zerowy numer pisma kulturalnego „Skarbiec Ducha Gór”, który jako kwartalnik wydawany był do listopada 2008 r.

1997

W lutym w BWA zaprezentowano wystawę „20 lat Galerii Sztuki Biura Wystaw Artystycznych w Jeleniej Górze”, na której pokazano dzieła artystów plastyków woj. jeleniogórskiego.

W marcu swoją wystawę fotografii otworzył w galerii BWA Jerzy Wiklendt.

W kwietniu ukazał się – po 18 latach – „Trzeci Almanach Jeleniogórski”, prezentujący wiersze i opowiadania literatów skupionych w Klubie Literackim działającym przy Jeleniogórskim Towarzystwie Społeczno-Kulturalnym.

W kwietniu Państwowy Teatr Animacji obchodził 20-lecie swojej działalności.

W kwietniu rosyjski reżyser Sergiej Fiedotow przygotował w Teatrze im. C. Norwida „Ożenek” Gogola.

18 maja w Teatrze Zdrojowym odbyła się inauguracja „Wiosny Cieplickiej”, w czasie której odbył się koncert laureatów pierwszej edycji Spotkań z Piosenką Lwowską i Kresową „Ta joj”, organizowanych przez ODK do dziś

8 czerwca na pl. Ratuszowym odbył się koncert rockowy legendarnego zespołu Maanam, na który przyszło tysiące fanów.

W czerwcu w BWA miała miejsce wystawa malarstwa Urszuli Broll.

W czerwcu grupa teatralna „Rym” z ODK otrzymała Grand Prix na Międzynarodowym Festiwalu Teatrów Dzieci i Młodzieży Baltic-Satelid w Sejnach za spektakl pt. „Na razie bez tytułu” w reż. Jarosława Gromadzkiego.

5 września po długotrwałym remoncie, uruchomiono kino „Grand” – pierwsze prywatne na Dolnym Śląsku, które wcześniej nosiło nazwę „Tatry”.

4 października 500-setną premierą, którą była „Komedia pasterska” według Morsztyna w reż. Adama Hanuszkiewicza, Teatr im. C. Norwida zainaugurował XXVII Jeleniogórskie Spotkania Teatralne.

W listopadzie w Miejskim Ośrodku Kultury odbyły się pierwsze Zaduszki Poetyckie poświęcone twórczości powojennych poetów, pieśniarzy, bardów. Inicjatorką imprezy była Maria Szubart. Zaduszki są kontynuowane do dziś.

W grudniu Przemysław Lasak pokazał w galerii BWA wystawę rzeźb ceramicznych pt. „Najemnicy”.

Nagrodę Miasta Jeleniej Góry otrzymał Mieczysław Buczyński (1941-2004) - kustosz Muzeum Okręgowego, współtwórca kolekcji szkła artystycznego, a odznakę Zasłużony dla Miasta - Bogdan Dominik, wieloletni kierownik muzyczny Teatru im. C. Norwida.

1998

W styczniu w BWA otworzyła swoją wystawę malarstwa i rysunku Małgorzata Sarzyńska (1962 - 2005).

27 marca na Dużej Scenie Teatru im. C. Norwida odbyła się premiera „Dziadów” w reż. Grzegorza Mrówczyńskiego, z muzyką Jana A. P. Kaczmarska. Pierwszy raz w Jeleniej Górze wystawiono wszystkie części dramatu Mickiewicza.

W marcu w Galerii BWA pokazywana była wystawa pt. „Fotografia Ameryki Lacińskiej”, zorganizowana wspólnie z galerią „Image” w Aarhus w Danii.

Także w marcu, w galerii „Korytarz” prowadzonej przez Ewę Andrzejewską i Wojciecha Zawadzkiego w Regionalnym Centrum Kultury pokazano fotografie Evy Rubinstein.

12 kwietnia na pl. Ratuszowym odbyła się premiera spektaklu Teatru Animacji pt. „Legenda Zamku Chojnik Epos Rycerski Niezwykłe Komiczny” w reż. Bogdana Nauki, ze scenografią Edwarda Lutczyna i muzyką Jana Walczyńskiego.

W kwietniu w BWA grafiki i fotografie prezentował Marek Likszet na wystawie „Horyzont”.

W maju w Teatrze im. C. Norwida odbyła się sesja naukowa poświęcona twórczości Adama Mickiewicza.

W czerwcu Osiedlowy Dom Kultury został nominowany do wyróżnienia Dolnośląskim Kluczem Sukcesu za 1997 rok w kategorii dla najlepszego ośrodka kultury i biblioteki.

W maju w BWA można było obejrzeć wystawę fotografii „W drodze” Ewy Andrzejewskiej oraz Andrzeja Jerzego Lecha.

W sierpniu Galeria BWA pokazała fotograficzne reportaże Waldemara Wydmucha.

5 września koncertem E. Towarnickiej i J. Kantego - Pawłuśkiewicza uświetniono odbudowę i nową lokalizację osiemnastowiecznej Bramy Wojanowskiej, która z ul. Obrońców Pokoju przeniesiona została na ul. M. Konopnickiej.

Od 14 do 20 września w Kościele Garnizonowym odbywały się koncerty I Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Organowej, zorganizowanego wspólnie przez Państwową Filharmonię im. L. Różyckiego i Parafię Podwyższenia Krzyża Świętego. Dyrektorem artystycznym Festiwalu był Andrzej Chorościński.

W październiku czeski reżyser Andrej Krob wystawił w Teatrze im. C. Norwida „Audjencję. Wernisaż” Václava Havla – spektakl grany potem m. in. w Pradze przed autorem – wówczas Prezydentem Republiki Czeskiej.

1999

W styczniu Teatr im. C. Norwida zaprezentował musical na podstawie „Moralności pani Dulskiej” Gabrieli Zapolskiej w reż. Adama Hanuszkiewicza.

3 lutego w BWA pokazano wystawę Tadeusza Brzozowskiego (1918-1987) zawierającą obrazy z kolekcji Rodziny.

5 lutego w siedzibie Muzeum Okręgowego otwarto, przygotowaną wspólnie z Muzeum Narodowym we Wrocławiu wystawę 300 prac Ericha Fuchsa (1890-1983), grafika i malarza ukazującego w swych pracach Śląsk, a zwłaszcza Karkonosze.

Od 1 kwietnia w BWA można było obejrzeć wystawę malarstwa Dariusza Milińskiego „Obrazki tułaczki”.

21 kwietnia otwarto w BWA wystawę pt. „Śpiewające pokoje” Izabeli Gustowskiej – jednej z najwybitniejszych artystek sztuki video.

W czerwcu grupa teatralna „Rym” z ODK otrzymała Grand Prix na Międzynarodowym Festiwalu Teatrów Dzieci i Młodzieży Baltic-Satelid w Sejnach za spektakl pt. „Co ja tu robię” w reż. J. Gromadzkiego.

22 maja w salach BWA i Muzeum Okręgowego otwarta została wystawa pt. „Wspaniałe krajobrazy. Artysty i kolonie artystyczne w Karkonoszach w XX wieku”, prezentująca działalność i dorobek twórców skupionych w dawnych koloniach artystycznych w Karkonoszach, jak i twórczość współczesnych artystów zamieszkujących w Kotlinie Jeleniogórskiej.

5 sierpnia na pl. Ratuszowym, Teatr Animacji zaprezentował spektakl pt. „Wielki Teatr Legend Karkonoszy”, w reż. Bogdana Nauki, scenografii Lewana Mantidze i z muzyką Agima Dżeliliji. Spektakl grany był w tym miejscu także w 2000 r.

W sierpniu - w ramach Międzynarodowego Festiwalu Teatrów Ulicznych - Jeleniogórski Teatr Animacji pokazał spektakl pt. „Nas tu już nic nie ma” w reż. Bogdana Nauki.

W połowie września jeleniogórska Filharmonia otrzymała oficjalnie nową nazwę: „Filharmonia Dolnośląska w Jeleniej Górze”.

We wrześniu przy ul. Kochanowskiego koło Liceum Ogólnokształcącego, z inicjatywy A. Łagody i RCK, odsłonięto pomnik „Don Kichota” autorstwa Vahana Bego. Odsłonięcie pomnika było częścią programu kolejnych „Dni Hiszpańskich”.

We wrześniu wystawę twórczości Jana Dobkowskiego pokazano w BWA.

20 listopada w Filharmonii rozpoczął się I Ogólnopolski Konkurs Chopinowski dla Dzieci, w którym wzięło udział 43 pianistów z całego kraju.

1 grudnia Jeleniogórski Teatr Animacji przejął budynek Teatru Zdrojowego.

18 grudnia w Teatrze im. C. Norwida odbyła się premiera „Braci Karamazow” Fiodora Dostojewskiego w reż. Wiktora Terelia z Petersburga i w scenografii Lewana Mantidze z Gruzji.

Nagrodę Miasta Jeleniej Góry otrzymała Maria Lach, zasłużona animatorka kultury, były kierownik klubu „Klakson” oraz dyrektor ODK na Zabobrze.

2000

W styczniu w BWA eksponowano plakaty Rafała Olbińskiego – światowej sławy plakacisty, malarza i ilustratora, od 1981 r. mieszkającego w USA. W Galerii odbyło się także spotkanie z artystą.

W maju, działający przy MDK zespół muzyki dawnej „Pro Musica Antiqua” zdobył Grand Prix na III Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Rodzinnej w Tczewie.

24 maja Towarzystwo Przyjaciół Jeleniej Góry odsłoniło w Cieplicach przy pl. Piastowskim 31 tablicę pamiątkową upamiętniającą powstanie w tym budynku w 1849 r. pierwszego polskiego przewodnika górskiego pt. „Warmbrunn i okolice jego...”, który wydano w 1850 r. we Wrocławiu. Odsłonięcie tablicy połączone zostało z promocją reedycji tego dzieła i sesją popularnonaukową na temat cieplickiego źródła, jaka odbyła się w Muzeum Przyrodniczym.

27 maja Teatr Animacji zaprezentował w Cieplicach muzyczne widowisko plenerowe pt. „Aqua Sanitata” w reż. Bogdana Nauki, ze scenografią Lewana Mantidze i muzyką Agima Dżeliliji. Spektakl opowiadał o kuracji królowej Marysieńki w Cieplicach, w 1687 r.

W czerwcu w BWA pokazane zostały wystawy malarstwa Pawła Trybalskiego i Janusza Motylińskiego.

18 czerwca Muzeum Okręgowe zorganizowało I Karkonoską Giełdę Kolekcjonerską (odbywaną do dziś) połączoną z otwarciem wystawy „Pocztówka karkonoska”, na której zaprezentowano prawie 2 tys. kart pocztowych z lat 1880-1980.

W lipcu w BWA, wystawę pejzaży karkonoskich otworzyła Bogumiła Twardowska - Rogacewicz.

2 września podczas inauguracji „Września Jeleniogórskiego” Jeleniogórski teatr Animacji wraz z grupą „Pławna 9” zaprezentowali na pl. Ratuszowym spektakl pt. „Zaślubiny Rzeplióra”, autorstwa Bogdana Nauki i Dariusza Milińskiego.

14 września w Muzeum Okręgowym odbył się wernisaż jubileuszowej wystawy malarstwa Tadeusza Kaczmarka.

26 września w Teatrze Norwida pokazany został spektakl pantomimy wrocławskiej w reż. Henryka Tomaszewskiego „Tragiczne gry”.

28 września na pl. Ratuszowym odbył się I Międzynarodowy Przegląd Orkiestr Dętych.

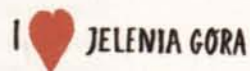
29 września odbył się wernisaż polsko- czesko- niemieckiej wystawy pt. „Wokół Wielkiej Góry”, zorganizowanej przez BWA i Muzeum Okręgowe. Od czasu tej wystawy BWA posiada rozbudowaną witrynę internetową <http://galeria-bwa.karkonosze.com> autorstwa Jerzego Kurowskiego.

W październiku na Scenie Studyjnej Teatru Piotr Kruszczyński wyreżyserował „Królową i Szekspira” Esther Vilar z Irmimą Babińską w roli głównej.

W październiku Nagrodę Miasta Jeleniej Góry w dziedzinie kultury i sztuki otrzymała Janina Hobgarska, dyrektorka BWA.

W listopadzie w BWA otwarte zostały wystawy Agaty Różańskiej, Alicji Szymańskiej i Janusza Koneckiego w ramach cyklu „Artyści Kotliny Jeleniogórskiej”.

2001

W styczniu w BWA wystawę rysunku otworzył Janusz Lipiński.

19 stycznia w Teatrze im. C. Norwida odbyła się Noworoczna Gala Operowa pt. „Viva Verdi”, przygotowana przez Filharmonię Dolnośląską; natomiast na Dużej Scenie Maja Kleczewska przygotowała „Elektrę” Hugo von Hofmannsthal.

W kwietniu odbywa się Jeleniogórskie Forum Teatrów Dziecięcych organizowane od lat co rok przez ODK.

W kwietniu, w galerii BWA prezentowano prace Łukasza Korolkiewicza.

16-20 maja, z inicjatywy Tadeusza Erola Kosińskiego, odbył się Festiwal Muzyki Jazzowej i Rozrywkowej, w którym wystąpiło 15 zespołów – Festiwalowi i konkursowi towarzyszyła wystawa fotografii Marka Karewicza pt. „This is jazz”, prezentowana w galerii BWA. Festiwal ten pod nazwą „Krokus” odbywa się corocznie.

W lipcu swoje malarstwo prezentowała w BWA Teresa Kępowicz, a ceramikę - Magdalena Wrońska - Wiater.

28 lipca, z inicjatywy Małgorzaty Sarzyńskiej, odbyły się I Międzynarodowe Targi „Sztuka pod arkadami”, na których swoje prace prezentowało blisko 60 twórców z różnych dziedzin sztuk plastycznych.

1 września uroczystie otworzono Dom Gerharta Hauptmanna w Jagniątkowie, który 1 maja 2005 r. przekształcony został w Muzeum Miejskie „Dom Gerharta Hauptmanna”.

1 września Teatr Animacji zaprezentował widowisko plenerowe pt. „Hofmama” według scenariusza i w reżyserii Bogdana Nauki, w opracowaniu plastycznym Dariusza Milińskiego i z muzyką Agima Dżeliliji, które oparte zostało na życiu i twórczości Włastimila Hofmana (1881-1970), wybitnego malarza symbolisty, 23 lata mieszkającego w Szklarskiej Porębie.

od 2 września w BWA prezentowane były prace Rolanda Topora – grafiki, obrazy, plakaty, projekty kostiumów i scenografii.

7 września w Cieplicach odbył się spektakl plenerowy „Przyjazd Królowej Marysieńki do Cieplic”, przygotowany przez RCK i Teatr KTO z Krakowa, w którym wystąpili m.in.: Hanna Banaszak i Grzegorz Turnau.

14 września rozpoczął się w Jeleniej Górze IV Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej Silesia Sonans. Koncert inauguracyjny w Kościele Garnizonowym poprowadził Krzysztof Penderecki. Ważne wydarzenia muzyczne organizowane w Kościele Garnizonowym możliwe są dzięki zaangażowaniu ks. A. Bokieja.

21 września w Teatrze im. C. Norwida odbyła się premiera dramatu J. Słowackiego „Kordian” w reżyserii Adama Hanuszkiewicza. Była to jednocześnie inauguracja 31 Jeleniogórskich Spotkań Teatralnych.

22 września odbyło się po raz pierwszy „Święto ulicy 1 – go Maja”, przygotowane przez MOK we współpracy z mieszkańcami ulicy, jako całonocna impreza artystyczno- rekreacyjna. Impreza odbywała się corocznie do 2007 roku.

We wrześniu MOK zorganizował I Festiwal Filmów Niezależnych i Komediiowych „Barejada”, nazwany tak na cześć słynnego reżysera Stanisława Barei (1929-1987), który w latach 1947-1949 mieszkał w Jeleniej Górze, i zdał maturę w I LO. Jednocześnie w tymże Liceum odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą reżyserowi.

We wrześniu po raz pierwszy w Jeleniej Górze wystąpił słynny polski dyrygent Kazimierz Kord, wykonując z Orkiestrą Filharmonii Dolnośląskiej III Symfonię „Pieśni Żalonych” H. M. Góreckiego.

W listopadzie w BWA prezentowana była wystawa pt. „Śladami pamięci”, na której zgromadzono prace zmarłych artystów jeleniogórskich. Byli nimi: Róża Farbisz-Kijankowa (1903-1983), Izabella Hollak-Zwolińska (1947-1986), Jerzy Kolankowski (1915-2001), Jan Korpala (1916-1977), Zbigniew Martin (1925-1994), Eugenia Myssak (1894-1985), Eugeniusz Niemirowski (1922-1998), Tadeusz Nodzyński (1919-1993), Jan

Owsiewski (1930-1981), Aleksander Puchala (1931-1997), Bolesław Rzeczycki (1922-1997), Marian Kazimierz Szymank (1935-1983), Leon Turalski (1912-1991), Witold Turkiewicz (1926-1993).

15 grudnia benefisem dr Kazimierza Pichlaka pt. "Kaziu Kochamy Cię" zakończył się wieloletni cykl Wieczorów Artystycznych pod nazwą „Klimaty”. Tworzyli je: Maria Szubart, Koryna Opala-Wnuk, Karol Nowakowski i zespół Miejskiego Ośrodka Kultury. Wcześniejsze Klimaty poświęcone były znanym osobowościom miasta i regionu jak m.in. Henryk Szoka, Alina Obidniak, Andrzej Szymalski.

W grudniu w BWA rysunki satyryczne, zebrane w zestaw „Trzy dekady”, pokazał Andrzej Krauze od lat mieszkający w Londynie.

Nagrodę Miasta Jeleniej Góry w dziedzinie kultury i sztuki otrzymała Irmina Babińska, aktorka Teatru Jeleniogórskiego.

2002

1 stycznia, z połączenia Miejskiego Ośrodka Kultury i Regionalnego Centrum Kultury powstało Jeleniogórskie Centrum Kultury – kierowane przez Danutę Sawicz, natomiast Teatru im. C. Norwida i Teatru Animacji zostały połączone w jedną instytucję Teatr Jeleniogórski. Scena Animacji i Dramatyczna im. C. Norwida. Stanowisko Dyrektora Naczelnego i Artystycznego objął dotychczasowy dyrektor Teatru Animacji Bogdan Nauka.

10 stycznia otwarto nową salę koncertową Filharmonii Dolnośląskiej. W koncercie inauguracyjnym za pulpitem dyrygenckim stanął Jerzy Swoboda, a jako solista wystąpił Tomasz Strahl.

16 marca w Teatrze im. C. Norwida odbyła się premiera „Mistrza i Małgorzaty” wg M. Bułhakowa, w reżyserii Siergieja Fiedotowa.

W maju w BWA otwarta została wystawa prac malarstwa i rysunku z kolekcji jeleniogórskich kolekcjonerów sztuki „Uchylona zasłona”. Zorganizowana została we współpracy z Januszem Milewskim, prezesem Jeleniogórskiego Stowarzyszenia Filatelistów i Kolekcjonerów oraz Waldemara Fursa, marszanda i antykwariusza.

11 czerwca 2002 r. w Grodzkiej Bibliotece Publicznej otwarto wystawę pt. „Archiwista Czesław Margas – 50 lat pracy dla miasta i regionu”, podczas której jubilatowi wręczono dedykowaną mu księgę pamiątkową.

28 czerwca w Muzeum Karkonoskim otwarto wystawę pt. „Friedrich Iwan – grafika 1889-1967”.

28 lipca na pl. Ratuszowym wystąpił genialny gitarzysta Hiram Bullock.

7-8 września odbył się „Wrzesień Jeleniogórski z Dwójką”, w ramach którego zorganizowano koncert lokalnych artystów, transmitowany przez program II TVP. Atrakcją tych dni były też „uliczki”: Artystyczna (ul. Długa) i Tradycji (ul. Konopnickiej) organizowane przez JCK i BWA z udziałem miejscowego środowiska artystycznego, rzemieślników i twórców ludowych.

13 września w BWA odbył się wieczór artystyczny z okazji 35-lecia pracy twórczej Pawła Trybalskiego.

15 września, podczas otwarcia V Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Organowej „Silesia Sonans”, w kościele garnizonowym zostało wykonane „Credo” Krzysztofa Pendereckiego z Orkiestrą Filharmonii Dolnośląskiej pod dyr. kompozytora. Na koncercie obecny był premier RP Leszek Miller.

19 września w BWA otwarto wystawę prac rzeźbiarskich Magdaleny Abakanowicz.

We wrześniu Nagrodę Miasta w dziedzinie kultury i sztuki otrzymała Zuzanna Dziedzic, dyrektorka Filharmonii Dolnośląskiej.

23- 26 października na scenie Teatru Norwida z okazji 10 - lecia Teatru Cinema zaprezentowany został spektakl „Bilard”, w klubie „Kwadrat” JCK - „Nie mówię tu o miłości” oraz wieczór kabaretowy w reż. Zbigniewa Szumskiego.

W listopadzie w Galerii BWA Zbigniew Frąckiewicz zaprezentował kilkumetrowy model Chrystusa. Odlana w brązie figura została umieszczona na Krzyżu Millenijnym w Bolesławcu.

2003

10 stycznia w BWA odbył się wernisaż wystawy pt. „Cinema Art. / Malarze Teatru”, prezentującej dokonania artystyczne trojga artystów związanych z michałowickim Teatrem Cinema: Mariusza Mielęckiego, Katarzyny Rotkiewicz i Zbigniewa Szumskiego.

W lutym w BWA obrazy i rzeźby pokazał Vahan Bego, ormiański artysta zamieszkały w Polsce.

7 marca Filharmonia Dolnośląska, wykonaniem „Eugeniusza Oniegina” Piotra Czajkowskiego, zainaugurowała cykl koncertów pt. „Bliżej opery”. Z orkiestrą wystąpili soliści warszawskiej Opery Kameralnej.

25 kwietnia Muzeum Karkonoskie zorganizowało wystawę pt. „Obrazy Włastimilla Hofmana z kolekcji polskich i czeskich”. Ukazującą dorobek malarski Hofmana (1881-1970), który od 1946 r. mieszkał w Szklarskiej Porębie i wpływał na jeleniogórskie środowisko artystyczne.

30 kwietnia Teatr Jeleniogórski zaprezentował premierę spektaklu pt. „Sen pluskwy, czyli towarzyszy Chrystus” Tadeusza Słobodzianka w reżyserii Krzysztofa Kopki. Przedstawienie, a głównie jego tytuł, wzbudziło wiele kontrowersji, a nawet protesty społeczne.

W maju w Galerii BWA prezentowana była wystawa gruzińskiego artysty Lewana Mantidze, prezentująca jego 10-letni dorobek artystyczny z okresu pobytu w Polsce.

W dniach 23-27 lipca w JCK i ODK odbył się I Festiwal Filmów Optymistycznych „Happy-End”, na którym pokazano 60 filmów fabularnych, dokumentalnych i eksperymentalnych.

6 września, podczas inauguracji „Września Jeleniogórskiego” w przestrzeni rynku odbył się otwarty koncert Małgorzaty Walewskiej z towarzyszeniem Orkiestry Filharmonii Dolnośląskiej. Koncert był zwieńczeniem całonocnego programu działalności artystycznej („uliczki”) i handlowej („Wyprodukowano pod Śnieżką”) w Rynku i jego okolicach.

12 września w Teatrze Jeleniogórskim odbyła się premiera sztuki Andrzeja Saramonowicza pt. „Testosteron” w reż. Małgorzaty Bogajewskiej. Spektakl, cieszący się ogromnym powodzeniem, grany był jeszcze w sezonie 2007/2008

We wrześniu wystawę fotografii z Jeleniej Góry pt. „Moja Ameryka” pokazał w BWA Wojciech Zawadzki. Przy tej okazji odbył się benefis artysty.

W 2003 r. Muzeum Karkonoskie, z inicjatywy dyrektora Stanisława Firsztla, wydało trzy ważne dla regionu książki poświęcone legendarnemu Duchowi Gór – Karkonoszowi zwanego też Liczyrzepą; dwa zbiory legend tłumaczonych z niemieckiego (autorstwa M.J. Pretoriusa i J.K.A. Musäsa) oraz wybór źródeł dotyczących tej postaci od średniowiecza po wiek XVII.

W 2003r. Małgorzata Lutowska, germanistka z cieplickiego liceum zdobyła nagrodę Marszałka Dolnego Śląska w konkursie na współczesną powieść o tematyce dolnośląskiej. Książkę pt. „Dla siebie znalezioną ścieżką” wydano drukiem w 2004 r.

2004

W styczniu w BWA można było oglądać ekspresjonistyczne obrazy Eugeniusza Markowskiego.

16 stycznia odbył się uroczysty koncert z okazji 40-lecia istnienia orkiestry symfonicznej w Jeleniej Górze (dziś Filharmonia Dolnośląska). Orkiestrę poprowadził jej pierwszy dyrygent Jerzy Swoboda, a solo na skrzypcach wykonał Krzysztof Jakowicz.

1 kwietnia w Muzeum Karkonoskim odbyło się spotkanie autorskie twórcy Sceny Plastycznej KUL – Leszka Mądzika, połączone z otwarciem wystawy prezentującej jego dorobek twórczy.

1 maja w Galerii Karkonoskiej otwarta została wystawa fotografii Wojciecha Zawadzkiego „Portret ulicy 1 Maja”.

14 maja przy ul. Sudeckiej, wystawą pt. „Historia Garnizonu Jelenia Góra”, otwarto Skansen Uzbrojenia Wojskowego – Oddział Muzeum Karkonoskiego.

W sierpniu w BWA gościł Artur Żmijewski i jego wystawa pt. „Lekcja śpiewu”.

4 września, na inaugurację „46. Września Jeleniogórskiego”, odbył się, zorganizowany przez JCK na pl. Ratuszowym wielki koncert pt. „Jestem stąd”, w którym udział wzięli: G. Turnau, Z. Zamachowski, S. Soyka, M. Lubomski, A. Głownia, J. Szreniawa, J. Ziobro, J. Kuta oraz Orkiestra Filharmonii.

10 września w BWA otwarto wystawę prac Tadeusza Kantora pt. „Rysunki z Kolekcji 'A', Obiekty, Filmy”

We wrześniu dyrekcję artystyczną Sceny Dramatycznej Teatru Jeleniogórskiego objęła Małgorzata Bogajewska. Zainicjowała ona m.in. kontynuowany do dziś projekt „Czas na nowy dramat” – próby czytane najciekawszych tekstów młodych dramaturgów z całego świata.

11 listopada w BWA odbył się wernisaż wystawy pt. „Pejzaż malarzy polskich w zbiorach Lwowskiej Galerii Sztuki”.

Nagrodę Miasta w dziedzinie kultury i sztuki otrzymała Alina Obidniak – animatorka działań kulturalnych i ekologicznych, długoletnia dyrektor Teatru im. C. Norwida, twórczyni jego największych sukcesów artystycznych.

2005

W styczniu Muzeum Przyrodnicze prezentowało wystawę czarno-białych fotografii Włodzimierza Puchalskiego – pioniera polskiego filmu i fotografii przyrodniczej.

W dniach 12-13 kwietnia w Filharmonii odbył się I Festiwal Muzyki Teatralnej, gwiazdą Festiwalu był Bogusław Schaeffer. Na kolejnych Festiwalach Teatr Cinema, pomysłodawca imprezy, prezentował muzykę Jerzego Satanowskiego (2006), Jacka Ostaszewskiego (2007), Stanisława Radwana (2008).

W maju BWA prezentowało retrospektywną wystawę twórczości Urszuli Broll, artystki mieszkającej od 1983 r. w Przesiece, wystawie towarzyszył benefis artystki.

W czerwcu na wystawie „Dialog” swoje prace pokazali: Edyta Kulla, Katarzyna Rogowicz i Mirosław Kulla.

W październiku w Muzeum Miejskie Dom Gerharta Hauptmanna w Jagniątkowie uroczysto obchodzono 84 urodziny poety Tadeusza Różewicza, związanego od wielu lat z miastem i tutejszym środowiskiem kulturalnym. Dnia 21 października otrzymał on honorowe obywatelstwo Jeleniej Góry.

21 października Teatr „Maska” obchodził swoje 10 urodziny. W programie jubileuszu, były m.in. spektakle: „Renesans...jak wam się podoba?” w reż. H. Magdeczko-Capote i „W starym kinie czyli zwierzenia dublera” K. Rogacewicz i P. Sikory. Jubileusz świętowano w klubie „Kwadrat” JCK.

26 listopada zakończył się I Festiwal Kameralistyki „Musica Viva”, który był częścią obchodów 700-lecia Sobieszowa. Organizatorem festiwalu był MDK Muflon, kierowany wówczas przez Henryka Dumina.

W grudniu otwarto w BWA wystawę prac Katarzyny Koziry pt. „W sztuce marzenia stają się rzeczywistością”, na której odbył się też premierowy pokaz jej filmu pt. „Opowieść zimowa” wykonany we współpracy z BWA i Teatrem Cinema. Nagrodę Miasta w dziedzinie kultury i sztuki otrzymał artysta plastyk Tadeusz Kaczmarek.

2006

18 stycznia w Galerii Muflon MDK w Sobieszowie odbył się wernisaż wystawy pt. „Malarstwo – Powrót Syna Marnotrawnego” prezentującej prace Dariusza Milińskiego, który w Sobieszowie spędził dzieciństwo, a dziś mieszka i pracuje w Pławnej.

19 stycznia w BWA otwarto wystawę Zbigniewa Szumskiego „Rysunki teatralne”, a po wernisażu w Teatrze Norwida pokazany został spektakl „Mamo, chcę tańczyć Mahlera” w reż. Z. Szumskiego.

W kwietniu w Galerii BWA otwarta została wystawa fotografii Tomasza Mielecha.

W maju Grupa „Gzygzak” z ODK otrzymała główną nagrodę za spektakl pt. „Historie z życia wzięte i nie tylko” czyli szkolne przypadki Pawełka” w reż. J. Paruszyńskiego na VIII Dolnośląskim Przeglądzie Form Teatralnych F-Art. w Kłodzku.

W czerwcu Jeleniogórski Klub Literacki obchodził uroczyste 25-lecie swojego istnienia.

4 sierpnia w Muzeum Karkonoskim otwarta została wystawa pt. „Salvador Dali – Ilustrator”, na której pokazano 200 prac artysty.

Latem spektakl Teatru Jeleniogórskiego „Romeo i Julia” Shakespeare’a w reż. Krzysztofa Rekowskiego zdobył pierwsze wyróżnienie w Konkursie na Najlepszą Polską Inscenizację Dziel Dramatycznych Williama Szekspira W Sezonie 2005/2006 i był prezentowany na X Festiwalu Szekspirowskim w Gdańsku.

W dniach 16-17 września na Dolnym Śląsku odbyło się szereg imprez w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa, których koordynatorem było Muzeum Karkonoskie.

29 września, na zorganizowanym przez JCK i Muzeum Karkonoskie XIV Międzynarodowym Biennale Fotografii Górskiej Grand Prix zdobył jeleniogórski fotograf Krzysztof Kuczyński.

We wrześniu w BWA pokazano zbiorową wystawę pt. „Pamiętka z Karkonoszy. Fotografia. Nowe media”, w której brało udział ok. 30 artystów z regionu.

11 listopada odsłonięto pomnik „Wolność i Niepodległość” autorstwa Gustawa Zemły powstały ku czci Jana Pawła II w rocznicę odzyskania niepodległości. Inicjatorem budowy pomnika był Ks. płk dr Andrzej Bokiej i Parafia p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, na terenie której jest zlokalizowany.

21 listopada w Muzeum Przyrodniczym otwarto wystawę pt. „Karkonosze w fotografii mistrzów – Waldemar Wydmuch” – prezentującej 50-letni dorobek twórcy Waldemara Wydmucha (ur. 1928), współtwórcy Stowarzyszenia Miłośników Fotografii Amatorskiej w Jeleniej Górze.

8 grudnia w Muzeum Karkonoskim otwarto wystawę pt. „Józef Gielniak i laureaci konkursu Jego imienia”, prezentującą dorobek dotychczasowych 11 konkurów graficznych im. Józefa Gielniaka, organizowanych przez Muzeum od 1976 r. jako ogólnopolskie biennale, a od 1993 do 2003 r. jako międzynarodowe triennale, cieszące się wielkim uznaniem.

Stefan Strahl został odznaczony odznaką Zasłużony dla Miasta Jeleniej Góry.

2007

5 stycznia w Filharmonii Dolnośląskiej odbył się specjalny koncert z okazji 90. rocznicy urodzin Edwar- da Czernego – słynnego kompozytora, dyrygenta, aranżera. Był on założycielem Jeleniogórskiej Orkiestry Filharmonicznej, a w latach 1951-1955 pełnił funkcję kierownika muzycznego tutejszego Teatru. Wspólnie wystąpili: Orkiestra Filharmonii Dolnośląskiej oraz Big Band Akademii Muzycznej w Katowicach. Jako soliści wystąpili Urszula Dudziak oraz Janusz Muniak.

8-11 lutego w kinie „Marysieńka” odbyła się 10 edycja Międzynarodowego Festiwalu Filmowego ZOOM – Zbliżenia 2007, na której pokazano 70 filmów z 9 krajów. Wolfgang Frezer, członek zarządu Światowej Unii Filmu Niezależnego UNICA – wręczył organizatorom festiwalu Złoty Medal UNICA.

1 marca w Muzeum Karkonoskim odbyła się promocja polskiego tłumaczenia kroniki Jeleniej Góry autorstwa J.D. Hensla z 1797 r., otwierającej w zamierzeniach pomysłodawcy dyrektora Muzeum Stanisława Firsztę, cykl czterech kronik miejskich sprzed 1945 r., wydanych dla uczczenia 900-lecia miasta.

W marcu w BWA można było zobaczyć wystawę fotografii Piotra Komorowskiego „Personifikacje”.

16 kwietnia w Muzeum Miejskim „Dom Gerharta Hauptmanna” otwarto wystawę fotograficzną pt. „Karkonosze”, uświetniającą 60-lecie istnienia Polskiego Związku Artystów Fotografików. Prace pokazali jeleniogórscy artyści: Janina Hobgarska, Jan Kotlarski, Janusz Moniatowicz, Jerzy Wiklendt, Tomasz Olszewski, Tomasz Mielech, Wojciech Zawadzki.

W kwietniu Pracownia Teatralna „odek” z ODK otrzymała Grand Prix VI Dolnośląskich Spotkań Teatrów Młodzieżowych za spektakl pt. „111” wg. Tomasza Manna w reż. J. Paruszyńskiego.

W kwietniu i maju malarstwo naiwne Brunona Podjaskiego (1915-1988) związanego przez lata ze szpitalem „Bukowiec” w Kowarach, pokazała galeria BWA.

W maju swoje prace w BWA pokazała Joanna Ratajczak - Kurowicka na wystawie „Światłofomy - Światłoksięgi”.

W czerwcu grupa teatralna „Gzygzak” z ODK otrzymała nominację Europejskiego Centrum Bajki do udziału w V Festiwalu Kultury Dziecięcej „Pacanów 2007”.

W lipcu w Galerii BWA otwarta została wystawa malarstwa „Zamilcz Kobieto” Katarzyny Rotkiewicz.

31 sierpnia, dzięki dotacji Marszałka Województwa Dolnośląskiego, Muzeum Karkonoskie zakupiło 36 cennych obrazów z XIX i XX w. przedstawiających region, a pochodzących z kolekcji Henryka Szymczaka (1938-2003) – dyrektora Muzeum w latach 1968-1983 i właściciela, czynnej od 1984 r. w Rynku,

Galerii Sztuki Współczesnej „Felix”.

1- 6 września w Kościele Garnizonowym trwał X Europejski Festiwal Muzyki Organowej „Silesia Sonans”, podczas którego wystąpiła słynna sopranistka z USA Gwendolyn Bradley z towarzyszeniem Orkiestry Filharmonii Dolnośląskiej pod dyr. Michała Nesterowicza.

We wrześniu odbył się Jarmark Jeleniogórski, impreza plenerowa na pl. Ratuszowym, z udziałem artystów i rzemieślników z Polski i Czech (jej druga edycja miała miejsce w 2008 r.).

We wrześniu premierą „Kariera Arturo Ui” Brechta zainicjował kolejny sezon nowy dyrektor artystyczny Sceny Dramatycznej Teatru Wojtek Klemm.

W październiku wystawę „Fotografie 2000 - 2007” otworzyła w BWA Ewa Andrzejewska.

5 i 7 listopada na scenie Teatru Norwida z okazji 15 - lecia Teatru Cinema zaprezentowane zostały spektakle „Bilard” i „Albert Lux” w reż. Zbigniewa Szumskiego.

9 listopada Biuro Wystaw Artystycznych obchodziło jubileusz 30-lecia swojego istnienia. Benefis uświetniły występy: Małgorzaty Osiej-Gadziny, Teatru Cinema, Wojciecha Jarońskiego, Jacka Hałasa.

W listopadzie w Galerii BWA swoje prace prezentowali Krzysztof Figielski i Jakub Pajewski.

18 grudnia Galeria Sztuki BWA w Jeleniej Górze zorganizowała benefis Pawła Trybalskiego z okazji 70. urodzin artysty.

2008

8 lutego podczas XV Ogólnopolskiego Festiwalu „Gwiazdy Promują” wystąpił światowej sławy Kwartet Wilanów z udziałem Orkiestry Filharmonii Dolnośląskiej.

6 marca uroczyście zainaugurowano obchody 900-lecia miasta. Na pl. Ratuszowym Teatr MALABAR z Francji zaprezentował widowisko teatralno-muzyczne „La Voyage des Aquareves”. Ich występ zorganizowała Agencja Solo.

W kwietniu wystawę malarstwa otworzył w BWA Grzegorz Szymczyk.

21 kwietnia w BWA odbył się wernisaż wystawy fotografii „Teraz - dowód współistnienia” (wykonanych przez ok. 84 twórców dnia 3 kwietnia w różnych miejscach Jeleniej Góry) z okazji 50 - lecia Nowin Jeleniogórskich. Pomysłodawcą akcji był Józef Liebersbach, organizatorem przedsięwzięcia - Daniel Antosik.

W maju zorganizowano „Jedyny taki weekend na 900 lat”, w ramach którego koncertował w Cieplicach Andreas Vollenveider oraz polscy artyści, m.in. A. M. Jopek, M. Napiórkowski, D. Miśkiewicz, A. Lesicki, H. Miśkiewicz. Promowano też dukata lokalnego „4 jelenie”.

19-20 czerwca w Grodzkiej Bibliotece Publicznej odbyła się konferencja naukowa pt. „Jelenia Góra i Jeleniogórzanie – 900 lat tradycji”.

27- 29 czerwca JCK zorganizowało Międzynarodowy Festiwal Sztuki Ulicznej „Busker Bus”.

W czerwcu, w mieście pojawiła się rzeźba jelenka, usytuowana przy ul.1 Maja, z inicjatywy Rotary Klub w Jeleniej Górze. Autorem jej jest Levan Mantidze. Drugi jelenek na placu Ratuszowym, autorstwa Marii Bor odsłonięty został we wrześniu.

W lipcu aktorka Sceny Dramatycznej Teatru Jeleniogórskiego, Lidia Schneider została nagrodzona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za rolę Ulrike Meinhof w przedstawieniu „Śmierć Człowieka - Wiadomości” Małgorzaty Sikorskiej-Miszczuk w reż. Natalii Korczakowskiej. Spektakl znalazł się w finale XIV Ogólnopolskiego Konkursu na Wystawienie Polskiej Sztuki Współczesnej.

W sierpniu BWA pokazało wystawę malarstwa Artura Nacht-Samborskiego pt. „Nacht - ekspresjonista”.

3 września w Kościele Garnizonowym odbył się koncert z udziałem artystów pochodzących z Jeleniej Góry „Mojemu Miastu na urodziny” w wykonaniu: Agnieszka Rehls, Małgorzata Przybysz, Honorata Lemiech, Wojciech Wiecek, Janusz Nykiel, Małgorzata Wasiucionek, Karolina Cel, Tomasz Strahl, Łukasz Jamer, Maciej Obara, Jarosław Gałuszka, Jadwiga Delepaut.

4 września w Kościele Garnizonowym ze znakomitym koncertem wystąpił światowej sławy gitarzysta Al di Meola w ramach Festiwalu „Silesia Sonans”. Gościem Festiwalu był także Joseph Malovany.

5 września w sposób niecodzienny zainaugurowano 50 „Wrzesień Jeleniogórski” – na górze koło Krzyża Milenijnego na Zabobrze zaprezentowano ok. 30 tys. publiczności widowisko historyczne z okazji 900-lecia miasta, którego reżyserem był Tadeusz Wnuk, scenariusz opracował Jarosław Gromadzki, a muzykę napisał Agim Dželjili. Wydano też komiks o dziejach miasta pt. „Historyczne podróże po Jeleniej Górze”, którego treść była kanwą widowiska.

12 września rozpoczął się 45 sezon artystyczny Filharmonii Dolnośląskiej. Solistą koncertu był znany polski pianista Krzysztof Jabłoński.

20 września wielkim sukcesem był kabaret pt. „900 lat Rykowiska...”, czyli 20 lat kabaretu Paka”.

6 października, w nowo wzniesionym budynku przy ul. Bankowej 28, oddano do użytku Jeleniogórskie Centrum Informacji i Edukacji Regionalnej „Książnica Karkonoska”, w której ulokowano też Informację Turystyczną i Kulturalną

10 i 11 października Jeleniogórskie Towarzystwo Społeczno Kulturalne, kierowane przez Marka Nałęcza-Sochę, zorganizowało jubileusz swego 50-lecia, na który złożył się koncert i spotkanie towarzyskie w Filharmonii Dolnośląskiej oraz sesja popularno-naukowa nt. „Pół wieku przemian kulturowych w regionie jeleniogórskim”.

17 października w Muzeum Karkonoskim otwarto wystawę z okazji 40-lecia pracy artystycznej rzeźbiarza Ryszarda Zająca.

Marcin Zawila, dyrektor Książnicy Karkonoskiej i Andrzej Paczos, dyrektor Muzeum Przyrodniczego w latach 1989-2008, zostali odznaczeni odznaką Zasłużony dla Miasta Jeleniej Góry.

30 października w BWA otwarta została wystawa „Teatr Krystiana Lupy. Rysunki, obiekty, scenografie”.

Autor spotkał się ze swoją publicznością w galerii oraz sali studyjnej Teatru Norwida.

12 listopada Rada Miasta podjęła uchwałę o rozdziale Sceny Dramatycznej i Sceny Animacji Teatru im. C. Norwida.

15 listopada, spektaklem „Marlena Dietrich w gościnie u Hauptmanna” w Muzeum Miejskim „Dom Gerharta Hauptmanna”, kierowanym przez Julitę Zaprucką, uświetniono zdobycie Dolnośląskiego Klucza Sukcesu w kategorii: instytucje kultury.

2 grudnia w jeleniogórskim oddziale Archiwum Państwowego we Wrocławiu, po raz pierwszy w nowej siedzibie przy ul. Plk. W. Kazimierskiego, otwarto wystawę „Inwazja na Czechosłowację w 1968 r.”

Ivo Łaborewicz, współpraca: Janina Hobgarska

Konsultacje:

Zuzanna Dziedzic, Zbigniew Dygdałowicz, Jarosław Gromadzki, Wojciech Hobgarski, Grzegorz Jędrasiewicz, Andrzej Kempa, Irena Kornacka, Katarzyna Kulakowska, Jacek Maksimowicz, Honorata Magdeczko - Capote, Sylwia Motyl-Cinkowska, Janusz Nagórny, Krzysztof Rogacewicz, Mirosław Salecki, Danuta Sawicz, Józef Sukniewicz, Maria Szubart, Joanna Wichowska, Ryszard Wojnarowski, Joanna Wichowska.

Od Wydawcy:

Mamy nadzieję, że przedstawione tu Kalendarium będzie dobrym początkiem do powstania pełnej monografii życia kulturalnego i artystycznego współczesnej Jeleniej Góry.

A. Matzker, Panorama ze wzgórza Krzywoustego, 1943, olej, tektura

resume

spis ilustracji

„Around Jelenia Góra”

The artistic traditions of the town go back to the origins of the town. Just after the location of Jelenia Góra in the second half of the XIII century St. Erasmus and St. Pancras Church was erected. The unknown architects, painters and sculptors were employed for decorating it. During the Renaissance the economic growth took place. It was the time of activity of two humanists of Jelenia Góra Panraz Geier called Vulturinus and Caspar Schwenkfeld. The Thirty Years' War stopped development of the town. It took some time to come back to the period of prosperity that was based mainly on production and sales of delicate linen textiles, so called veils. With the time the merchants of Jelenia Góra became patrons of fine arts. They founded the interior of the parish church and the Church of Grace in the second half of the XVIII century. The town stopped to develop when it came into Prussian reign because the economic connections with Czech were broken. It became to develop gradually again after some time. The new markets started to open and the building of the town hall comes from that period.

The end of the XVIII century was also auspicious for economic development of Jelenia Góra and The Jeleniogórska Valley. The new buildings were erected, new printing houses started to function, the local newspaper started to appear. New theatrical groups, painters, graphic artists and writers came to the town. The most prominent romantic artists Johann Wolfgang von Goethe and Caspar David Friedrich visited the Karkonosze. The social and artistic life was flourishing. The new musical, singing and theatrical societies came into being. New titles of newspapers were born. In the second half of the sixties of the XIX century the new railway connections with Wrocław and Berlin were established. In 1880 "Riesengebirgs-Verein" (RGV) - the first tourist organization situated on the Silesian side of the mountains and called "Society of the Karkonosze" came into being. It stimulated development of tourism as well as cultural life: new regional museum, that created different exhibitions, was established and the society published its own newspaper. In the beginning of the XX century the settlement of well known artists takes place. Among others there is Gerhardt Hauptmann, the Nobel Prize winner (1912), from the Karkonosze. Music and theatre are essential for the artistic life of the town. In 1904 the new theatre building was erected. The town becomes the source of inspiration for the painters, graphic artists (K. Kosack, D. Scholz, F. Iwan) and sculptors (C. dell'Antonio, E. Rülke). Many concerts are organized, the folklore of the Karkonosze is appreciated. The period of national socialism means limitation of free expression for the artists, some of them are repressed.

Jelenia Góra was not seriously destroyed during the World War II and after the liberation it became, next to Wrocław, the cultural centre of the Lower Silesia. In the very summer of 1945 the cinemas started to function, the newspapers were published, the bookshops appeared. The first book in Polish was published on 29th August 1945. The theatre was opened. The first premiere was the play by Aleksander Fredro "Zemsta" ("Revenge") with such actors as Adam Hanuszkiewicz and Kazimierz Deymek. The Polish artists started to settle in Jelenia Góra and The Jeleniogórska Valley. In January 1946 the first literary club was established. It changed later on into Polish Writers' Union. In March the first issue of a social and cultural monthly magazine "Śląsk" was published. In April 1946 the first exhibition of Antoni Taslar, presenting the views from the Karkonosze and Jelenia Góra, was opened. In September 1946 the first exhibition showing pictures of the Union of Polish Artists took place. It was also the year when new musical group and Singing Society "Echo Jeleniogórskie" were established. In May 1947 the first Congress of Polish Writers' Union, where the men of letters living in Jelenia Góra and its surroundings participated, took place. The Administrative Board of Polish Writers' Union created the Department of the Union in Jelenia Góra with Edward Kozikowski as the president. The Cultural Centre, the museum and the local library started to function actively. In the first part of the fifties the cultural life weakened. In the beginning of 1950 when so called "battle of trade" was held private and collective bookshops were closed and state publishing house "Dom Książki" became a monopolist. Due to that the literary environment became scattered.

In 1958 the first issue of a weekly "Nowiny Jeleniogórskie", that has been the most popular newspaper since that time, was published. In the same year the 850 anniversary of Jelenia Góra was celebrated. In 1964 in the theatrical hall the first concert of the Symphonic Orchestra of Jelenia Góra was held. It was directed by Stefan Strahl. Jelenia Góra was visited by many celebrities, among others the famous pianist Halina Czerny-Stefańska, in 1970. In 1974 the new concert hall was opened and got the name of Ludomir Różycki. It was situated in 22 Lipca street (now Piłsudski street).

In 1976 Jelenia Góra became the centre of the administrative unit (voivodship) and the rank of many cultural institutions became superior. So, the Regional Museum became the District Museum. The same applied to the

cultural centre and the library. In 1977 the new cultural institution was established – the Bureau of Artistic Exhibitions BWA. The first exhibition presented by the gallery BWA was "Prezentacje Jeleniogórskie" showing the local artistic environment. In the same year The Animation Theatre of Jelenia Góra was established. The group of artists photographers gained some importance. In August 1980 The Photographic Society of Jelenia Góra and the District Cultural Centre organized the first Biennial of Mountain Photography and in November the local Department of Polish Artists Photographers' Union was established.

On 13 December 1981, when the martial law was introduced, the cultural life was put down, the local newspapers stopped being published. It took some time the situation came back to normal after the martial law had been canceled. Since 1973 a significant event connected with the town has been the International Street Theatres' Festival organized by Theatre of C.K. Norwid and directed by Alina Obidniak. On 2nd of May the first programme of the local television was broadcasted. It was produced by the Television Society of Jelenia Góra "Test". In the nineties concerts of pop music, designed for young people and visited by them became popular. In 1998, in the Garrison Church (the old name - the Church of Grace), the concerts of organ music of the International Festival of Organ Music were held. The venue has been permanently present in the town since that time. In 2001 the new concert hall of the Philharmonic was opened with the concert directed by Ulrich Grosser The IX symphony of Ludwig van Beethoven was performed. In 2008 "Książnica Karkonoska" – the Centre of Regional Information and Education, was founded. The town Jelenia Góra has granted for many years a prestigious award for the artists particularly meritorious for the region.

The project celebrating the anniversary of 900 years of Jelenia Góra was designed to present the town as a subject of artistic inspiration. It is multi element project consisting of two exhibitions; the historical one presented in the Karkonoskie Museum and the contemporary one shown in BWA Gallery. There is also a catalogue published on that occasion and some activities connected with the exhibitions.

dr Przemysław Wiater

JERZY WIKLENDT, Jelenia Góra, ul. Grodzka, lata 50-te

Ilustracje w albumie

s. 11

wg. **Gotfrieda Kleinera**,
Panorama Jeleniej Góry z 1682, fragment mapy Księstwa
Jaworskiego Friedricha Kühna
ok. 1686, miedzioryt, 48,7 x 58,2 cm, ze zbiorów Muzeum
Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 336 dep

s. 11

Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego
z czasów budowy kościoła Łaski
ok. 1709, miedzioryt, 31,5 x 48,5 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 3508

s. 12

Christian Heinrich Lau, Przedmieście Wojanowskie
z zaznaczonym miejscem budowy Kościoła Łaski oraz
drewnianym tymczasowym domem modlitwy z 1709 r.,
obok kościoła NMP (obecna cerkiew św. Piotra i Pawła)
wybudowany w 1738 r.
1759, akwafora, 10,3 x 17 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 7055/1

s. 12

Panorama Jeleniej Góry z podnóża Wzgórza
Krzywoustego
1720, miedzioryt, 18 x 21 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 2662

s. 12

Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego
po 1778, miedzioryt, 15,3 x 24,5 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 6461

s. 13

J. D. F. Schöne, Wzgórze Kościuszki
1797, rysunek, gwasz, 17 x 22,2 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 4403

s. 13

Widok reursy na Wzgórze Kościuszki
1 poł. XIX w., akwafora kol., 22,5 x 28 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 2613

s. 13

Daniel Berger, wg S. Reinhardta, Okolice Jeleniej Góry
w stronę Kowar
1795, akwafora kol., 31,5 x 42 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 2945

s. 14

Carl Thürmer, Pożar Kościoła Łaski, wybudowanego
w 1709 r., który spłonął w 1806 r., 1806, gwasz, 40 x 27 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 4647

s. 14

Carl Thürmer, Tragiczne wspomnienie dla mieszkańców
Jeleniej Góry 16 października 1806 r.
1806, gwasz, 40,2 x 31,2 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr
inw. MJG AH 4572

s. 14

Carl Thürmer Czarne - staw
XVIII/XIX w., gwasz, 29,5 x 40,3 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 4282

s. 14

Carl Thürmer, Widok na wzgórze Siodło
1794, gwasz, 26,5 x 46,6 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 4287

s. 14

Carl Thürmer, Widok rafinerii cukru w Jeleniej Górze
1794, rysunek lawowany tuszem, 19 x 35,2 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 4402

s. 14

Carl Thürmer (?), Stara Jelenia Góra, wg panoramy
Jeleniej Góry z 1682 r.
XVIII/XIX w., gwasz, 17 x 23,5 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 4244

s. 15

Promenada (ob. ul. Bankowa)
XIX/XX w., rys. tusz, akwarela, 8,3 x 21,8 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 4280

s. 15

Eduard Sachse, Jelenia Góra ze Wzgórza
Krzywoustego
1834, litografia, 24 x 34,4 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 3512

s. 16

Kościół Łaski w Jeleniej Górze, na podstawie ryciny wg rys. E. Dahlberga przedstawiającej kościół św. Katarzyny w Sztokholmie ze "Svecia Antiqua et Hodierna" 1716, miedzioryt, 30,5 x 21,7 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 2671

s. 16

Christian Heinrich Lau, Kościół Łaski 1759, akwaforta, 10 x 12 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 7055/2

s. 16

wg Friedricha B. Wenera, wyd. I. G. Mertz, Kościół Łaski i szkoła ewangelicka ok. 1736, miedzioryt, 19 x 29,5 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 2934

s. 17

Friedrich A. Tittel, Kościół Łaski w Jeleniej Górze 1811-1821, akwaforta lawowana, 23,5 x 31,5 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 2930

s. 17

Ernst W. Knippel, Kościół Łaski w Jeleniej Górze, wydana z okazji jubileuszu 150-lecia 1859, litografia kol., 11 x 16 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 7041

s. 17

Albrecht (?) Bruck, Kościół Łaski w Jeleniej Górze po 1926, akwaforta, 26 x 19 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 3513

s. 18

Siegfried Beck, Dom Menzłów Rynek 22 2 poł. XIX w., rys. ołówek, tusz, 32,5 x 26,5 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 4308

s. 18

Katarina Kosack, Wewnętrzne podwórko domu Buchsa, Rynek 22 1927, rys. ołówek, kredka, 32 x 23,5 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 4392

s. 19

Ernst W. Knippel, Winiarnia Haeuslera 2 poł. XIX w., litografia kol., 15,5 x 23 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 3186

s. 19

Eugeniusz Geppert, Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego, 1961, papier, tempera, 27,7 x 39 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 7102

s. 20

Albert Henry Payne wg L. Mayera, Jelenia Góra ze Wzgórza Krzywoustego, ok. 1841, staloryt, 9,7 x 15,2 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 3107

s. 20

Kasper Ulrich Huber wg Th. Blätterbauera Fragment Jeleniej Góry ze starym mostem przez Bóbr 2 poł. XIX w., staloryt, 15,5 x 10 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 2614

s. 22

Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego z czasów budowy Kościoła Łaski ok. 1709, miedzioryt, 31,5 x 48,5 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 3508

s. 23

Gottfried Böhmer, Panorama Jeleniej Góry od południowego wschodu, 1738, miedzioryt, 15,5 x 19 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 2504

s. 24

wg rys. F. B. Wenera, Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego I. 1718 – 1738, miedzioryt kol., 15,5 x 30 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 2948

s. 25

Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego przed 1774r, miedzioryt, 15,3 x 24,5 cm, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 3507

s. 25

Panorama Jeleniej Góry, ze Wzgórza Krzywoustego I. 1788 – 1793, miedzioryt, 17,5 x 25,3 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 6458

s. 26

Daniel Berger, wg S. Reinhardta, Miasto Jelenia Góra na Śląsku
1798, akwaforta kol., 27 x 39,5 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 2593

s. 27

Eduard Sachse, Wzgórze Kościuszki - widok zbiorowy przed 1832, litografia kol., 27 x 39,5 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 3000

s. 28

Carl Thürmer, Procesja z okazji jubileuszu 100 - lecia poświęcenia Kościoła Łaski, 25 maja 1818 r.
1818, gwasz, 37,2 x 35 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 4118

s. 29

Carl Thürmer, Kąpielisko na Bobrze pod Wzgórzem Krzywoustego
XVIII/XIX w., gwasz, 27,2 x 46,7cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 4404

s. 30

Friedrich A. Tittel, Rynek i ratusz w Jeleniej Górze 1828, akwaforta kol., 26,2 x 31cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 2571

s. 31

Carl Mattis (wyd.), Panorama Jeleniej Góry ze Złotego Widoku przed 1862, litografia kol., 24 x 31cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 2531

s. 32

Ernst W. Knippel, Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Krzywoustego po 1865 r., litografia kol., 26,5 x 41 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 2592

s. 33

Ernst W. Knippel, Panorama Jeleniej Góry ze Wzgórza Kościuszki po 1865 r., litografia, 26,3 x 43 cm
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 3041

s. 34

Eduard Sachse, Plan Jeleniej Góry z panoramami miasta od zachodu i północy ok. 1832-1842, litografia, 40,5 x 58 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 2961

s. 36

Eugeniusz Geppert, Panorama Jeleniej Góry 1961, tempera, pastel, 58,5 x 87cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego, nr inw 7102

s. 37

Róża Farbisz – Kijankowa, Ulica Ptasia w Jeleniej Górze, 1977, olej, płyta, 48 x 57cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego, nr inw 5300

s. 38

Tadeusz Nodzyński, Widok z pracowni Domu Książki, 1962, olej, deska, 31 x 39,5 cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego,
nr inw 6336

s. 39

Józef Pakulski, Jelenia Góra(?), 1950, akwarela, 34,5 x 25,5cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego, nr inw 6534

s. 40

Eugeniusz Markowski, Cieplice II, 1986, olej, płótno, 60 x 80cm,
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego,
nr inw 6240

s. 41

Edward Dwurnik, Jelenia Góra nr 3356b z cyklu IX Podróże autostopem, 23.12.1997 – 19.01.1998, olej, płótno, 200 x 220 cm, ze zbiorów Prywatnych

s. 42

Janusz Bułgajewski, Jelenia Góra, 1966, olej, płótno, 70 x 40 cm,
ze zbiorów Rodziny Artysty

s. 43

Lidia Sokal – Trybalska, Teatry uliczne, 2008, akryl, płyta, 100 x 80 cm

K. KOSACK Wejście w domu, Rynek 22,
I. 20. XX w., rysunek tuszem

s. 44

Dariusz Miliński, Jak Miliński powodowany podszeptami
Ducha Gór, wywłóki jelenia do Pławnej, 2008,
olej, płótno, 100 x 100 cm

s. 45

Ryszard Tyszkiewicz, Wschód i zachód słońca
w Jeleniej Górze, 2000, technika własna, płyta, 90 x 65 cm,
ze zbiorów Prywatnych

s. 46

Paweł Trybalski, Remont, 1983, olej, płótno,
89 x 73 cm
ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego, nr inw 5887

s. 47

Mariusz Mielęcki, Kunegunda 2005, technika własna,
110 x 78 cm

s. 48

Janusz Lipiński, Ikar 2008, akryl na płótnie,
100 x 90cm

s. 49

Andrzej Boj Wojtowicz, Monscervit, 2008, tempera
jajowo-olejna 25 x 42 cm

Andrzej Boj Wojtowicz, Monscervit II, 2008, tempera
jajowo-żółciana 26,5 x 68 cm

s. 50

Zbigniew Frączkiewicz, Drugie serce miasta, szkice
do projektu pomnika Bolesława Krzywoustego w Jeleniej
Górze, 2008

s. 51

Miroslaw Kulla, Bardzo ważny obiekt 2008, blacha,
porcelana nieszkliwiona

s. 52

Elżbieta Suchcicka – Lewkowicz, Baszta, 2008,
papier, technika mieszana, 100 x 70 cm

s. 53

Bogumiła Twardowska – Rogacewicz, Wejścia
2008, technika mieszana, 100 x 70 cm

s. 54

Teresa Kępowicz, Z perspektywy historii, 2008, olej,
deska, 90 x 96cm

s. 55

Ewa Jonas, Cytaty, 2008, deska lipowa, 75 x 75cm

s. 56

Elżbieta Wiśniewska, Jelenia Góra, 2008, technika
mieszana, 27 x 28 cm

s. 57

Patryk Lewkowicz, Oczekując na szósty moment,
2008, technika mieszana, 115 x 87 cm

s. 58

Edward Kiczak, Jelenia Góra, lata 70., akwarela, 22 x
20 cm,
ze zbiorów Rodziny Artysty

s. 59

Tadeusz Kaczmarek, Ulica Konopnickiej, litografia,
40 x 30 cm, z kolekcji Rodziny Artysty

s. 60

Urszula Broll, My sweet Jelenia Góra in my Mind, 2004,
rysunek piórkiem, tusz, 38 x 28 cm

s. 61

Marek Lercher z cyklu Jelenia Góra 2007, linoryt,
15 x 20 cm

Marek Lercher, z cyklu Jelenia Góra 2007, linoryt,
18 x 22 cm

s. 62

Henryk Waniek, Podwale, 1994, rysunek na płótnie
i tapecie, akryl, akwarela 60 x 130 cm.

s. 63

Halina Pawlikowska, Uliczka (Jelenia Góra), 1958,
drzeworyt, 30 x 20 cm,
ze zbiorów. Muzeum Karkonoskiego,
nr inw 3730

s. 64

Jerzy Wiklendt, Jelenia Góra, ul. Kopernika przed
przebudową, lata 60., brom, 17 x 13 cm

Jerzy Wiklendt, Jelenia Góra, przejście z Rynku na ul.
Kopernika przed przebudową, lata 60., brom, 17 x 13 cm

s. 65

Wacław Narkiewicz, Jelenia Góra,
ul. 15 grudnia (dziś Bankowa),
lata 50., brom, 29 x 37cm

- s. 66
Waldemar Wydmuch, Jelenia Góra, Jelenia Góra,
ul. 15 grudnia (dziś Bankowa),
lata 60. brom, 40 x 28 cm
- s. 67
Tomasz Olszewski – Jelenia Góra, Zabobrze,
lata 70 – te, fotografia, brom, 47 x 34 cm
- s. 68
Ewa Andrzejewska, Jelenia Góra, 1992, brom, sepia,
35 x 29 cm
- s. 69
Marek Liksztet, Notatki „La Fin de L'usine”, 1998.
Zdjęcia wykonane wiosną 1998 r. na terenie nieczynnych
zakładów chemicznych „Celwiskoza” w Jeleniej Górze
aparatem „lhagee” Steenbergen&Co.Dresden (9x12 cm)
+ Jos. Schneider & Co. Kreuznach, Doppel Anastigmat
Jskonar f.4,5, F-13,5 cm, J.Deckel – Munchen,
rok produkcji około 1920.
- s. 70
Wojciech Zawadzki, z cyklu Moja Ameryka,
1997 - 2001, brom, 4 x 5"
- s.71
Tomasz Mielech, Jelenia Góra 2002, brom,
sepia, 4 x 5"
- s. 72
Wacław Narkiewicz, Jelenia Góra, Plac Niepodległości
(dziś - Pl. Kard. S. Wyszyńskiego), lata 50., brom,
29 x 37 cm
- s. 82
C. Thürmer, Tymczasowy dom modlitwy i budowa Kościoła
Łaski, XVIII / XIXw. gwasz, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego
w Jeleniej Górze, nr inw. MJG AH 4245
- A.W. Hornig, Szkoła ewangelicka, 1835, akwarela, ze zbio-
rów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze ,
nr inw. MJG AH 4417
- s. 98
P. Dorobisz, Sosnówka, Pierwszy Posterunek MO,
1945, brom
- s. 101
Bogumiła Twardowska – Rogacewicz, z cyklu
Wejścia, 2008 - Drzwi do kamienicy przy ul. Wojska
Polskiego, technika mieszana
- s. 103
Bogumiła Twardowska – Rogacewicz, z cyklu
Wejścia, 2008, technika mieszana, Drzwi do kamienicy
przy ul 47
- s. 105
Bogumiła Twardowska – Rogacewicz, z cyklu
Wejścia, 2008, technika mieszana, Drzwi wejściowe do
Państwowej Szkoły Muzycznej
- s. 106
Marek Lercher, z cyklu Jelenia Góra, 2007, linoryt,
22 x 15 cm
- s. 109
Bogumiła Twardowska – Rogacewicz, z cyklu
Wejścia, 2008, technika mieszana
- s. 110
Bogumiła Twardowska – Rogacewicz, z cyklu
Wejścia, 2008, technika mieszana, Drzwi do secesyjnej
kamienicy przy ul Wojska Polskiego
- s. 115
Bogumiła Twardowska – Rogacewicz, z cyklu
Wejścia, 2008, technika mieszana, Drzwi do secesyjnej
kamienicy przy ul Zamenhoffa 3
- s. 116
Tomasz Olszewski – Jelenia Góra, ul. Bankowa,
lata 70 – te, fotografia, brom, 47 x 34 cm
- s. 118
A. Matzker, Panorama ze Wzgórza Krzywoustego,
1943, olej, tektura, ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego,
nr inw. MJG AH 6532
- s. 121
Jerzy Wiklendt, Jelenia Góra, ul. Grodzka, lata 50.,
brom, 17 x 13 cm
- s. 123
Edward Kiczak, Jelenia Góra, Kościół Garnizonowy,
lata 70 - te, ze zbiorów Rodziny Artysty, 20 x 15 cm,

Edward Kiczak, Teatr Norwida w Jeleniej Górze,
akwarela, lata 70 - te, 18 x 18 cm, ze zbiorów Rodziny
Artysty
- s. 125
Katarina Kosack, Wejście w domu, Rynek 22,
I. 20. XX w., rysunek tuszem, ze zbiorów Muzeum
Karkonoskiego w Jeleniej Górze,
nr inw. MJG AH 4493

Biurow Wystaw Artystycznych i Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze

WOKÓŁ JELENIEJ GÓRY

WYSTAWA MALARSTWA, RYSUNKU, GRAFIKI I RZEźBY

Część historyczna
do 1945 roku
Muzeum Karkonoskie ul. Matejki

Część współczesna
od 1945 roku
Galeria BWA ul. Długa

Wystawa zrealizowana ze środków Miasta Jelenia Góra

Projekt „Wokół Jeleniej Góry” zrealizowano przy wsparciu finansowym Miasta Jelenia Góra

Organizator projektu i wydawca katalogu:

Galeria Sztuki BWA

ul. Długa 1
58-500 Jelenia Góra
tel. 0-75/75 266 69
fax 0-75/ 76 75 132
<http://galeria-bwa.karkonosze.com>
Dyrektor:
Janina Hobgarska

Współorganizator

Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze

Institucja Kultury Samorządu Województwa Dolnośląskiego
ul. Matejki 28
58-500 Jelenia Góra
tel./fax 075 75 234 65
Dyrektor:
Gabriela Zawila

Kurator projektu:
Janina Hobgarska

Komisarz części historycznej projektu:
Katarzyna Kułakowska

Redakcja katalogu:
Joanna Mielech

Opracowanie graficzne:
Bogumiła Twardowska – Rogacewicz

Przygotowanie do druku:
Jerzy Kurowski

Plakat do wystawy, projekt: Zbigniew Szumski, str.127

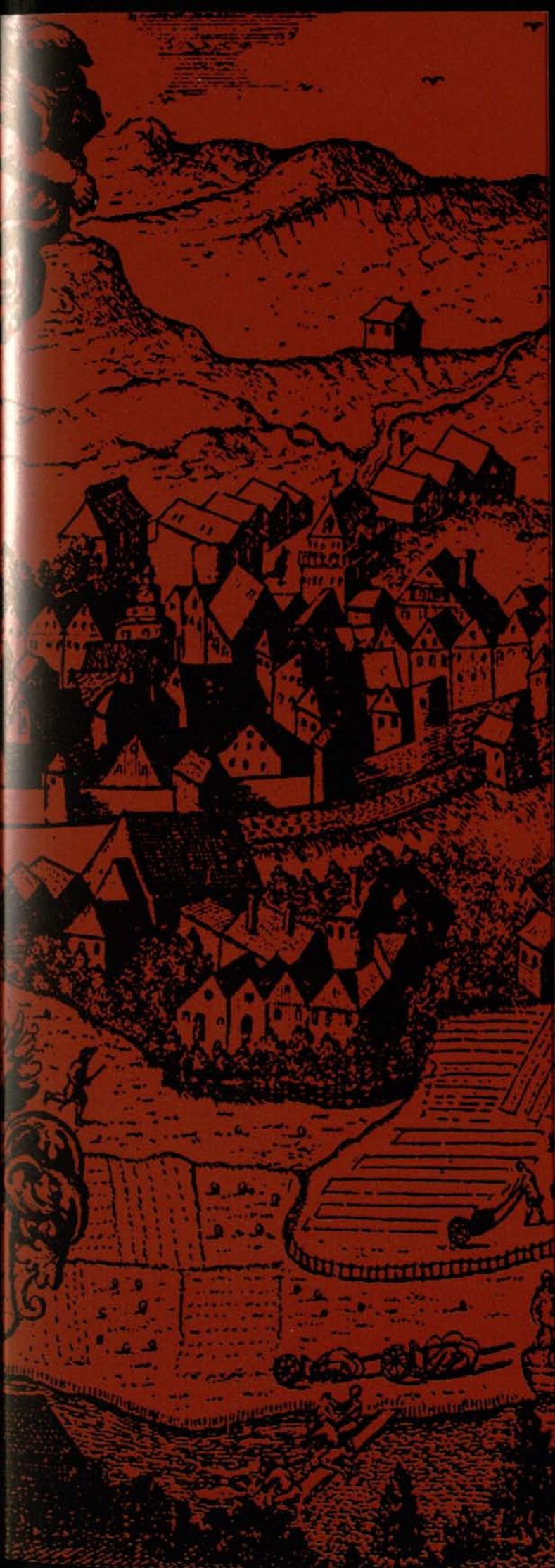
Reprodukcje:
Tomasz Mielech,
Janusz Moniatowicz (E. Geppert), Mirosław Kulla (M. Kulla), Patryk Lewkowicz (P. Lewkowicz),
Cezariusz Wiklik (E. Dwurnik), Arkadiusz Wojciechowski (J. Bułgajewski), Robert Kutkowski (R. Tyszkiewicz)

Tłumaczenia:
Hanna Korolczuk

Druk:
Jaks, Wrocław

ISBN 978 – 83 – 87871 – 61 – 1

Galeria Sztuki BWA w Jeleniej Górze

Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze

I ❤️ JELENIA GÓRA

Projekt „Wokół Jeleniej Góry” zrealizowano przy wsparciu finansowym Miasta Jelenia Góra

Organizator projektu i wydawca katalogu:

Galeria Sztuki BWA

ul. Długa 1
58-500 Jelenia Góra
tel. 0-75/75 266 69
fax 0-75/ 76 75 132
<http://galeria-bwa.karkonosze.com>

Dyrektor:
Janina Hobgarska

Współorganizator

Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze

Instytucja Kultury Samorządu Województwa Dolnośląskiego

ul. Matejki 28
58-500 Jelenia Góra
tel./fax 075 75 234 65

Dyrektor:
Gabriela Zawila

Kurator projektu:
Janina Hobgarska

Komisarz części historycznej projektu:
Katarzyna Kulakowska

Redakcja katalogu:
Joanna Mielech

Opracowanie graficzne:
Bogumiła Twardowska – Rogacewicz

Przygotowanie do druku:
Jerzy Kurowski

Plakat do wystawy, projekt: Zbigniew Szumski, str.127

Reprodukcje:
Tomasz Mielech,
Janusz Moniatowicz (E. Geppert), Mirosław Kulla (M. Kulla), Patryk Lewkowicz (P. Lewkowicz),
Cezariusz Wiklik (E. Dwurnik), Arkadiusz Wojciechowski (J. Bułgajewski), Robert Kutkowski (R. Tyszkiewicz)

Tłumaczenia:
Hanna Korolczuk

Druk:
Jaks, Wrocław

ISBN 978 – 83 – 87871 – 61 – 1

Eigentliche Abbildung der

E Der Thurm
 der Jagier
 K. d. d. K. d. d.
 N. d. d. d. d. d.
 d. d. d. d. d. d.

Galeria Sztuki BWA w Jeleniej Górze 2008

Thurm.	Kirche beim Kreuz (Nryu.
C. Der Schiller Thorm.	H. Das Begräbnus Kirchel.
D. Der Langaffen Thorm.	Zum Heiligen Geist.
E. Das Burg Thor.	I. Das Schitzen Haus.
F. Die Evangelische er.	K. Der Herren Kaufleute
haus Interims Kirche.	Bleich Häuser ü. Pläne.

Diese lassen
 Das; Sie gläub
 Doch nun mühe
 Wohl; was